

Редакційна колегія:

БОНДАР В.О.
(голова)
ВОРОНОВА Л.В.
ГРЕБЕНІК Н.І.
КАНДИБКА О.М.
КІРЕСВ О.І.
КРАВЕЦЬ В.М.
КРОТОК В.Л.
ЛИСИЦЬКИЙ В.І.
МАТВІЄНКО В.П.
МОРОЗ А.М.
ПАТРИКАЦ Л.М.
(зав.редакцією — головний редактор)
РАЄВСЬКИЙ К.Е.
САВЛУК М.І.
СТЕПАНЕНКО А.І.
ЧЕРНИК І.П.
ШАРОВ О.М.

Номер підготовлено
редакцією періодичних видань НБУ

Головний редактор
ПАТРИКАЦ Л.М.

Заступник головного редактора
КРОХМАЛЮК Д.І.

Відділ monetарної політики
Редактор відділу **ПАПУША А.В.**

Відділ бухгалтерського обліку,
розрахунків та інформаційно-
програмного забезпечення
Редактор відділу **КОМПАНІЄЦЬ С.О.**

Відділ валютного регулювання
та міжнародних банківських зв'язків
Редактор відділу **БАКУН О.В.**

Відділ економіки, законодавчого забезпечен-
ня, банківського нагляду
та комерційних банків

Головний художник
КОЗИЦЬКА С.Г.

Відділ реклами і розповсюдження
Редактор відділу **В'ЮНСКОВСЬКИЙ М.І.**

Літературний редактор **КУХАРЧУК М.В.**

Коректори
СІЛЬВЕРСТОВА А.І., ГОРБАНЬ Н.В.,
ШАПОВАЛОВА І.Ф.

Комп'ютерний набір
ЛІТВИНОВА Н.В.

Фотокореспондент
НЕГРЕБЕЦЬКИЙ В.С.

Черговий редактор
КОМПАНІЄЦЬ С.О.

Адреса редакції:
просп. Науки, 7, Київ-028, Україна
тел./факс: (044) 264-96-25
тел.: (044) 267-39-44

Реєстраційне свідоцтво КВ № 691
Передплатний індекс 74132

Дизайн

Редакція періодичних видань НБУ
Комп'ютерна верстка
СЕРЬОДКІН В.К.

Дизайн 1-ї сторінки обкладинки
РЯБЕЦЬ В.М.

Кольороподіл і друк
Інженерно-технічний центр НБУ

Підписано до друку 31.03.1999 р.
Формат 60×90/8. Друк офсетний.
Умовн. друк. арк. 8.0. Умовн. фарбовідб. 114.4.
Обл.-вид. арк. 2.86

При передруку матеріалів, опублікованих
у журналі, посилання на "Вісник Національного банку
України" обов'язкове.

Редакція може публікувати матеріали
в порядку обговорення, не поділяючи думку автора.
Відповідальність за точність викладених фактів
несе автор.

Редакція не несе відповідальності
за зміст рекламних матеріалів.

© Вісник Національного банку України, 1999

ВІСНИК

НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

Щомісячний науково-практичний журнал
Національного банку України
Видається з березня 1995 року

№4 (38)

квітень
1999

ЗМІСТ

МІЖДЕРЖАВНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ	3 В.Ющенко	Фінансова підтримка розвитку малого та середнього бізнесу в Україні
	5 О.Єременко	Нові квоти держав — членів МВФ
МАКРОЕКОНОМІКА	9 В.Лисицький	Світло і тінь вітчизняної економіки
	11 Т.Хіміч, А.Ставицький	Індексний аналіз обмінного курсу гривні та зовнішньої торгівлі України
КОНТРОЛЬ	15 О.Кандибка	Кошторис НБУ: правда і вигадки
ФІНАНСОВИЙ РИНОК	17 Д.Гладких	Грошові доходи населення як фактор ринку кредитних ресурсів
	20 Т.Карапетян	Кредитоспроможність позичальника та методи її оцінки
	22	Середня процентна ставка за кредитами Національного банку України, наданими комерційним банкам у 1999 р. та лютому 1999 р.
	22	Механізми та обсяги рефінансування Національним банком України комерційних банків у 1999 р. та лютому 1999 р.
	22	Процентні ставки комерційних банків за кредитами та депозитами у національній валюті у лютому 1999 р.
	23 І.Волошин	Темпи зростання грошової маси у січні — лютому 1999 р.
	23 І.Волошин	Вимірювання концентраційних ризи- ків за допомогою теорії портфелів
ВАЛЮТНИЙ РИНОК	25	Загальний зовнішній довгостроковий борг України
	26	Офіційний курс гривні щодо інозем- них валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за лютий 1999 року)
	28	Інформація за результатами торгів доларами США, німецькими марками та євро на Українській міжбанківській валютній біржі у лютому 1999 року
	28	Офіційний курс гривні щодо інозем- них валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за лютий 1999 року)

ІНФОРМАЦІЙНЕ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	29	І.Сало, А.Бірюков	Удосконалення технології електронного документообігу
МОНЕТИ УКРАЇНИ	31		Про введення в обіг ювілейної монети “80 років проголошення соборності України”
ЕКОНОМІЧНА ОСВІТА	32	Т.Смовженко, В.Безпалько	Дистанційне навчання у коледжах Національного банку України
ФОНДОВИЙ РИНOK	34		Результати аукціонів із розміщення облігацій внутрішньої державної позики, проведених у лютому 1999 р.
	34		Результати аукціонів із розміщення облігацій внутрішньої державної позики за січень — лютий 1999 р.
	34		Сума облігацій внутрішньої державної позики, що перебувають в обігу (на 1 березня 1999 р.)
КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ	35	К.Раєвський, Т.Раєвська	Методичні рекомендації щодо економічного аналізу діяльності комерційного банку
	49		Динаміка фінансового стану банків України на 1 березня 1999 р.
	50		Офіційний список комерційних банків України та перелік операцій, на право здійснення яких комерційні банки отримали ліцензію Національного банку України
	58		Перелік операцій, які підлягають ліцензуванню Національним банком України
	59		Банки, вилучені з Книги реєстрації банків, валютних бірж та інших фінансово-кредитних установ (1991—1999 рр.)
	60	О.Дзюблюк	До питання про суть комерційного банку і специфіку банківського продукту
ХРОНІКА	63		“Людина року-98”: переможців гідні імена
	64		Банкіри — батьківщині Тараса Шевченка

Із перших вуст /

**Віктор
Ющенко**

Голова Національного банку України.
Кандидат економічних наук

Макроекономічні параметри 1999 року – основа створення сприятливих умов для розвитку партнерства в економіці. Порівняно невисокий рівень бюджетного дефіциту (1% від ВВП), жорсткі темпи зростання грошової бази (до 10%) та повільна (наскільки це можливо) девальвація гривні – ось фактори, які дадуть змогу сприятувати інфляцію, забезпечити передбачуваність змін на мікрорівні та включення механізмів ринкової самоорганізації.

Виконавча й законодавча влада демонструють готовність швидко внести ефективні зміни до вітчизняного законодавства, щоб створити в Україні умови для нормальної господарської діяльності.

Значну фінансову допомогу нашій країні надає світова спільнота. В Україні вже діють кредитні лінії Світового банку, спрямовані на структурну перевідбудову, а також Європейського банку реконструкції та розвитку і Німецької кредитної установи для відбудови (KfW), покликані підтримати малий та середній бізнес.

Малий та середній бізнес – найпотужніший виробничий сектор більшості сучасних ринкових економік. Світ давно гідно оцінив позитивні риси малого та середнього приватного підприємництва. Адже цей вид суспільної активності найкраще розкриває творчий потенціал особистості, оптимально поєднуючи довгострокові інтереси розвитку держави з прагненнями пересічних громадян. Приватний бізнес – фундаментальна опора відкритого демократичного суспільства, одна з найефективніших форм соціального захисту людей, оскільки він учить пристосовуватися до обставин, не опускати рук і знаходить вихід із будь-якої скрутки (в тому числі й фінансової).

Фінансова підтримка розвитку малого та середнього бізнесу в Україні

Мале та середнє підприємництво в Україні поки що розвинуте слабо: маємо лише близько 150 тисяч малих підприємств. Для прикладу зауважимо, що у Польщі, де населення на 12 млн. чоловік менше, – їх понад два мільйони. У цій сфері зайнято менш як 1.5 млн. українців (у Великобританії – 13.6, ФРН – 18, США – 70 млн. чоловік). Внесок вітчизняних малих підприємств у загальнодержавні обсяги виробництва становить усього 8%, тоді як у розвинутих країнах вони створюють більшу частку валового національного продукту. Як мовиться, є над чим замислитися. Цим і пояснюється увага Національного банку до розвитку малого та середнього підприємництва, його участь у міжнародному співробітництві, максимально спрямована на сприяння розвиткові цього перспективного сектора економіки.

Пригадаймо недалеке минуле. У 1994–1998 рр. в Україні започатковано кілька міжнародних проектів фінансової підтримки приватного сектора через місцеві банки. Три з них здійснюються за участі НБУ.

ПРОЕКТ ІЗ ЄВРОПЕЙСЬКИМ БАНКОМ РЕКОНСТРУКЦІЇ ТА РОЗВИТКУ (ЄБРР) ВІД 16 ГРУДНЯ 1994 РОКУ

Згідно з першою кредитною угодою між ЄБРР та НБУ українські підприємці отримали кредити розміром до 2.5 млн. доларів США під 14% річних на строк до п'яти років із пільговим періодом два роки.

За цією програмою на сьогодні затверджено 145 проектів фінансування малих та середніх підприємств на суму 133 911 641 долар США. У тому числі з повернених кредитів повторно видано позики на суму 12 278 298 доларів.

Найбільше коштів вкладено у харчову промисловість (30%), транспортний сервіс (8.59%), легку (8.22%) та деревообробну (7.88%) галузі, сільське господарство (7.48%), хімічну промисловість (7.16%). За попередніми підрахунками, упродовж 1995–2004 років до державного бюджету у вигляді податку на прибуток від прокредитованих проектів надіде понад 157 491 665 доларів США.

Буде додатково створено понад 4 390 робочих місць.

У цьому проекті беруть участь комерційні банки “Аval”, “Приватбанк”, Всеукраїнський акціонерний банк, Український кредитний банк, “АЖІО”, “Україна”, Західноукраїнський комерційний банк, “Надра”. Наприкінці року укладено субкредитну угоду з Енергобанком. Українські банки для співпраці добирає ЄБРР, повідомляючи НБУ про те, що той чи інший із них допущено до участі у кредитній лінії. Проекти під позики, які мають бути отримані згідно з кредитною угодою, відбирають комерційні банки-учасники, вони ж беруть на себе кредитний ризик банкрутства клієнта. Група управління проектом НБУ перевіряє, чи відповідають критеріям ЄБРР малі та середні підприємства, що подали заявки на отримання кредитів.

За станом на 31.12.1998 року завершено процедуру узгодження видачі коштів останнього – четвертого траншу (60 592 тис. доларів США) кредитної угоди між ЄБРР та НБУ (на 121 185 тис. доларів США).

Отже, у ЄБРР вибрано всі призначенні для нашої країни кошти. У 1999 році вони вкладатимуться вже повторно. Оскільки проект із грантом уряду Німеччини розвивався успішно, ЄБРР та НБУ вирішили розпочати програму мікро кредитування Європейським банком реконструкції та розвитку із залишку коштів першої кредитної лінії (6 млн. доларів США).

КРЕДИТНІ ЛІНІЇ 1999 РОКУ З ЄБРР

Нинішнього року розпочнеться впровадження другої кредитної лінії за угодою НБУ з ЄБРР (МСП-2), підписаною 8 травня 1998 року у Києві. Крім зазначених умов надання кредитів, нею передбачено ще й мікро кредитування. Кредит на суму 88 256 тис. доларів США буде переуступлено у вигляді позичок малим та середнім приватним підприємствам (на загальну суму 66 192 тис. доларів США) двома рівними траншами і мікро кредитів трьома траншами (один – 11 032 тис. та два по 5 516 тис. доларів США кожний) малим підприємствам і приватним підприємствам.

Оскільки вибирання коштів другої кредитної лінії можна буде почати лише після успішного завершення першого проекту та за умови участі при наймні п'яти українських комерційних банків (критерії їх добору тепер значно жорсткіші), Група управління проек-

На початок 1999 року зовнішньоекономічний товарооборот України (через Укрексімбанк) обслуговував десять довгострокових кредитних ліній

том НБУ та департамент міжнародних зв'язків тричі переносили дату набуття чинності угодою. Так удається убе спечити Національний банк від збитків, бо ЄБРР зіміє комісії ще до надання доступу до коштів.

Будь-який крок міжнародного співробітництва добре виважується, ретельно готується. Всі крапки над "і" щодо другої кредитної лінії ЄБРР вважатимуться розставленими, якщо вдастися розв'язати поточні проблеми: до дати набуття угодою чинності (7 травня 1999 року) Верховна Рада має ратифікувати гарантійну угоду ЄБРР з Україною, необхідно терміново надіслати ЄБРР юридичний висновок Міністерства юстиції щодо неї. Щоб прискорити отримання коштів за другою кредитною лінією, треба завершити переговори з ЄБРР щодо пом'якшення вимог до п'яти банків-учасників.

СПІВПРАЦЯ З НІМЕЦЬКОЮ КРЕДИТНОЮ УСТАНОВОЮ ДЛЯ ВІДБУДОВИ (KfW)

Постежуючи розвиток проекту кредитної лінії Німецької кредитної установи для відбудови (KfW), що також впроваджується через НБУ, можна прогнозувати велику зацікавленість резидентів України у мікрокредитах.

Нинішнього року продовжуватиметься впровадження кредитної лінії KfW на суму 10 млн. німецьких марок, відкритої за рахунок коштів гранту уряду Німеччини. Протягом 1997–1998 років понад 600 клієнтів отримали за цим проектом 21 279 086 німецьких марок. Із початком фінансової кризи німецька сторона, занепокоївшись щодо можливості втрати коштів гранту, зажадала від НБУ, щоб українські комерційні банки достроково повернули частину грошей та посилили забезпечення. Хоча субкредитними угодами це не передбачалось, банки-учасники достроково повернули 2 млн. німецьких марок та погодили з НБУ тексти додаткових угод, які дають змогу регламентувати зазначені

процедури.

Очевидно, уряд Німеччини задоволений станом справ, адже прийнято рішення збільшити кошти гранту KfW на 2 млн. німецьких марок.

У проекті беруть участь банки "Авал", "АЖІО", Всеукраїнський акціонерний банк, Приватбанк, разом із яким працює АКБ "Київ-Приват". Ці ж комерційні банки почнуть програму мікрокредитування за кредитною лінією ЄБРР.

У комерційних банках створено відділи мікрокредитування, де працюють кредитні експерти, які пройшли теоретичну підготовку в рамках програми "Трансформ" і під керівництвом німецьких фахівців набувають практичних навичок. Ці спеціалісти визначають потенційних позичальників:

1. Мікропідприємства та індивідуальні підприємці без права створення юридичної особи. До цієї групи належать індивідуальні підприємці й підприємства, де щонайбільше 20 працюючих, а частка приватного у статутному капіталі перевищує 50%. Фінансиється виробниц-

Загальна сума ліміту за діючими експортними кредитними лініями становить понад 3150 млн. доларів США. Оформлено кредитів на 2540 млн.; зовнішня заборгованість за ними становить 1050 млн. доларів

тво, сфера послуг і торгівлі. Сума кредиту — до 15 тисяч німецьких марок. Процентна ставка складається з 8% річних (6.5% із яких зараховується у фонд, 1.5% — на адміністративні витрати) та 15-процентної маржі комерційного банку.

2. Малі підприємства. На них працює щонайбільше 250 співробітників; приватний капітал у статутному перевищує половину. Сума кредиту — до 50 тисяч німецьких марок. Процентна ставка складається з 8% річних та 10-процентної маржі комерційного банку.

3. Середні підприємства, що ведуть спільну діяльність із німецьким партнером. Ідеється про виробниче підприємство, де частка приватного капіталу у статутному переважає 50%, а німецький партнер володіє від 30 до 70% власного капіталу підприємства. У колективі повинно бути не більше 500 працівників. Сума кредиту — до 500 тисяч німецьких марок. Процентна ставка складається з 8% річних та 5-процентної маржі комерційного банку.

За договором про грант, із його коштів має бути створено неприбутковий, неоподатковуваний німецько-український фонд рефінансування приватного підприємництва. Інакше кошти

гранту у 2000 році доведеться повернути KfW. У грудні 1997 — квітні 1998 року НБУ, KfW та Мінфін України (засновники) обговорили підготовлений до підписання статут німецько-українського фонду (НУФ), проект указу Президента про створення НУФ та проект закону про звільнення його від оподаткування. Указом Президента України № 574/98 від 01.06.1998 р. схвалено ініціативу НБУ та KfW стосовно створення НУФ та доручено Кабінету Міністрів України разом із НБУ та KfW заснувати НУФ, затвердити положення про фонд та вирішити організаційні питання. У серпні 1998 року представники НБУ та KfW доопрацювали положення про фонд та проект закону України про звільнення його від оподаткування.

Утім, німецько-український фонд так поки що її не створено: у Кабінеті Міністрів України досі не підписано відповідну постанову.

СПІВПРАЦЯ З МІЖНАРОДНИМ БАНКОМ РЕКОНСТРУКЦІЇ ТА РОЗВИТКУ (МБРР)

Y 1999 році буде започатковано два нові напрями проекту Світового банку стосовно реструктуризації української вугільної промисловості. НБУ допомагатиме обслуговувати кредит, упроваджуваний через Міністерство фінансів України.

Проектом Міжнародного банку реконструкції та розвитку передбачено, що за кредитом, наданим Мінфіну на реструктуризацію вугільної промисловості, на пропозицію МБРР та згідно зі зверненням Кабінету Міністрів України, НБУ має вести агентське обслуговуван-

Програмою розширеного фінансування передбачено протягом 1998–2001 років надання Україні кредитів на суму 1645.5 млн. СПЗ (2.3 млрд. доларів США). Два транші на 245.6 млн. СПЗ (345 млн. доларів) уже отримано. Протягом 1999 року в Україну має надйти 742 млн. доларів

ня кредитів, які Мінфін переуступає комерційним банкам та місцевим органам влади. Протягом 1998 року узгоджено з усіма учасниками тексти агентських та субкредитних угод, а також процесурні супровідні документи, а 15 січня 1999 року Національний банк і Міністерство фінансів уклали угоду про залучення НБУ до обслуговування наданої Світовим банком Мінфіну кредитної лінії на підтримку мікро-, малих та середніх підприємств у регіонах, де за-

крили вугільні шахти.

Щоб спрямованій на реструктуризацію вугільної промисловості України проект МБРР швидше було втілено в життя, Верховна Рада має ратифікувати зміни до кредитної угоди зі Світовим банком. Юридичний висновок Міністерства юстиції щодо цих змін необхідно надати МБРР.

УЧАСТЬ НБУ В ПРОЕКТАХ

Від упроваджуваних проектів Національний банк України прибутку не має. Отримуючи свої два відсотки, НБУ покриває поточні витрати на обслуговування кредитних ліній, які не входять до його кошторису (0,5%); ще 1,5% йде на створення резерву на відшкодування втрат, передбачених угодами.

Насамперед це різниця між нарахованою комісією за зобов'язання Національного банку перед ЄБРР та комісією за зобов'язання комерційних банків перед НБУ. Комісія за зобов'язання для НБУ нараховується через 60 днів після підписання угоди на всю невибрану суму чергового траншу. Для комерційних банків комісія за зобов'язання нараховується з дати затвердження проекту Групою управління проектом НБУ для надання субкредиту на невибрану суму кожного окремого субкредиту. Різні терміни та базові суми нарахування завдають НБУ відчутних втрат.

Другою причиною втрат, обумовленими кредитними угодами, є різниця між процентами для сплати ЄБРР, нарахованими НБУ та комерційним банкам. (За умовами кредитних угод, ЄБРР через сім днів після набуття ними чинності знімає з НБУ половину одноразової комісії за надання кредиту — 1% від суми кредитної лінії; другу половину знімає з наступного траншу через сім днів після його відкриття. Водночас заборгованість НБУ перед ЄБРР за цією сумою, як і за сумою цільового спрямування (кошти першої кредитної лінії,

спрямовані на оплату праці консультантів ЄБРР, що працювали в НБУ, — 367 191 долар США), залишається, і відсотки нараховуються для НБУ на більшу суму кредиту, ніж для комерційних банків (у першому проекті — на 1 579 041 долар США).

Текстом кредитної угоди визначено також основне призначення створюваного резерву — покриття безповоротних втрат за кредитною лінією у разі неповернення кредиту та відсотків комерційними банками. (Стосовно розподілу ризиків за кредитною лінією ЄБРР: НБУ несе ризик неповернення кредиту збанкрутілим комерційним банком).

Усі отримані досі надходження на резервний коррахунок НБУ використав для виконання своїх фінансових зобов'язань перед ЄБРР, оскільки “Градобанк” та його клієнти не виконали своїх фінансових зобов'язань перед НБУ.

Довідкове бюро /

Нові квоти держав — членів МВФ

22 січня 1999 р. набрало чинності рішення Ради керуючих МВФ про збільшення квот держав-членів відповідно до резолюції № 53-2 від 30 січня 1998 р. “Збільшення квот держав-членів — одинадцятий загальний перегляд”. Резолюцією передбачалося, що держави-члени до 29 січня 1999 р. висловлюються з приводу запропонованого під-

вищення квот. 22 січня цього року Виконавча Рада МВФ констатувала, що держави-члени, на які припадає 85% від загальної кількості квот, погодилися з її рішенням, отже, нові квоти стали чинними.

Для окремої держави — члена МВФ нова квота набуває чинності після сплати державою в обумовлений Фондом

термін суми збільшення попередньої квоти (25% у СПЗ або у валюті інших держав, за вибором Фонду та згодою зазначеної держави, решта у національній валюті).

Україна повідомила Фонд про згоду на запропоноване підвищення її квоти 30 листопада 1998 р. Квота України зростає з 997.3 млн. СПЗ до 1372.0 млн., що дозволяє помітно розширити обсяг її можливих запозичень у МВФ.

Олексій Єременко,

головний науковий експерт

Інституту незалежних експертів.

Кандидат економічних наук, доцент.

Держави — члени МВФ	Дата підписання Статей Угоди МВФ	Приєднання до зобов'язань за Статтею VIII Статуту МВФ за станом на 24.09.1998 р.	Квоти, чинні до 22.01.1999 р.		Квоти, чинні з 22.01.1999 р.	
			Млн. СПЗ	% до підсумку	Млн. СПЗ	% до підсумку
1	2	3	4	5	6	7
Австралія	05.08.1947	01.07.1965	2333.2	1.606	3236.4	1.534
Австрія	27.08.1948	01.08.1962	1188.3	0.818	1872.3	0.887
Азербайджан	18.09.1992	—	117.0	0.080	160.9	0.076
Албанія	15.10.1991	—	35.3	0.024	48.7	0.023
Алжир	26.09.1963	15.09.1997	914.4	0.629	1254.7	0.594
Ангола	19.09.1989		207.3	0.143	286.3	0.136
Антигуа і Барбуда	25.02.1982	22.11.1983	8.5	0.006	13.5	0.006
Аргентина	20.02.1956	14.05.1968	1537.1	1.057	2117.1	1.032
Афганістан	14.07.1955	—	120.4	0.082	161.9	0.077
Багамські острови	21.08.1973	05.12.1973	94.9	0.065	130.3	0.062
Бангладеш	17.08.1972	11.04.1994	392.5	0.270	533.3	0.253
Барбадос	29.12.1970	03.11.1993	48.9	0.034	67.5	0.032
Бахрейн	07.09.1972	20.03.1973	82.8	0.057	135.0	0.064
Беліз	16.03.1982	14.06.1983	13.5	0.009	18.8	0.009
Бельгія	27.12.1945	15.02.1961	3102.3	2.135	4605.2	2.183

МІЖДЕРЖАВНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

1	2	3	4	5	6	7
Бенін	10.07.1963	01.06.1996	45.3	0.031	61.9	0.029
Білорусь	10.07.1992	—	280.4	0.192	386.4	0.183
Болгарія	25.09.1990	24.09.1998	464.9	0.320	640.2	0.303
Болівія	27.12.1945	05.06.1967	126.2	0.087	171.5	0.081
Боснія і Герцеговина	20.12.1995	—	121.2	0.083	169.1	0.080
Ботсвана	24.07.1968	17.11.1995	36.6	0.025	63.0	0.030
Бразилія	27.12.1945	—	2170.8	1.494	3036.1	1.439
Бруней	10.10.1995	10.10.1995	150.0	0.103	215.2	0.102
Буркіна-Фасо	02.05.1963	01.06.1996	44.2	0.030	60.2	0.029
Бурунді	28.09.1963	—	57.2	0.039	77.0	0.037
Бутан	28.09.1981	—	4.5	0.003	6.3	0.003
Вануату	28.09.1981	01.12.1982	12.5	0.009	17.0	0.008
Великобританія	27.12.1945	15.02.1961	7414.6	5.102	10738.5	5.090
Венесуела	30.12.1946	01.07.1976	1951.3	1.343	2659.1	1.261
В'єтнам	21.09.1956	—	241.6	0.166	329.1	0.156
Вірменія	28.05.1992	29.05.1997	67.5	0.046	92.0	0.044
Габон	10.09.1963	01.06.1996	110.3	0.076	154.3	0.073
Гайті	08.09.1953	22.12.1953	60.7	0.042	81.9	0.039
Гайана	26.09.1966	27.12.1966	67.2	0.046	90.9	0.043
Гамбія	21.09.1967	21.01.1993	22.9	0.016	31.1	0.015
Гана	20.09.1957	21.02.1994	274.0	0.190	369.0	0.175
Гватемала	27.12.1945	27.01.1947	153.8	0.106	210.2	0.100
Гвінея	28.09.1963	17.11.1995	78.7	0.054	107.1	0.051
Гвінея-Бісая	24.03.1977	01.01.1997	10.5	0.007	14.2	0.007
Гондурас	27.12.1945	01.07.1950	95.0	0.065	129.5	0.061
Гренада	27.08.1975	24.01.1994	8.5	0.006	11.7	0.005
Греція	27.12.1945	07.07.1992	587.6	0.404	823.0	0.390
Грузія	05.05.1992	20.12.1996	111.0	0.080	150.3	0.071
Данія	30.03.1946	01.05.1967	1069.9	0.736	1642.8	0.709
Джібуті	29.12.1978	19.09.1980	11.5	0.008	15.9	0.007
Домініка	12.12.1978	13.12.1979	6.0	0.004	8.2	0.004
Домініканська Республіка	28.12.1945	01.08.1953	158.8	0.109	218.9	0.104
Еквадор	27.12.1945	31.08.1970	219.2	0.151	302.3	0.143
Екваторіальна Гвінея	22.12.1969	01.06.1996	24.3	0.017	32.6	0.015
Ерітрея	06.07.1994	—	11.5	0.008	15.9	0.007
Естонія	26.05.1992	15.08.1994	46.5	0.032	65.2	0.031
Ефіопія	27.12.1945	—	98.3	0.068	133.7	0.063
Єгипет	27.12.1945	—	678.4	0.467	943.7	0.447
Ємен	22.05.1970	10.12.1996	176.5	0.121	243.5	0.115
Замбія	23.09.1965	—	363.5	0.250	489.1	0.232
Західне Самоа	28.12.1971	06.10.1994	8.5	0.006	11.6	0.005
Зімбабве	29.09.1980	03.02.1995	261.3	0.180	353.4	0.168
Ізраїль	12.07.1954	21.09.1993	666.2	0.458	928.2	0.440
Індія	27.12.1945	20.08.1994	3055.5	2.103	4158.2	1.971
Індонезія	21.02.1967	07.05.1988	1497.6	1.030	2079.3	0.986
Ірак	27.12.1945	—	504.0	0.347	1188.4	0.563
Іран	28.12.1945	—	1078.5	0.742	1497.2	0.778
Ірландія	08.08.1957	15.02.1961	525.0	0.361	838.4	0.397
Ісландія	27.12.1945	19.09.1983	85.3	0.059	117.6	0.056
Іспанія	15.09.1958	15.07.1986	1935.4	1.332	3048.9	1.445
Італія	27.03.1947	15.02.1961	4590.7	3.159	7055.5	3.311
Йорданія	29.08.1952	20.02.1995	121.7	0.084	170.5	0.081
Кабо-Верде	20.11.1978	—	7.0	0.005	9.6	0.005
Казахстан	15.07.1992	16.07.1996	247.5	0.170	365.7	0.173
Камбоджа	31.12.1969	—	65.0	0.044	87.5	0.041
Камерун	10.07.1963	01.06.1996	135.1	0.093	185.7	0.088
Канада	27.12.1945	25.03.1952	4320.3	2.973	6369.2	3.019
Катар	08.09.1972	04.06.1973	190.5	0.131	263.8	0.125

МІЖДЕРЖАВНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

1	2	3	4	5	6	7
Кенія	03.02.1964	30.06.1994	199.4	0.137	271.4	0.129
Киргизстан	08.05.1992	29.03.1995	64.5	0.044	88.8	0.042
Китай	27.12.1945	01.12.1996	3385.2	2.329	4687.2	2.222
Кіпр	21.12.1961	09.01.1991	100.0	0.069	139.6	0.066
Кірибаті	03.06.1986	22.08.1986	4.0	0.003	5.6	0.026
Колумбія	27.12.1945	—	561.3	0.386	774.0	0.367
Коморські Острови	21.09.1976	01.06.1996	6.5	0.004	8.9	0.004
Конго (Демократична Республіка)	28.09.1963	—	291.0	0.200	533.0	0.253
Конго (Республіка)	10.07.1963	01.06.1996	57.9	0.040	84.6	0.040
Корея (Республіка)	26.08.1955	01.11.1988	799.6	0.550	1633.6	0.774
Коста-Рика	27.12.1945	01.02.1965	119.0	0.082	164.1	0.078
Кот д'Івуар	11.03.1963	01.06.1996	238.2	0.164	325.2	0.154
Кувейт	13.09.1962	05.04.1963	995.2	0.685	1381.1	0.654
Лаос	05.07.1961	—	39.1	0.027	52.9	0.025
Латвія	19.05.1992	10.06.1994	91.5	0.063	126.8	0.060
Лесото	25.07.1968	05.03.1998	23.9	0.016	34.9	0.016
Литва	29.04.1992	03.05.1994	103.5	0.071	144.2	0.068
Ліберія	28.03.1962	—	71.3	0.049	129.2	0.061
Ліван	14.04.1947	01.07.1993	146.0	0.100	203.0	0.096
Лівія	17.09.1958	—	817.6	0.563	1123.7	0.533
Люксембург	27.12.1945	15.02.1961	135.5	0.093	279.1	0.132
Маврікій	23.09.1968	29.09.1993	73.3	0.050	101.6	0.048
Мавританія	10.09.1963	—	47.5	0.033	64.4	0.031
Мадагаскар	25.09.1963	18.09.1996	90.4	0.062	122.2	0.058
Македонія	14.12.1992	19.06.1998	49.6	0.034	68.9	0.032
Малаві	19.07.1965	07.12.1995	50.9	0.035	69.4	0.033
Малайзія	07.03.1958	11.11.1968	832.7	0.573	1486.6	7.047
Малі	27.09.1963	01.06.1996	68.9	0.047	93.3	0.044
Мальдівські Острови	13.06.1973	—	5.5	0.004	8.2	0.004
Мальта	11.09.1968	30.11.1994	67.5	0.046	102.0	0.048
Марокко	25.04.1958	21.01.1993	427.7	0.294	588.2	0.279
Маршаллові Острови	21.05.1992	21.05.1992	2.5	0.002	3.5	0.001
Мексика	31.12.1945	12.11.1946	1753.3	1.207	2585.8	1.226
Мікронезія	24.06.1993	24.06.1993	3.5	0.002	5.1	0.002
Мозамбік	24.09.1984	—	84.0	0.058	113.6	0.054
Молдова	12.08.1992	30.06.1995	90.0	0.062	123.2	0.058
Монголія	14.02.1991	01.02.1996	37.1	0.026	51.1	0.024
М'янма	03.01.1952	—	184.9	0.127	258.4	0.122
Намібія	25.09.1990	20.09.1996	99.6	0.069	136.5	0.065
Непал	06.09.1961	30.05.1994	52.0	0.036	71.3	0.034
Нігер	24.04.1963	01.06.1996	48.3	0.033	65.8	0.031
Нігерія	30.03.1961	—	1281.6	0.882	1753.2	0.831
Нідерланди	27.12.1945	15.02.1961	3444.2	2.370	5162.4	2.447
Нікарагуа	14.03.1946	20.07.1964	96.1	0.066	130.0	0.062
Німеччина	14.08.1952	15.02.1961	8241.5	5.671	13008.2	6.166
Нова Зеландія	31.08.1961	05.08.1982	650.1	0.447	894.6	0.424
Норвегія	27.12.1945	11.05.1967	1104.6	0.760	1671.7	0.792
Об'єднані Арабські Емірати	22.09.1972	13.02.1974	392.1	0.270	611.7	0.290
Оман	23.12.1971	19.06.1974	119.4	0.082	194.0	0.092
Пакистан	11.07.1950	01.07.1994	758.2	0.522	1033.7	0.490
Палау	.12.1997	—	2.2	0.002	3.1	0.001
Панама	14.03.1946	26.11.1946	149.6	0.103	206.6	0.098
Папуа-Нова Гвінея	09.10.1975	04.12.1975	95.3	0.066	131.6	0.624
Парагвай	27.12.1945	22.08.1994	72.1	0.050	99.9	0.047
Перу	31.12.1945	15.02.1961	466.1	0.321	638.4	0.303
Південно-Африканська Республіка	27.12.1945	15.09.1973	1365.4	0.940	1868.5	0.886

МІЖДЕРЖАВНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

1	2	3	4	5	6	7
Польща	12.06.1986	01.06.1995	988.5	0.680	1369.0	0.649
Португалія	29.03.1961	12.09.1988	557.6	0.384	867.4	0.411
Росія	01.06.1992	01.06.1996	4313.1	2.968	5945.4	2.818
Руанда	30.09.1963	—	59.5	0.041	80.1	0.038
Румунія	15.12.1972	25.03.1998	754.1	0.519	1030.2	0.488
Сальвадор	14.03.1946	06.11.1946	125.6	0.086	171.3	0.081
Сан-Марино	23.09.1992	23.09.1992	10.0	0.007	17.0	0.008
Сан-Томе і Принсіпі	30.09.1977	—	5.5	0.004	7.4	0.003
Саудівська Аравія	26.08.1957	22.03.1961	5130.6	3.531	6985.5	3.344
Свазіленд	22.09.1969	11.12.1989	36.5	0.025	50.7	0.024
Сейшельські Острови	30.06.1977	03.01.1978	6.0	0.004	8.8	0.004
Сенегал	31.08.1962	01.06.1996	118.9	0.082	161.8	0.077
Сент-Вінсент і Гренадини	28.12.1979	24.08.1981	6.0	0.004	8.3	0.004
Сент-Кіттс і Невіс	15.08.1984	03.12.1984	6.5	0.004	8.9	0.004
Сент-Люсія	15.11.1979	30.05.1980	11.0	0.008	15.3	0.007
Сирія	10.04.1947	—	209.9	0.144	293.6	0.139
Сінгапур	03.08.1966	09.11.1968	357.6	0.246	862.5	0.409
Словаччина	01.01.1993	01.10.1995	257.4	0.177	357.5	0.169
Словенія	14.12.1992	01.09.1995	150.5	0.104	231.7	0.110
Соломонові Острови	22.09.1978	24.07.1979	7.5	0.005	10.4	0.005
Сомалі	31.08.1962	—	44.2	0.030	81.7	0.039
Сполучені Штати Америки	27.12.1945	10.12.1946	26526.8	18.254	37149.3	17.611
Судан	05.09.1957	—	169.7	0.117	315.1	0.149
Суринам	27.04.1978	29.06.1978	67.6	0.047	92.1	0.044
Сьєрра-Леоне	10.09.1962	14.12.1995	77.2	0.053	103.7	0.049
Таджикистан	27.04.1993	—	60.0	0.041	87.0	0.041
Тайланд	03.05.1949	04.05.1990	573.9	0.395	1081.9	0.513
Танзанія	10.09.1962	15.07.1996	146.9	0.101	198.9	0.094
Того	01.08.1962	01.06.1996	54.3	0.037	73.4	0.035
Тонга	13.09.1985	22.03.1991	5.0	0.003	6.9	0.003
Тринідад і Тобаго	16.09.1963	13.12.1993	246.8	0.170	335.6	0.159
Туніс	14.04.1958	06.01.1993	206.0	0.142	286.5	0.136
Туреччина	11.03.1947	22.03.1990	642.0	0.442	964.0	0.457
Туркменістан	22.09.1992	—	48.0	0.033	75.2	0.036
Уганда	27.09.1963	05.04.1994	133.9	0.092	180.5	0.085
Угорщина	06.05.1982	01.01.1996	754.8	0.519	1038.4	0.492
Узбекистан	21.09.1992		199.5	0.137	275.6	0.131
Україна	03.09.1992	24.09.1996	997.3	0.686	1372.0	0.650
Уругвай	27.12.1945	02.05.1980	225.3	0.155	306.5	0.145
Фіджі	28.05.1971	04.08.1972	51.1	0.035	70.3	0.033
Філіппіни	27.12.1945	08.09.1995	633.4	0.436	879.9	0.417
Фінляндія	14.01.1948	25.09.1979	861.8	0.593	1263.8	0.599
Франція	27.12.1945	15.02.1961	7414.6	5.102	10738.5	5.090
Хорватія	14.12.1992	29.05.1995	261.6	0.180	365.1	0.173
Центральноафриканська Республіка	10.07.1963	01.06.1996	41.2	0.028	55.7	0.026
Чад	10.07.1963	01.06.1996	41.3	0.028	56.0	0.027
Чехія	01.01.1993	01.10.1995	589.6	0.406	819.3	0.388
Чилі	31.12.1945	27.07.1977	621.7	0.428	856.1	0.406
Швейцарія	29.05.1992	29.05.1992	2470.4	1.700	3458.5	1.639
Швеція	31.08.1951	15.02.1961	1614.0	1.111	2395.5	1.136
Шрі-Ланка	29.08.1950	15.03.1994	303.6	0.209	413.4	0.196
Югославія (Сербія, Чорногорія)		—	—	—	467.7	0.222
Ямайка	21.02.1963	22.02.1963	200.9	0.138	273.5	0.130
Японія	29.08.1952	01.04.1964	8241.5	5.671	13312.8	6.311
Усього			145321.050	100.000¹	210943.000	100.000

¹ Сумарний показник може не збігатися з підсумком, оскільки дані щодо країн округлено.

Dжерело: International Monetary Fund. Annual Report 1998. — Р. 145—151, 186—189.

Дослідження /

Світло і тінь вітчизняної економіки

Деякі засоби масової інформації формують у громадян думку, що грошей в Україні не вистачає з виду Мінфіну та податківців, які не досить енергійно “тягнуть орало”. Насправді ж причина в іншому: державна кишеня спорожніла тому, що не створено умов для нормального господарювання, а

Гроші у державі не вистачає тому, що надмірно зросло непродуктивне споживання

відтак надмірного рівня сягнуло непродуктивне споживання. Відповідно надмірне оподаткування виштовхує економічних агентів за межі офіційної економіки. А там податками обкладають уже тіньові структури.

Непродуктивне споживання зросло з 19.16% від ВВП у 1990 до 26.06% у 1998 році, державне — з 16.8 до 22.8%. Чисті податки теж не могли не підвищитися. Економічні агенти зреагували на ці тенденції збільшенням середньозваженої частки грошей поза банківською системою з 12.6% у 1991 до 46.8% у 1998 році (див. таблицю).

Регресійний аналіз наведених даних показав, що існує досить тісний зв'язок між трьома параметрами змінних: m_0 і C_n , m_0 і C_d , m_0 і P_c .

Так, залежність середньозваженої частки грошей поза банками (m_0) від рівня невиробничого споживання (C_n) можна описати рівнянням:

$$y = 23.74x^{3.0583};$$

$$R^2 = 0.7815,$$

де y — середньозважена частка грошей поза банками, x — рівень невиробничого споживання.

Високе значення коефіцієнта де-

термінації ($R^2 = 0.7815$) свідчить про велими стійкий зв'язок у межах цієї пари даних.

Залежність середньозваженої частки грошей поза банками (m_0) від рівня державного споживання (C_d) моделюється таким рівнянням:

$$y = 33.481x^{2.9403};$$

$$R^2 = 0.7604.$$

Коефіцієнт детермінації має трохи менше значення, ніж у попередній моделі ($R^2 = 0.7604$), однак цілком достатнє, аби підтвердити нашу гіпотезу.

Зауважимо, що найтіснішим є зв'язок середньозваженої частки грошей поза банками (m_0) із чистими податками на виробництво та імпорт (P_c).

$$y = 0.1458e^{4.9671x};$$

$$R^2 = 0.9191.$$

Коефіцієнт детермінації набуває велими високого значення ($R^2 = 0.9191$), що підтверджує відчутний вплив рівня оподаткування на поведінку економічних агентів. Тобто чим вищий рівень оподаткування, тим охочіше вони працюють із готівкою — надають перевагу “тіні”.

Однак не менш важливою є і сама форма аналітичного взаємозв'язку. Його модель описується експоненціальним рівнянням із показни-

Надмірний податковий тиск примушує економічних агентів переходити в “тінь”

ком ступеня (міри), який істотно перевищує одиницю ($a = 4.9671$). Це доказ того, що економічні агенти тим швидше “переходятять у тінь”, чим вище сягає рівень оподаткування. Принаймні нині в Україні ситуація саме така. На

**Віктор
Лисицький**

Керівник групи економічних радників
Голови Національного банку України.
Кандидат економічних наук

нашу думку, цей факт підтверджує гіпотезу про те, що надмірне невиробниче споживання взагалі і державне споживання зокрема, які провокують адекватне зростання податкового тягара, є велими вагомими чинниками фінансової дестабілізації в Україні. Але це ще не все.

Із графіків випливає, що останні три роки (1996—1998) не велими вписуються у загальну картину — вони погіршу-

Настав час енергійних інституційних реформ, спрямованих на змінення внутрішнього ринку

ють апроксимуючі властивості моделі. Складається враження, ніби в 1996 році процес зазнав кардинальних змін і потому залишився таким до 1998 року включно. Тому ми розділили весь набір даних на два періоди: 1991—1995 і 1996—1998 роки. Додатковий аналіз періоду 1991—1995 років дав змогу отримати модель із дуже високою апроксимуючою здатністю:

$$y = 0.1477e^{3.9486x};$$

$$R^2 = 0.9851.$$

Аналогічні дослідження 1996—1998 років дали принципово іншу модель:

$$y = 1.1841e^{4.6472x};$$

$$R^2 = 0.9184.$$

Апроксимуюча здатність моделі для 1996—1998 років досить велика, про що свідчить відповідне значення коефіци-

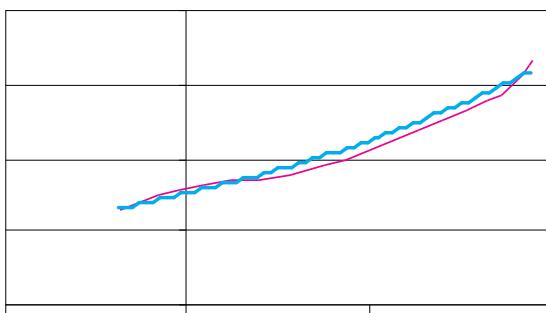
Залежність частки грошей поза банками від рівня державного втручання в економіку (рівня кінцевого невиробничого і державного споживання, рівня чистих податків на виробництво та імпорт)										
Показники	Умовні позначення	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998 (попередні дані)
Невиробниче споживання	C_n	19.16%	19.37%	21.60%	19.95%	20.64%	26.70%	26.56%	27.40%	26.06%
Кінцеві споживчі витрати сектора державного управління	C_d	16.8%	17.4%	17.6%	16.0%	17.5%	21.3%	21.8%	23.9%	22.8%
Чисті податки на виробництво та імпорт	P_c	8.4%	-3.7%	1.0%	7.6%	17.4%	19.1%	21.9%	19.4%	20.4%
Частка грошей поза банками (середньозважена за період)	m_0	Даних немає	12.6%	16.2%	18.9%	28.3%	32.9%	42.4%	47.6%	46.8%
Річний індекс чистих податків		Даних немає	-43.9%	-26.5%	776.1%	229.8%	109.8%	114.9%	88.3%	105.5%
Річний індекс частки грошей поза банками		Даних немає	128.6%	116.7%	149.7%	116.3%	128.9%	112.3%	98.3%	

Графік 1. Динаміка чистих податків на виробництво та імпорт і середньозважена частка грошей поза банками (M_0/M_3).

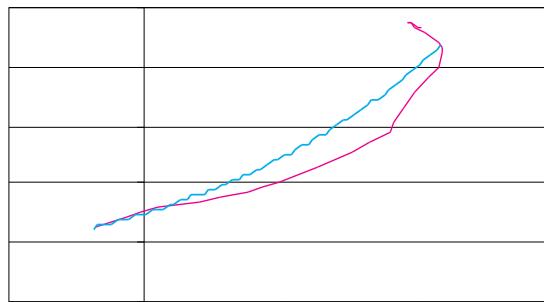
—

Графік 3. Середньозважена частка грошей поза банками як функція чистих податків (1991–1995 рр.).

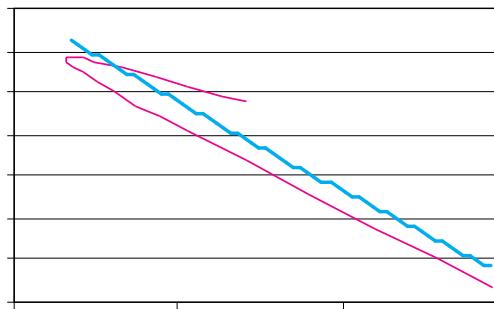
—

Графік 2. Середньозважена частка грошей поза банками як функція чистих податків (1991–1998 рр.)

—

Графік 4. Середньозважена частка грошей поза банками як функція чистих податків (1996–1998 рр.).

—

єнта детермінації ($R^2 = 0.9184$). Однак показник ступеня (міри) вже має негативне значення. Тобто середньозважена частка грошей поза банками підвищується, коли знижується рівень чистих податків на виробництво та імпорт. Ця обставина, хоч і здається протиприродною, пояснює багато що.

По-перше. Можна стверджувати, що критичну межу оподаткування економічних агентів було перейдено 1995 року, і що відтоді система фіiscalьних відносин “платник податків — держава” справляє прямий руйнівний вплив на всю офіційну економіку.

Доходимо й такого висновку: **ухилення від зростаючого податкового тягаря**

полягало у стрімкому розширенні “тіньової” економіки і, відповідно, обсягів по-забанківських грошових оборотів, що відобразилося в нечувано швидкому зростанні частки грошей поза банківською системою. Зросле державне споживання стало засобом ненавмисного руйнування офіційної економіки і зміцнення “тіньової”.

По-друге. Мають рацію спеціалісти, висловлюючи здогад: “**Капітанів бізнесу виштовхує у “тінь” не лише податковий тягар, а й незадовільний стан інституційного середовища**”. Тобто можна сказати, що упродовж прийнятим 1997–1998 років на розподіл грошової маси на готівку і безготівкові кошти впливали й

інші потужні фактори. Це справді так. Але зазначені фактори були сформовані ще до 1995 року. Точніше, цеrudименти планово-розподільної системи. Вони звичайні для нас, як вроджена кульгавість. Ця обставина і дає нам право на такий категоричний висновок. Утім, до питання оцінки впливу інших чинників на зміну мотивацій економічних агентів ми ще повернемося.

Іще одна важлива думка на завершення цієї публікації: вивести фіiscalну систему (та офіційну економіку загалом) зі “штопором” можна енергійними інституційними реформами, спрямованими на зміцнення внутрішнього ринку.

Платіжний баланс /

Тетяна
Хімч

Головний економіст управління статистики та аналізу платіжного балансу економічного департаменту НБУ

Андрій
Ставицький

Магістр економічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Однією з найскладніших проблем фінансово-економічної сфери України наприкінці минулого року було визначення макроекономічних параметрів на 1999 рік. Оскільки ВВП, інфляція, валютний курс, експорт та імпорт товарів і послуг, бюджетна політика є взаємозалежними, прогнозувати їхні значення – справа дуже складна і копітка. Автори статті пропонують запровадити нові індекси, за допомогою яких можна буде визначати ефективний валютний курс на випадок зміни макроекономічних показників.

Індексний аналіз обмінного курсу гривні та зовнішньої торгівлі України

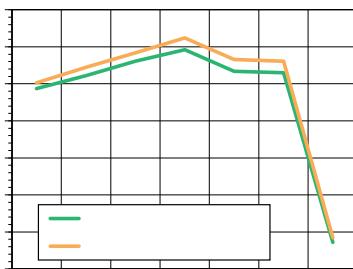
ЕФЕКТИВНИЙ КУРС

Після запровадження 1996 року гривні Національний банк України постійно проводив політику забезпечення стабільності національної грошової одиниці. Ця політика полягала передусім у збереженні постійного номінального обмінного курсу щодо долара США.

За майже два роки свого існування гривня знецінилася щодо долара США лише на 19.3%, хоча інфляція у 1997 році сягнула 40%, у 1998 році – 17%. За третій квартал 1998 р. знецінення національної валюти становило 64.8%. Одним із факторів, які впливають на динаміку валютного курсу, є зміна купівельної спроможності валюти. Ефективний валютний курс враховує стан вітчизняної економіки та економічну ситуацію в країнах – основних торговельних партнерах.

Серед основних показників, які характеризують економіку країни, – інфляція. Звичайно, для України найбільшим торговельним партнером була і залишається Росія, на яку припадає більше третини вітчизняного товарообігу. З таблиці 1 видно, що після запровадження 1996 року гривні індекси цін у Росії та Україні були майже однакові, проте у третьому кварталі 1998 року внаслідок

Графік 1. Динаміка індексів ТТІ
(01.01.1997 р. = 1)

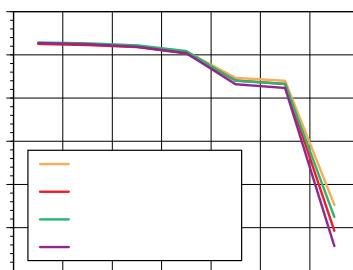

фінансової кризи відбулася значна зміна: у Росії ціни зросли на 25%, в Україні за цей час майже не змінилися. Однак валютний курс російського рубля щодо гривні знизився за серпень минулого року на 63%. Після деяких коливань на ринках обох держав встановилася відносна рівновага, за якої крос-курс досяг рівня близько 6 рублів за гривню. Отже, розкрити суть змін у економіці лише за допомогою інфляційного показника неможливо.

Щоб детальніше вивчити економічні зміни, доцільно використати інформацію про експорт та імпорт товарів і послуг. На

основі цих даних, зіставляючи середньо-квартальні курси валют, можна визначити індекси, які характеризують зниження ефективного обмінного курсу. Вони виконують на ринку зовнішньоторговельних операцій країни ту ж роль, що й загальновідомі індекси Дуо Джонса, Ніккей та інші на фондових ринках. Постійний аналіз цих індексів дає змогу впливати на курс національної валюти з метою підвищення ефективності торгівлі з іншими країнами. Крім того, вони допомагають визначити періоди зростання чи падіння активності торгівлі країни.

Графік 2. Динаміка індексів ТМІ
(01.01.1997 р. = 1)

Методику обчислення індексів детально описано у статті Олександра Черняка та Андрія Ставицького “Визначення оптимального ефективного валутного курсу для зовнішньоторговельної діяльності” (Банківська справа. – 1997. – № 6. – С. 51 – 54).

Існує кілька способів обчислення зазначених індексів. По-перше, можна використати дані щодо всіх торговельних партнерів країни. (Щоправда, трапляються ситуації, коли країна експортує

Таблиця 1. Індекси споживчих цін в Україні та Росії (01.01.1997 р. = 1)

	Індекси	Україна	Росія
1997 р.	I квартал	1	1
	II квартал	1.018413	1.033585
	III квартал	1.026908	1.051904
	IV квартал	1.055587	1.060704
1998 р.	I квартал	1.084615	1.095905
	II квартал	1.100914	1.112787
	III квартал	1.106304	1.38847

Таблиця 2. Динаміка експорту Українського товарів (у розрізі країн світу)

Країни	1997 р.				1998 р.			
	I квартал	ІІ квартал	ІІІ квартал	ІV квартал	I квартал	ІІ квартал	ІІІ квартал	ІІІ квартал
	млн. доларів США	% до загаль- ного обсягу						
Усього	3527	100.0	3858	100.0	3945	100.0	4088	100.0
Країни СНД і Балтії	1854	52.6	2291	59.4	2154	54.6	2278	55.7
Туреччина	135	3.8	151	3.9	184	4.7	201	4.9
Німеччина	102	2.9	138	3.6	158	4.0	171	4.2
Китай	293	8.3	322	8.3	262	6.6	223	5.5
США	79	2.2	89	2.3	58	1.5	76	1.9
Італія	84	2.4	91	2.4	103	2.6	117	2.9
Польща	110	3.1	88	2.3	94	2.4	88	2.2
Угорщина	81	2.3	82	2.1	94	2.4	61	1.5
Словаччина	65	1.9	72	1.9	72	1.8	70	1.7
Єгипет	20	0.6	48	1.2	58	1.5	59	1.4
Сирія	67	1.9	59	1.5	60	1.5	76	1.9
Чехія	45	1.3	47	1.2	38	1.0	44	1.1
Болгарія	23	0.7	40	1.0	46	1.2	45	1.1
Тайвань (Китай)	33	0.9	190	4.9	55	1.4	25	0.6
Румунія	28	0.8	34	0.9	43	1.1	44	1.1
Індія	20	0.6	70	1.8	80	2.0	55	1.3
Країни СНД і Балтії	1673	47.4	1567	40.6	1791	45.4	1810	41.6
Росія	912	25.9	900	23.3	938	23.8	973	23.8
Білорусь	219	6.2	208	5.4	204	5.2	194	4.7
Молдова	69	2.0	66	1.7	81	45.0	78	1.9
Узбекистан	34	1.0	52	1.3	81	2.1	68	1.7
Литва	24	0.7	22	0.6	29	0.7	27	0.7
Казахстан	14	0.4	23	0.6	28	0.7	28	0.7
Туркменістан	40	1.1	15	0.4	56	1.4	66	1.6
Латвія	20	0.6	17	0.4	22	0.6	19	0.5
Азербайджан	14	0.4	20	0.5	24	0.6	29	0.7
Таджикистан	19	0.5	36	0.9	18	0.5	12	0.3

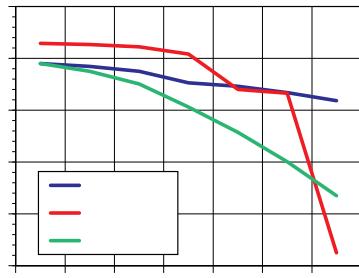
значну кількість товарів і послуг, майже нічого не імпортуючи. У такому разі результати можуть виявлятися хибними). По-друге, можна обрати кілька найбільших країн-партнерів та використовувати лише обмежену кількість товарів. По-третє, можна визначити індекси для груп країн, агрегованих за певним принципом. Щодо України індекси можна визначати за такими групами країн: Росія; країни СНД та Балтії (крім Росії); Східна Європа; країни ЄС; інші країни світу.

У таблицях 2 і 3 наведено динаміку українського експорту та імпорту товарів у розрізі країн світу. Близько 60% експорту та 45% імпорту припадає на країни так званого далекого зарубіжжя. Найвпливовішими торговельними партнерами України залишаються Росія, Китай, Туреччина, Німеччина та США. Зauważимо, що наша країна експортує товарів на суму близько 200 млн. доларів до Китаю, майже не витрачаючи коштів на імпорт із цієї країни, тому при обчисленні індексів ця частина торгівлі не враховується.

У таблиці 4 подано щоквартальні індекси (T1I, T1II, T1III), починаючи з першого кварталу 1997 року. Підрахунок проводився як у цілому, так і в аспекті відповідних груп. Через припинення торгів на УМВБ російськими і білоруськими рублями та низку пов'язаних із цим проблем торгівлю з Росією та Білоруссю розглянуто окремо, а для розрахунків використано крос-курси цих валют щодо американського долара. Окремо розглянуто всі країни СНД та Балтії, а також деякі інші країни. Отримані дані свідчать про майже однакові результати у період стабільності й абсолютно різні — у період фінансової кризи. Розглянемо значення щоквартальних індексів детальніше.

Протягом перших місяців після введення в обіг гривня була переоцінена на 6–10%, згодом ця переоцінка поступово нівелювалася, а 1998 року відбулося значне знецінення українських грошей. У першому кварталі минулого року ефек-

Графік 3. Динаміка індексів ТТІ, ТМІ, долара США (01.01.1997 р. = 1)

тивний курс гривні упав на 5%, у другому — майже не змінився, у третьому грошова одиниця України істотно знецінилася. Дослідивши цей процес глибше, констатуємо, що, з одного боку, гривня подешевшала на 41% щодо валют основних торговельних партнерів, які не входять до СНД, а з другого — на 66% подорожчала відносно російського рубля. Саме ці дві протилежні тенденції донедавна не давали Україні зможи визначитися з курсом національної валюти.

Варто зауважити, що одержані значення індексів для країн так званогодалекого зарубіжжя вищі, ніж значення індексів для країн СНД. Це зумовлено позитивним сальдо у торгівлі з країнами далекого зарубіжжя, а також — стабільністю їхніх валют.

За допомогою щоквартальних індексів можна визначити загальний торговий індекс (ТТИ) нашої країни. Прийнявши початок 1997 року за 1, торговий індекс визначимо як добуток індексу попередніх кварталів на індекс поточного кварталу. На графіку 1 показано динаміку загального торгового індексу. На початку четвертого кварталу 1998 року він становив 0.67. Це означає, що ефективна вартість гривні знизилася порівняно з початком 1997 року на третину.

РУХ КОШТИВ

Слід зазначити, що хоча Україна торгує з багатьма країнами, для розрахунків в основному (на 97—99%) використовуються лише чотири валюти: долар США, німецька марка, російський рубль та гривня. Решта валют використовується дуже рідко, здебільшого — епізодично.

Доцільно було б розраховувати індекси на основі руху коштів, які б відображали реальну зміну курсу національної валюти щодо основних іноземних валют. Для обчислення використовується дані про рух коштів у банківській системі під час реального обміну товарами і послугами. Отже, на відміну від вищезгаданих індексів, вартість бартеру не враховується.

У таблиці 5 подано значення індексів руху коштів (MI1, MI2, MI3). У період відносної стабільності (до середини третього кварталу 1998 року) вони майже не відрізнялися один від одного. На відміну від індексів, обчисленних на основі товарообігу, індекси руху коштів майже не залежать від групи країн, яка розглядається.

Матеріали таблиці 5 свідчать про поступове знецінення національної грошової одиниці та ефективного курсу (на 1 — 2% щокварталу). Лише у першому кварталі 1998 року відбулося падіння на 7% унаслідок значного зниження експорту

Таблиця 3. Динаміка імпорту Україною товарів (у розрізі країн світу)

Країни	1997 р.				1998 р.			
	I квартал	II квартал	III квартал	IV квартал	I квартал	II квартал	III квартал	ІV квартал
Млн. доларів США	% до загаль- ного обсягу	млн. доларів США	% до загаль- ного обсягу	млн. доларів США	% до загаль- ного обсягу	млн. доларів США	% до загаль- ного обсягу	млн. доларів США
Усього	4983	100.0	4882	100.0	4830	100.0	4928	100.0
Країни світу, крім країн СНД і Балтії	32.9	2067	42.3	2081	43.1	2017	40.9	1588
Німеччина	236	4.7	336	6.9	372	7.7	365	7.4
США	136	2.7	258	5.3	153	3.2	104	2.1
Польща	115	2.3	147	3.0	149	3.1	139	2.8
Італія	68	1.4	104	2.1	117	2.4	112	2.3
Франція	98	2.0	74	1.5	58	1.2	77	1.6
Південна Корея	23	0.5	26	0.5	44	0.9	20	0.4
Чехія	56	1.1	53	1.1	55	1.1	56	1.1
Угорщина	40	0.8	51	1.0	54	1.1	52	1.1
Бельгія	26	0.5	49	1.0	40	0.8	37	0.8
Великобританія	42	0.8	75	1.5	56	1.2	59	1.2
Нідерланди	40	0.8	49	1.0	54	1.1	51	1.0
Словаччина	40	0.8	48	1.0	65	1.3	50	1.0
Австрія	36	0.7	57	1.2	67	1.4	64	1.3
Туреччина	31	0.6	40	0.8	46	1.0	45	0.9
Швеція	15	0.3	44	0.9	28	0.6	50	1.0
Країни СНД і Балтії	67.1	2815	57.7	2749	56.9	2911	59.1	2687
Росія	2364	47.4	1881	38.5	1609	33.3	1984	40.3
Білорусь	82	1.6	105	2.1	122	2.5	83	1.7
Казахстан	128	2.6	110	2.3	91	1.9	76	1.5
Литва	35	0.7	72	1.5	76	1.6	59	1.2
Естонія	12	0.2	17	0.3	18	0.4	26	0.5
Молдова	20	0.4	16	0.3	20	0.4	18	0.4
Латвія	11	0.2	18	0.4	22	0.5	31	0.6
Азербайджан	9	0.2	12	0.3	15	0.3	10	0.2
Узбекистан	10	0.2	39	0.8	19	0.4	59	1.2
Грузія	1	0.0	1	0.0	3	0.1	2	0.0
								1
								0.0
								2
								0.1

Таблиця 4. Динаміка зміни індексів ТІ

Група	1997 р.				1998 р.		
	I квартал	II квартал	III квартал	IV квартал	I квартал	II квартал	III квартал
ТІ1							
Усі країни	1.077849	1.018743	1.029404	1.015302	0.960098	1.000195	1.127087
Без Білорусі	1.063572	1.017719	1.019461	1.012679	0.951224	0.999619	1.135377
Без Росії і Білорусі	1.088122	1.033539	1.036172	1.028695	0.951717	0.997243	0.595675
Росія	1.052632	1.006231	1.006270	1.003145	0.952096	1.003214	1.661244
СНД	1.068789	1.008967	1.026544	1.006737	0.962361	1.002618	1.488649
Крім СНД	1.103658	1.039275	1.034938	1.036492	0.952607	0.997456	0.589960
ТІ2							
Усі країни	1.073896	1.017918	1.026439	1.013655	0.958073	0.999225	0.883526
Без Білорусі	1.062613	1.016881	1.017725	1.011119	0.951037	0.998624	0.879747
Без Росії і Білорусі	1.085642	1.031876	1.032601	1.024778	0.951126	0.994998	0.593924
Росія	1.052632	1.006231	1.006270	1.003145	0.952096	1.003214	1.661244
СНД	1.064688	1.008843	1.023495	1.006441	0.960154	1.002495	1.333047
Крім СНД	1.101700	1.037477	1.032170	1.031883	0.951925	0.994955	0.588436
ТІ3							
Усі країни	1.075753	1.018319	1.027862	1.014436	0.959017	0.999695	0.998620
Без Білорусі	1.063084	1.017288	1.018553	1.011855	0.951130	0.999105	1.000333
Без Росії і Білорусі	1.086878	1.032691	1.034322	1.026642	0.951420	0.996079	0.594797
Росія	1.052632	1.006231	1.006270	1.003145	0.952096	1.003214	1.661244
СНД	1.066582	1.008904	1.024952	1.006587	0.961177	1.002556	1.424116
Крім СНД	1.102677	1.038359	1.033508	1.034080	0.952264	0.996158	0.589197

товарів та послуг. Найцікавішим для аналізу є період фінансової кризи в Росії, тобто третій квартал минулого року. В цей час валютні курси суттєво змінилися. Гривня подешевшала відносно всіх валют, крім російського рубля. Криза привела до скорочення експорту й імпорту товарів та послуг і відповідно товарообігу. Оскільки українські підприємства, оплачуючи імпорт, витратили майже всі наявні російські рублі ще у другому кварталі 1998 року, структура руху коштів майже не змінилася.

Ми обчислили загальний індекс руху коштів (TMI) на основі щоквартальних значень. На початок четвертого кварталу він становив 0.55, тобто ефективний курс гривні з початку 1997 року знизився на 45%. На графіку 2 показано динаміку загальних індексів руху коштів, обчислених на основі всіх валют, а також деяких груп валют.

Цікавим для аналізу є графік 3. На ньому відображені відразу три загальні індекси: торговий (TTI), руху коштів (TMI), курсу долара щодо гривні (обчислено за середньоквартальними даними). Цей графік демонструє динаміку зменшення торгового індексу у країнах так званого далекого зарубіжжя на фоні завищеного курсу долара.

УКРАЇНА ТА ЄВРО

 Одну проблему доводиться розв'язувати українським підприємствам у 1999 році, з уведенням у безготіковий обіг у 11 країнах Європи єдиної валюти — євро. Звичайно, це спрямлює значний вплив на валютний

ватиметься, торговельні відносини між Україною і країнами Євросоюзу та Східної Європи можуть змінитися: частка євро на нашему ринку зросте до 15—20%. Існує також імовірність, що для розрахунків із Росією використовуватиметься не російський рубль, а переважно євро. Тоді частка нової валюти на нашему валютному ринку становитиме майже 30%, що спонукатиме з належною відповідальністю ставитися до фінансових операцій із країнами Європейського Союзу.

Література.

1. Курс по макроекономической и финансовой политике.— К., 1995. — Т. 1.
2. Черняк О., Ставицький А. Визначення оптимального ефективного валютного курсу для зовнішньоторговельної діяльності. // Банківська справа.— 1997. — № 6. — С. 51—54.
3. Петрик О., Куриленко С. Індикатори конкурентоспроможності. // Вісник Національного банку України. — 1998. — № 5. — С. 30—33.
4. Іванік Н., Черняк О., Ставицький А. Методологія розрахунку прогнозу платіжного балансу. // Вісник Національного банку України. — 1998. — № 12. — С. 42—44.
5. Box G.E.P., Jenkins G.M., Reinsel G.C. "Time Series Analysis: Forecasting and Control", 3rd ed., Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, 1994.
6. Hamilton, J.: Time Series Analysis. Princeton University Press, Princeton, 1994.
7. Hendry, D. F.: Dynamic Econometrics. Oxford University Press, New York, 1995.
8. Wechselkurs und Außenhandel, Deutsche Bundesbank, Monatsbericht, Januar 1997.

Таблиця 5. Динаміка зміни індексів MI

Група	1997 р.				1998 р.		
	I квартал	II квартал	III квартал	IV квартал	I квартал	II квартал	III квартал
MI1							
USD, DEM, RUR, UAH	1.027074	0.998157	0.996025	0.987476	0.939182	0.993108	0.737900
USD, DEM, UAH	1.025474	0.997631	0.995128	0.986078	0.937525	0.991838	0.644282
USD, DEM, RUR	1.029082	0.997979	0.995678	0.986603	0.931923	0.992420	0.712648
USD, DEM	1.027494	0.997381	0.994633	0.985012	0.928292	0.990869	0.603659
MI2							
USD, DEM, RUR, UAH	1.026825	0.998064	0.996009	0.987412	0.938643	0.993064	0.667069
USD, DEM, UAH	1.025250	0.997536	0.995120	0.986032	0.936920	0.991802	0.629010
USD, DEM, RUR	1.028876	0.997880	0.995662	0.986546	0.931822	0.992378	0.645856
USD, DEM	1.027311	0.997280	0.994627	0.984979	0.928265	0.990839	0.603454
MI3							
USD, DEM, RUR, UAH	1.026948	0.998110	0.996017	0.987444	0.938908	0.993086	0.694305
USD, DEM, UAH	1.025360	0.997583	0.995124	0.986055	0.937217	0.991820	0.635610
USD, DEM, RUR	1.028977	0.997929	0.995670	0.986574	0.931872	0.992399	0.669952
USD, DEM	1.027400	0.997330	0.994630	0.984995	0.928278	0.990854	0.603559

Компетентно /

Кошторис НБУ: правда і вигадки

Ольга
Кандибка

Директор фінансового департаменту
Національного банку України

Якою є структура кошторису Національного банку України? Яка ефективність вкладень у створення потужностей для виготовлення національної валюти, у комітетеризацію банківської системи держави? Яка питома вага витрат на утримання персоналу системи НБУ? Відповіді на ці та інші запитання – у статті директора фінансового департаменту НБУ О.М.Кандибки.

Останнім часом у деяких засобах масової інформації стали з'являтися некоректні, а іноді й відверто тенденційні, далекі від об'єктивної реальності коментарі до матеріалів перевірок фінансово-господарської діяльності Національного банку України (зокрема, перевірок виконання кошторису НБУ за 1997 рік), які останнім часом проводяться фактично безперервно.

У нас немає причин побоюватися перевірок. Банківська система України перша і поки що єдина у нашій державі перейшла на міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та аудиту, які забезпечують максимальну її прозорість. Багаторазові перевірки фінансово-господарської діяльності НБУ за звітний період не виявили суттєвих порушень, а тим більше – зловживань.

Тому скажу відверто: мені б не хотілося марнувати сили і такий дорогоцінний нині час на спростування різних перекручень та інсинуацій, оскільки впевнена в соціально-економічній обґрунтованості й правильності проведеної роботи, зокрема у раціональному, відповідно до кошторису, витрачанні коштів Національного банку. Не хотілося б цього робити ще й тому, що, приступаючи до розгляду будь-якого питання, я як фінансист завжди цікавлюсь: яка його ціна, чи варте воно такої пильної уваги, чи не відволікає від чогось головного, що треба вирішувати в першу чергу. Проте мовчання іноді розцінюють як знак згоди, тож у даниму випадку мусимо реагувати навіть на безпідставні звинувачення. Думаю, найкращою відповіддю на них будуть конкретні цифри і факти.

Система Національного банку України – це його центральний апарат, 25 регіональних управлінь, 9 установ (Банкнотно-монетний двір, Фабрика банкнотного паперу, Державна скарбниця, Центральна розрахункова палата й інші), а також навчальні

заклади. Чисельність працівників у системі – понад 13 тисяч.

Кошторис усієї системи за доходами і видатками становить 1.3% від державного бюджету України. Причому більше половини видатків відноситься до статей, які безпосередньо входять (або мають входити) до держбюджету, зокрема:

- ◆ перерахування Мінфіну України перевищень доходів над видатками (у 1997 р. воно становило 27% від видатків, за 9 місяців 1998 р. – 38%);
- ◆ сплата відсотків за користування кредитами міжнародних фінансових організацій (відповідно 23 і 19%).

Кілька матеріалів, опублікованих у засобах масової інформації, стосуються кошторису 1997 року. На думку деяких авторів, цей кошторис у частині видатків був надмірним, не затверджувався вищим законодавчим органом влади...

Об'єктивна реальність така.

1. Згідно з Конституцією України (стаття 85) **затвердження кошторису Національного банку України не входить до повноважень Верховної Ради України**. Проект Закону "Про Національний банк України", який уже понад два роки розглядається Верховною Радою і поки що прийнятий лише у першому читанні, відносить це питання до компетенції Ради банку. Однак, зважаючи на його неврегульованість, Національний банк України з грудня 1996 р. по жовтень 1997 р. тричі (а саме: 12.12.1996 р., лист № 20-009/624-7476; 14.07.1997 р., лист № 14-108/1925; 21.10.1997 р., лист № 20-009/775-7670) подавав у Верховну Раду України проект кошторису на 1997 рік. Його розглядав Комітет із питань фінансів і банківської діяльності. Щоправда, на пленарному засіданні Верховної Ради цей проект не розглядався. Але у цьому немає і не може бути вини НБУ – не Національний банк формує порядок денний пленарних засідань вищого законодавчого органу.

2. Щодо конкретних показників: на 1997 рік Правлінням НБУ затверджено кошторис на загальну суму 749 млн. грн. (у тому числі перерахування до державного бюджету – 200 млн. грн., що відповідає Закону України "Про Державний бюджет України на 1997 рік"). У цілому доходи і видатки виконано на 87.8%, або на суму 657.4 млн. грн. Недовиконання маємо за всіма статтями кошторису, крім статті щодо перерахувань до державного бюджету, яку виконано на 115%, або на 230 млн. грн. Отже, як свідчать об'єктивні дані, видатки Національного банку України у 1997 році (крім перерахувань Міністерству фінансів України) були меншими від запланованих і залишилися на рівні 1996 року.

Детальніше розглянемо структуру видатків.

Найбільшу частку у видатках НБУ становлять перерахування Міністерству фінансів України – 35%. На другому місці – 21.7% – витрати на створення бази із виготовлення національної валюти та інших об'єктів НБУ, які теж переважно (на 70%) пов'язані зі створенням потужностей для виготовлення грошей і банкнотного паперу. Зауважимо, що ці потужності створено згідно з відповідними постановами Верховної Ради та Кабінету Міністрів України, про що часто забивають. З їхньої подачі у пресу потрапило навіть твердження, що нібито НБУ на власні капітальні вкладення витратив суму, яка удвічі перевищує суму всіх державних капіталовкладень за 1997 рік.

Почнемо з "неточностей" у самій термінології: видатки на **капітальне будівництво** подано як **капітальні вкладення загалом**. Хоча насправді видатки на капітальне будівництво, передбачені державним бюджетом, це лише невелика частка капітальних вкладень, передбачених державним бюджетом України. До того ж **джерелами капітальних вкладень, окрім**

коштів держбюджету, є власні кошти підприємств та організацій, кредити банків, кошти інвесторів, які залучаються у вигляді прямих і портфельних інвестицій. Варто ще раз нагадати про те, що понад 60% капітальних вкладень, зроблених Національним банком України, спрямовано у вкрай небохідні новобудови, рішення про будівництво яких прийняли Верховна Рада та уряд України і фінансувати які передбачалося за рахунок коштів державного бюджету.

Новобудови Національного банку України — йдеться передусім про Банкнотно-монетний двір у Києві, Фабрику банкнотного паперу у Малині — стали, без перебільшення, цінним здобутком і гордістю держави. Власне виробництво грошових знаків і цінних паперів — питання не лише престижу країни, а й національної безпеки.

Фабрика банкнотного паперу у Малині стала до ладу півтора року тому. За цей короткий час вона зуміла вийти навіть на міжнародний ринок, вигравши тендер на виготовлення банкнотного паперу з круглосітковими водяними знаками для Міністерства фінансів та Резервного банку Індії. Зазначу, що у тендера брали участь такі фірми зі столітнім досвідом у цій справі, як Крейн (США), Держзнак (Росія), Фабріано (Італія), Аржо Вігінс (Франція). Отже, надалі фабрика не лише забезпечуватиме потреби Національного банку України, а й приноситиме певний прибуток.

Із початку нинішнього року Фабрика банкнотного паперу в Малині, як і Банкнотно-монетний двір, повністю покриває свої видатки отриманими доходами.

Виготовлення протягом 1994 — 1996 років банкнот національної валюти власною банкнотною фабрикою забезпечило економію державних коштів у сумі, еквівалентній 11.2 млн. доларів США.

Щодо “надмірних” витрат на комп’ютеризацію банківської системи. Так, у банківській системі України вже не користуються рахівницями. І слава Богу! Важко собі уявити, яких втрат могла б зазнати наша країна під час останньої світової фінансової кризи, якби не було нашої Системи електронних платежів (СЕП). До речі, однієї з кращих у Європі.

Сьогодні через СЕП виконуються практично всі міжбанківські платежі в Україні. Середнє денне завантаження становить 300 — 350 тисяч платіжних документів на суму до

2 млрд. грн. До впровадження СЕП платежі “мандривали” системою від трьох днів до двох тижнів. Нині час передачі платіжних документів від платника до одержувача коштів — від 10 хвилин до 2 годин. Скорочення термінів проходження платежів створило умови для зменшення готівки в обігу, дало змогу банкам ефективніше використовувати свої ресурси, а їхнім клієнтам — свої кошти. Національний банк одержав потужний інструмент контролю та регулювання грошового обігу. Прискорилося надходження коштів до державного бюджету.

Система здійснює два-три обороти коштів банків протягом дня, а в періоди економічної активності — до 7—8 оборотів за день. Швидкий обо-

Економічне витрачання коштів — постійна турбота Правління Національного банку України

рот зменшує потребу у фізичній кількості грошей, що є одним із основних факторів стримування інфляції.

Як і стосовно створення Банкнотно-монетного двору, Державної скарбниці, інших об’єктів НБУ, проекти Національного банку у галузі інформатизації розраховані на виконання спільних дій із цілою низкою державних інститутів: **Міністерством фінансів** (забезпечення первинного та вторинного ринків державних цінних паперів), **Державною комісією із цінних паперів та фондового ринку** (створення Національного депозитарію корпоративних цінних паперів), **Міністерством юстиції** (створення та запровадження Реєстру застав рухомого майна), **Державним казначейством** (обслуговування витратної частини держбюджету), **Державною податковою адміністрацією** (запровадження механізмів передавання інформації комерційних банків із питань оподаткування юридичних та фізичних осіб — суб’єктів підприємницької діяльності).

Таким чином, фінансові затрати на комп’ютеризацію системи навіть некоректно порівнювати з економічним ефектом, який вона дає сьогодні і даватиме у майбутньому.

Окремо хочеться зупинитися на благочинній діяльності Національного банку, що, як це не дивно, дехто також використовує як привід для звинувачення Національного банку у “марнотратстві”.

Так от: 93% від суми становлять витрати на утримання Бучанської

школи-інтернату для дітей-сиріт та дітей без батьківської опіки, Святошинського психоневрологічного диспансеру, Бородянського будинку-інтернату для людей похилого віку та інвалідів, Раївського навчально-виховного комплексу для дітей-сиріт. Решту коштів використано в основному на фінансування заходів щодо ліквідації стихійних лих у Дніпропетровську та Закарпатті. Стосовно ж фінансування віdbудови соборів, то Правління Національного банку України прийняло постанову, згідно з якою працівники банку перерахували на відродження Михайлівського Золотоверхого та Успенського соборів свій одноденний заробіток.

Часто говориться про якісь надмірні витрати, пов’язані з утриманням персоналу системи НБУ. Відкриємо службову “таємницю”: витрати на утримання персоналу системи НБУ становлять близько 10% від усіх його витрат. Багато це чи мало? У більшості країн світу даний показник становить 60 — 70%.

Наче про якесь зловживання мовиться про 700 тисяч гривень, нарахованих працівникам НБУ на залишки коштів із заробітної плати на особових рахунках. Людина, не обізнана з масштабами банківської системи, справді може сприйняти це саме так. А що насправді? Ці “дивіденди” в середньому на одну людину становлять 4 грн. 50 коп. за місяць. Чому тут здирти?

Варто наголосити: отримання прибутку не є метою Національного банку України. На нього покладаються інші функції і завдання. Та оскільки центральний банк держави може мати і має певні прибутки, він перераховує перевищення доходів над видатками до державного бюджету, що й відображається у відповідному балансі.

Це лише кілька аспектів діяльності Національного банку України, яким дають, м’яко кажучи, неточне відображення і несправедливу оцінку. Я не ставила за мету захистити “честь мундира”. Національному банку немає ні підстав, ні потреби виправдовуватися після кожної спроби звинуватити його у всіх нинішніх бідах та економічних проблемах суспільства. Довелося б тільки цим і займатися. Центральний банк держави відкритий перед суспільством. І нам нічого боятися будь-яких перевірок. Хотілось б тільки, щоб вони були вмотивованими, компетентними та об’єктивними.

Доходи населення /

Грошові доходи населення як фактор ринку кредитних ресурсів

У статті розглядаються основні тенденції державної політики доходів населення України, аналізуються причини зменшення платоспроможного попиту.

Загальний рівень і структура грошових доходів фізичних осіб відіграють важливу роль у процесі формування ціни кредитних ресурсів.

Доходи населення впливають на ринок кредитних ресурсів як безпосередньо (через коливання обсягу строкових депозитів фізичних осіб і попиту фізичних осіб на кредит), так і опосередковано (впливаючи на валютний ринок, тісно пов'язаний із кредитним; ділову активність підприємств-позичальників, яка великою мірою залежить від платоспроможного попиту населення; через рівень інфляції, яка теж залежить від державної політики доходів).

Наявність чи відсутність ефективної державної політики доходів є також

чинником згортання або розширення тіньового сектора економіки, який має руйнівний вплив на легальний і прозорий ринок кредитних ресурсів. Адже надмірне податкове навантаження на легально працюючі підприємства, зокрема, на заробітну плату персоналу, змушує деякі з них ховатися у "тінь", що є суттєвим фактором зниження сукупного платоспроможного попиту на легальний банківський кредит.

Аналіз структури і динаміки грошових доходів населення в Україні, на мій погляд, варто проводити паралельно з відповідним аналізом витрат, причому цю структуру доцільно розглядати починаючи з 1995 року, відколи річні темпи інфляції набули відносно помірних значень (див. таблицю 1).

Таблиця 2 висвітлює узагальнену структуру доходів і витрат фізичних осіб із 1995 року.

Аналіз цієї структури дає підстави зробити такі головні висновки:

- загальна сума грошових доходів населення у 1998 р. порівняно з 1995 р. зросла у 2 рази, індекс цін споживчого ринку за цей період зріс у 3.36 раза, от-

же, **рівень життя населення протягом розглянутого періоду знизився в 1.68 раза;**

- сума доходів населення від оплати праці і соціальних виплат у 1998 р. порівняно з 1997 р. залишалася незмінною, хоча інфляція у 1998 р. сягнула 20%;

- пітому вага заробітної плати у структурі доходів населення у 1996—1998 роках **мала стійку тенденцію до зниження** (із 59% до 47%), що відповідає **негативним тенденціям скорочення зайнятості населення і тінізації економічного життя у країні**;

- тенденція до зростання питомої ваги соціальних виплат (із 19% у 1995 р. до 24% у 1998 р.) у структурі доходів населення також має більше негативних, аніж позитивних ознак і свідчить передусім не про державну турботу про населення, а про зростання безробіття;

- швидкі темпи зростання доходів від продажу валоти (з 3% у 1995 р. до 14% у 1998 р.) свідчать, що **іноземна валюта в умовах існуючого рівня інфляції лишається єдиним надійним інструментом заощадження для населення**, причому значення цього інструмента стабільно зростає;

- порівняння абсолютнох сум купленої та проданої іноземної валоти за розглянутий період є додатковим свідченням того, що населення у цілому купує іноземну валюту в значно більших обсягах, ніж продає (**різниця між сумами купленої та проданої валоти за період із 1995 по 1998 рік становить значну суму — 6.743 млрд. грн.**);

- споживчі витрати населення за розглянутий період стабільно знижувалися (з 81% у 1995 р. до 64% у 1998 р.); таке скорочення за інших умов можна було б сприйняти за ознаку макроекономічного оздоровлення (у разі, якби заощадження та інвестиції зростали), проте

Таблиця 1. Індекс цін споживчого ринку у 1995—1998 роках

	% за рік
1995 р.	182.0
1996 р.	39.7
1997 р.	10.1
1998 р.	20.0
З початку 1995 р.	335.9

Таблиця 2. Структура грошових доходів і витрат населення у 1995—1998 роках

Показники	1995 р.		1996 р.		1997 р.		11 місяців 1998 р.	
	млн. грн.	питома вага, %	млн. грн.	питома вага, %	млн. грн.	питома вага, %	млн. грн.	питома вага, %
Грошові доходи								
Усього	26498	100	40311	100	50069	100	49081	100
У тому числі:								
оплата праці	15641	59	23723	59	25600	51	23280	47
соціальні виплати	5163	19	9893	25	12518	25	11934	24
продаж іноземної валоти	805	3	2693	7	6184	12	6794	14
інші надходження	4889	18	4002	10	5767	12	7073	14
Витрати і заощадження								
Усього	24783	100	38961	100	47933	100	48698	100
У тому числі:								
споживчі витрати	20140	81	27450	70	31877	67	31135	64
податки та інші внески	2263	9	4147	11	5714	12	7885	16
купівля іноземної валоти	1997	8	4928	13	7757	16	8537	18
приріст заощадження та інвестицій	383	2	2436	6	2585	5	1141	2
Перевищення доходів над витратами	1715		1350		2136		383	

Таблиця 3. Нарахування на фонд заробітної плати підприємства в Україні за станом на 01.01.1999 р., %	
Пенсійний фонд	32.0
Фонд соціального страхування	4.0
Фонд Чорнобиля	5.0
Фонд зайнятості	1.5
Усього	42.5

зменшення споживчих витрат насправді було пов'язане зі зростанням (з 9% у 1995 р. до 16% у 1998 р.) питомої ваги податків та інших обов'язкових платежів з боку населення;

■ **питома вага заощаджень у національній валюті та інвестицій** у структурі витрат населення у 1998 р. становила 2%, що цілком відповідає кризовій макроекономічній ситуації в країні.

Перевищення доходів над витратами визначається відповідною сумою грошей, які отримали фізичні особи і не витратили з метою споживання, не придбали на них іноземну валюту або акції, не вкладали в банк, тобто не перетворили на заощадження. Ці відносно невеликі суми, вірогідно, зберігаються населенням у готівковій формі.

Оскільки доходи є основою плато-спроможного попиту, заощаджень, інвестицій, податків, бюджету, варто розглянути основний інструментарій державної політики доходів. Її суть полягає у регулюванні на макрорівні перевозподілу національного доходу, передусім у сфері особистого споживання. Основними суб'єктами цієї політики є держава й людина, асоційована в різni соціальні групи (наймані робітники, власники, платники податку, споживачі, утриманці тощо).

Головні цілі політики доходів пов'язані з підтримкою економіки на основі економічної активності фізичних осіб, збереження й відтворення населення шляхом забезпечення необхідних стандартів споживання.

Функціональне призначення доходів найманих працівників у ринковій економіці полягає в тому, що вони визначають попит на споживчі товари. Доходи підприємців визначають попит на товари виробничого призначення. Для економічної системи саме попит (особливо у сфері кінцевого споживання) є

рушійним фактором розвитку. Від його обсягів залежать не лише масштаби, а й структура виробництва, розміри прибутку, який суб'єкти економіки отримують від господарської чи фінансової діяльності.

Незважаючи на те, що в останні роки грошові доходи населення в Україні в цілому перевищували витрати, спостерігалося суттєве відставання темпів зростання доходів від темпів зростання споживчих цін. Таке явище призводить до руйнування споживчого ринку, падіння обсягів виробництва, поглиблена криза платежів, зниження прибутків, зменшення бюджетних надходжень.

Якщо проаналізувати рекомендації фахівців щодо політики доходів у ситуації, яка нині реально склалася в Україні, то вони зводяться до двох основних підходів:

1. Назріла необхідність більш швидкого зростання доходів порівняно зі зростанням цін. Це позитивно вплине на попит на вітчизняну продукцію, що дасть змогу збільшити її виробництво, пожавити інвестиційну діяльність. На цій основі є можливість збільшити реальні доходи населення і досягти по-переднього (до початку реформ) рівня

можна прогнозувати з достатньою ймовірністю: **механічне збільшення доходів населення без необхідних економічних структурних змін спричиниться до високих цін при відносно низких доходах, причому масштаб цін виявиться більшим, ніж був до підвищення доходів.**

Згідно з діючим законодавством витрати на заробітну плату відносять на собівартість товарів і послуг, які виробляються підприємством. Тобто для кінцевого споживача заробітна плата є часткою роздрібної ціни товару.

Заробітна плата в Україні оподатковується двічі:

■ із підприємств (4 види нарахувань загальним обсягом 42.5% від розміру фонду заробітної плати — див. таблицю 3);

■ із працівників (не враховуючи податку на дохід громадян, який підприємство зобов'язане перераховувати до бюджету самостійно, — див. таблицю 4).

Крім того, додатковий тиск на заробітну плату справляють внески до Пенсійного фонду у розмірі 2% та на страхування безробіття у розмірі 0.5% від нарахованої зарплати.

Таблиця 5. Податкові надходження держави від нарахованої заробітної плати (за станом на 01.01.1999 р.)

Нарахована зарплата, грн.	100.00	200.00	500.00	1000.00	1500.00	2000.00
Надходження від підприємства, грн.	42.50	85.00	212.50	425.00	637.50	850.00
Надходження від працівників, грн.	11.55	30.55	98.05	210.55	371.05	563.55
Загальна сума податків, грн.	54.05	115.55	310.55	635.55	1008.55	1413.55
Відношення загальної суми надходжень до нарахованої зарплати, %	54.00	58.00	62.00	64.00	67.00	71.00

життя. Паралельно слід вживати заходів, спрямованих на консервацію існуючого рівня цін [1, стор. 9];

2. За нинішнього стану економіки реалізація ідеї механічного зростання доходів населення призведе або до відповідного зростання цін, або до дефіциту та інших негативних явищ, притаманних розбалансованій економічній системі [1, стор. 16].

Вибір оптимального напряму політики доходів — питання надто складне. Навряд чи варто категорично підтримувати тільки один із вищезазначених підходів. Проте найсуттєвіший, на думку автора, наслідок першого підходу

на мою думку, дворівнева структура оподаткування заробітної плати є досить обтяжливою як для підприємств, так і для фізичних осіб — суб'єктів оподаткування. Це підтверджують розрахунки абсолютних і процентних значень загальних сум, які стягує держава з нарахованої заробітної плати (див. таблицю 5).

Відношення загальної суми надходжень до нарахованої зарплати, наведене у таблиці 5, свідчить, що **державна політика доходів в Україні спрямована на обмеження заробітної плати**.

Очевидно, значний податковий тиск на заробітну плату є вимушеним кроком держави, викликаним глибокою бюджетною кризою; існуючий загальний рівень оподаткування заробітної плати також може бути пов'язаним із обмеженням державою “інфляції попиту”, проведеним (під впливом міжнародних фінансових інститутів) реструкційної політики.

Аналіз сучасного стану державної політики доходів буде неповним без

Таблиця 4. Шкала ставок податку на доходи фізичних осіб, грн.

Сукупний місячний дохід	Ставки податку
до 17	не оподатковується
18–85	10% від суми, що перевищує 17
86–170	6.80 + 15% від суми, що перевищує 85
171–1020	19.55 + 20% від суми, що перевищує 170
1021–1700	189.55 + 30% від суми, що перевишує 1020
понад 1701	393.55 + 40% від суми, що перевишує 1700

розгляду абсолютноного розміру податкових надходжень держави від доходів населення та визначення питомої ваги цього показника у сукупних податкових надходженнях до державного бюджету (див. таблицю 6).

Згідно із Законом України “Про Державний бюджет України на 1999 рік” **надходження до державного бюджету від податку на доходи населення плануються у розмірі 1 169 ман. грн., або 7.3% від сукупних податкових надходжень до державного бюджету [2].**

Порівняння цієї величини з розміром і питомою вагою інших статей податкових надходжень дає підстави стверджувати, що (на відміну від економічно розвинутих країн, де податок на доходи фізичних осіб разом із податком на прибуток підприємств є визначальними у бюджетному процесі) **вплив податку на доходи населення** (як, до речі, і податку на прибуток підприємств) **нині не є визначальним у процесі виконання Державного бюджету України.**

Дючий механізм оподаткування доходів фізичних осіб певною мірою дискримінаційний як щодо підприємств, так і щодо громадян. Він призначений швидше для поповнення державного бюджету, ніж для досягнення цілей, які декларує державна політика доходів. У відповідь суб’єкти господарювання часто намагаються уникати сплати податків на доходи фізичних осіб. Так, усе більшого поширення набуває практика готівкової оплати праці без використання платіжних відомостей (особливо вона поширина на малих приватних підприємствах). Існує ще один, цілком “законний”, шлях уникнення податків на заробітну плату: підприємство від імені

Таблиця 6. Структура податкових надходжень до державного бюджету України в 1999 році		
Податкові надходження до державного бюджету 1999 року	Обсяг, млн. грн.	Питома вага, %
Усього	15 989	100.0
У тому числі:		
податок на додану вартість	8 303	51.9
акцизний збір із вітчизняних та імпортних товарів	2 224	13.9
ввізне мито	1 588	9.9
податок на прибуток підприємств	1 317	8.2
податок на доходи фізичних осіб	1 169	7.3
інші податкові надходження	1 388	8.7

своїх співробітників укладає з банком строкові депозитні договори на різні суми зі щомісячною сплатою відсотків, які робітники отримують як заробітну плату. Відсотки за депозитами вкладами населення, як відомо, не оподатковуються. Відкривати ж депозити для працівників законодавство підприємствам також не забороняє.

Як зазначено вище, політика Української держави, спрямована на обмеження доходів населення, є одним із чинників (але не єдиним) суттєвого відставання рівня доходів від рівня споживчих цін.

Тому **невне зменшення нарахувань і податків на заробітну плату** має поліпшити ситуацію, що склалася. Звичайно, в короткостроковому періоді це негативно вплине на стан виконання державного бюджету. Однак може поліпшитися структура цін за рахунок зростання питомої ваги заробітної плати, що **має стати фактором підвищення сукупного платоспроможного попиту і, опосередковано, пожавлення вітчизняного виробництва.**

Ще одним аргументом на користь зменшення нарахувань і податків на зарплату може бути порівняння максимального сукупного податкового навантаження на заробітну плату в Україні та у деяких економічно розвинутих країнах (див. таблицю 7). Як бачимо, за розміром податкового тиску на заробітну плату Україна — абсолютний лідер.

Серед заходів держави, спрямованих останнім часом на зниження податкового тиску на заробітну плату, слід відзначити указ Президента України від 07.08.1998 р. [4], яким передбачається, зокрема, звільнення підприємств від обов’язкового збору до Чорнобильського фонду. Сподіватимемося, що це лише початок переорієнтації державної політики доходів у правильному напрямі. Адже зниження загального рівня нарахувань на заробітну плату для підприємств і зменшення податків на доходи фізичних осіб у довгостроковому періоді приведе до поліпшення структури собівартості її цін товарів. Усе це стимулюватиме платоспроможний попит населення, який може створити необхідні передумови для пожавлення вітчизняного виробництва.

Дмитро Гладких,

заступник начальника відділу економічно-го аналізу П’ятої київської філії АППБ “Авал”, постійний позаштатний оглядач кредитного ринку “Вісника НБУ”. □

Література.

1. Політика доходов и соціальная за-щита населення. — Москва, 1994.
2. Закон України “Про Державний бюджет України на 1999 рік” // Урядовий кур’єр. — 1999. — 28 січня.
3. Чугунов И. Налоговые системы: Европа // Бизнес-Информ. — 1997. — № 8. — С.36—39; Чугунов И. Налоговые систе-мы: США // Бизнес-Информ. — 1997. — № 9. — С.21—24.
4. Указ Президента України “Про дея-кі зміни в оподаткуванні” // Голос України. — 1998. — 15 серпня.

Таблиця 7. Максимальні ставки оподаткування заробітної плати у деяких країнах світу, % [3]			
Країни	Податок на доходи фізичних осіб	Відрахування на заробітну плату з підприємств	Максимальне сукупне податкове навантаження на заробітну плату
Україна	42.5*	42.5	85.0
США	33.0	15.0	48.0
ФРН	53.0	6.8	59.8
Франція	56.8	13.6	70.4
Данія	70.0	2.0	72.0

* З урахуванням 2% до Пенсійного фонду та 0.5% на страхування безробіття.

Кредитування /

Кредитоспроможність позичальника та методи її оцінки

Кредитні операції — основа банківського бізнесу, оскільки вони є головною статтею доходу банку. Однак із такими операціями пов'язаний певний ризик — імовірність втрати всієї або частини вартості активів, що існують у формі позик, врахованих кредитною організацією векселів, гарантій та поручительств, виданих банком. Цей ризик може бути спричинений:

- недатністю позичальника створити адекватний майбутній грошовий потік у зв'язку з непередбачуваними несприятливими змінами у діловому, економічному чи політичному середовищі, в якому оперує позичальник;
- невпевненістю у майбутній вартості та якості застави під кредит;
- сумнівною діловою репутацією позичальника.

Саме тому кредитний ризик як один із видів банківських ризиків є головним об'єктом уваги фінансово-кредитних установ. Кредитна політика банків повинна обов'язково враховувати можливість цих ризиків, запобігати їх виникненню та кваліфіковано ними управляти, тобто зводити до мінімуму можливі негативні наслідки кредитних операцій. Адже банкіри праґнуть чи принаймні повинні прагнути уникати ризику навіть більше, ніж інші кредитори, оскільки дають у позику не свої власні гроші, а кошти своїх кредиторів.

Разом із тим чим нижчий рівень ризику, тим меншим може виявиться прибуток банку, адже найбільші прибутки фінансово-кредитні установи зазвичай отримують саме в результаті операцій із високим ступенем ризику. Як правило, банки намагаються вибрати оптимальне співвідношення між ступенем ризику та дохідністю операції. Адже неповернення або неповне повернення виданих кредитів впливає на вартість кредитної частини банківського портфеля активів, а це, в свою чергу, позначається на власному капіталі банку. Ось чому в процесі кредитування банкові необхідно одержати якомога точнішу оцінку кредитного ризику. У процесі його визначення необхідно враховувати безліч чинників. Вони групуються у екзогенні (зовнішні, такі, що пов'язані зі станом

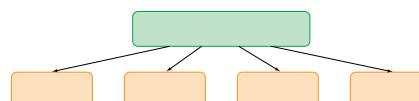
економічного середовища, зокрема — з кон'юнктурою) та ендогенні (внутрішні, такі, що викликані помилковими діями самого банку). Можливості управління зовнішніми факторами обмежені, хоча завдяки своєчасним заходам банк може певною мірою пом'якшити їх вплив і уникнути значних збитків. Однак основні важелі управління кредитним ризиком слід шукати у сфері внутрішньої політики банків.

Інструкцією НБУ "Про порядок регулювання та аналіз діяльності комерційних банків" встановлено певні нормативи, які регулюють кредитні ризики банківської системи:

1. Максимальний розмір ризику на одного позичальника.

Загальна сума зобов'язань будь-якого позичальника перед банком у результаті надання останнім одного або кількох кредитів не повинна перевищувати 25% власних коштів банку.

Схема 1. Методи оцінки кредитного ризику

2. Норматив "великих" кредитних ризиків, що встановлюється як співвідношення сукупного розміру великих кредитних ризиків та власних коштів (капіталу) комерційного банку (у відсотках).

Рішення про надання "великого" кредиту має бути оформлене відповідним висновком кредитного комітету комерційного банку, затвердженим правлінням. Максимальне значення цього кредиту не повинно перевищувати 8-кратний розмір власних коштів банку.

3. Норматив інвестування, який характеризує використання власних коштів банку для придбання часток (акцій, інших цінних паперів) акціонерних товариств, інших підприємств та недержавних боргових зобов'язань. Норматив встановлюється у формі процентного співвідношення між розміром коштів, які інвестуються, та загальною сумою власних коштів комерційного банку. Максимально допустиме його значення

Тетяна
Карапетян

Аспірант Тернопільської
академії народного господарства

не повинно перевищувати 50%.

Загалом методи оцінки кредитного ризику можна поділити, на нашу думку, на такі види: **вербалні, якісні, статистичні та числові** (схема 1).

Ризик позичкових операцій комерційного банку безпосередньо залежить від якісної оцінки кредитоспроможності позичальника. Оцінка фінансового стану позичальника, його кредитної історії, обумовленості інвестиційного чи комерційного проекту дає змогу знизити імовірність втрати банківських активів.

Зауважимо, що останнім часом в українській економічній літературі з'явилось чимало публікацій із цього питання, однак проблему рано вважати досить вивченою. Адже й досі, як у теорії, так і на практиці немає єдиного підходу до визначення цілої низки показників: бухгалтерської звітності, грошового потоку, брутто-доходів тощо. До того ж через економічну нестабільність і правову неврегульованість іноді у показниках звітності трапляються справжні парадокси: часом ідентичні показники виявляються підставою вважати одне підприємство збитковим, а інше — прибутковим. Оцінюючи кредитоспроможність позичальника, потрібно переконатися у його здатності залучити на свої рахунки кошти, достатні для погашення основного боргу та сплати відповідних процентів, зібрати інформацію, що характеризує вид діяльності позичальника (загальні відомості про підприємство, вид продукції, що виробляється, зайнятість працюючих, наявність робочих місць тощо), компетентність керівництва, рейтингову оцінку акцій, фінансові результати, рейтинг продукції. Структуру цієї роботи банку відображенено на схемі 2.

Комерційними банками різних країн на сьогодні випробувано багато систем оцінки кредитоспроможності позичальників. Ці системи відрізняються одною від одної кількістю показників, що застосовуються як складові частини загального рейтингу позичальника, а також різними методиками складання характеристи-

стик та визначення їх пріоритетності.

Наприклад, у практиці банків США застосовується “правило п’яти сі” [1]:

- character (репутація позичальника);
- capital (капітал, майно);
- capacity (фінансові можливості);
- collateral (забезпечення);
- conditions (загальні економічні умови).

Останнім часом знайшли своє втілення в практиці європейських, американських, російських та деяких українських банків й інші методики аналізу кредитоспроможності клієнта — системи CAMPARI та PARTS, які ґрунтуються на послідовному розгляді зафікованих у кредитній заявці та фінансових документах найсуттєвіших факторів, що характеризують клієнта, з метою виявлення потенційного ризику надання конкретної позики [2]. Назва CAMPARI утворюється з початкових літер слів:

C — character — репутація, особисті якості клієнта;

A — ability — спроможність повернути позику;

M — margin — маржа, дохідність;

P — purpose — цільове призначення позики;

A — amount — розмір позики;

R — repayment — умови погашення кредиту;

I — insurance — забезпечення, страхування ризику непогашення позики.

Назва PARTS утворюється із початкових літер таких слів:

P — purpose — ціль;

A — amount — розмір кредиту;

R — repayment — умови погашення основного боргу та процентів за ним;

T — terms — строк кредиту;

S — security — забезпечення.

Ці методики оцінки кредитоспроможності позичальника стали досить популярними завдяки вдалому поєднанню в них аналізу особистих та ділових якостей клієнта.

Та все ж класичним підходом до оцінки кредитоспроможності позичальника вважається аналіз бухгалтерського балансу підприємства. Однак бухгалтерська звітність — не єдине джерело інформації для аналізу кредитоспроможності. Слід мати на увазі, що більшість фінансових показників дає лише загальне уявлення про стан клієнта. Тому банкам при детальному аналізі кредитоспроможності позичальника, крім балансових даних, потрібно мати додаткові відомості, в першу чергу розшифровки окремих рахунків. До таких показників, які дають оцінку поточних активів підприємства, пов’язаних із його поточними зобов’язаннями,

на нашу думку, належать такі важливі аспекти кредитоспроможності позичальника, як платоспроможність, ліквідність та обіговий капітал. Варто зазначити, що єдиних підходів до визначення цих показників поки що не існує.

Для об’єктивної оцінки фінансового стану позичальника слід брати до уваги можливу наявність у балансі зокрема балансу-нетто, балансу-брutto, а також інших статей, які не відображають ні вартості майна, ні величини джерел коштів підприємства. Крім того, перед початком аналізу кредитоспроможності для наочності можна скласти аналітичний баланс, у якому розміщено статті активу за ступенем зростання ліквідності і статті пасиву за

$$+ 0.6X_4 + 1.0X_5, \text{ де}$$

X_1 — відношення обігового капіталу до сукупних активів;

X_2 — відношення нерозподіленого прибутку до сукупних активів;

X_3 — відношення брутто-доходу до сукупних активів;

X_4 — ринкова оцінка загальної залогованості;

X_5 — відношення обсягів продажу до сукупних активів.

Значення Z відображає рівень ризику банкрутства підприємства.

Граничним є значення $Z=2.675$.

Якщо $Z < 2.675$, це означає, що підприємство наближається до банкрутства. Якщо $Z > 2.675$, можна вважати, що його фінансовий стан надійний.

Модель досить проста. Та оскільки вона обчислюється на основі емпіричних даних, то результати, отримані за цією формулою, у кожному конкретному випадку потрібно перевіряти й за іншими методами.

Існує чимало способів оцінки кредитоспроможності, зокрема:

- на основі системи фінансових коефіцієнтів;

- на основі аналізу грошових потоків;

- на основі аналізу ділового ризику.

Вони доповнюють один одній. Так, аналіз ділового ризику дає змогу оцінити кредитоспроможність клієнта в момент укладення угоди лише щодо однієї позики та пов’язаного з нею грошового потоку. Система фінансових коефіцієнтів прогнозує ризик із врахуванням сукупного боргу. Аналіз грошового потоку клієнта показує граничні розміри нових позик, а також слабкі місця управління підприємством, що може впливати на передумови кредитування.

Зважаючи на кризовий стан економіки, масові неплатежі, робити ставку на один із методів оцінки кредитоспроможності позичальника ризикованим. На сучасному етапі доцільно застосовувати різні методи визначення кредитоспроможності позичальника, причому застосовувати їх у комплексі. □

Література.

1. Кущуев А. А. Показатели платежеспособности и ликвидности в оценке кредитоспособности заемщика // Деньги и кредит. — 1996. — №12. — С. 55—60.

2. Власова М.И. Анализ кредитоспособности клиента коммерческого банка // Банковское дело. — 1997. — №3. — С.20—23.

3. Єпіфанов А., Міщенко В. Проблеми кредитування та оцінки кредитоспроможності клієнтів банку // Банківська справа. — 1997. — №5. — С. 39—45.

Офіційна інформація /

**Середня процентна ставка за кредитами Національного банку України,
наданими комерційним банкам у 1999 р. та лютому 1999 р.***

відсотки

Показники	1999 р.	У тому числі за лютий
Середня процентна ставка за кредитами Національного банку України, всього	39.6	55.4
У тому числі за:		
— аукціонними кредитами	—	—
— ломбардними кредитами	—	—
— операціями РЕПО	60.1	60.1
— іншими інструментами	33.8	40.0

* Діюча облікова ставка НБУ із 21.12.1998 р. не змінювалася і становила у лютому 1999 р. 60%.

**Механізми та обсяги рефінансування Національним банком України
комерційних банків у 1999 р. та лютому 1999 р.**

відсотки

Показники	1999 р.	У тому числі за лютий
Випущено в обіг платіжних засобів для рефінансування комерційних банків, усього	100	100
У тому числі через:		
— кредитні аукціони	—	—
— ломбардне кредитування	—	—
— операції РЕПО	22.2	76.5
— інші механізми	77.8	23.5

**Процентні ставки комерційних банків за кредитами та депозитами
у національній валюті у лютому 1999 р.***

відсотки річних

Показники	Лютий 1999 р.
На міжбанківському ринку:	
за кредитами, наданими іншим банкам	36.7
за кредитами, отриманими від інших банків	32.3
за депозитами, розміщеними в інших банках	33.2
за депозитами, залученими від інших банків	25.5
На небанківському ринку:	
за кредитами	58.0
за депозитами	21.5

* За щоденною звітністю банків.

Темпи зростання грошової маси у січні – лютому 1999 р.

Агрегати грошової маси	01.01.1999 р.	01.02.1999 р.	01.03.1999 р.
Готівка. Гроші поза банками			
Грошова маса (M0), % до початку року	100.0	93.7	94.3
Кошти до запитання та на розрахункових і поточних рахунках у національній валюті			
Грошова маса (M1), % до початку року	100.0	95.2	95.6
Строкові депозити та інші кошти в національній та іноземній валютах			
Грошова маса (M2), % до початку року	100.0	96.4	97.8
Цінні папери			
Грошова маса (M3), % до початку року	100.0	96.6	97.8

Матеріали підготовлено емісійно-кредитним департаментом Національного банку України.

Нові методики визначення ризиків /

Вимірювання концентраційних ризиків за допомогою теорії портфелів

У статті досліджуються концентраційні ризики, що породжуються депозитами до запитання. Послідовно використовуючи теорію портфелів, розроблену Г.Марковицем, автор пропонує формули для оцінки загальних, систематичних та власних ризиків концентрації. Вони можуть бути корисними для внутрішньобанківського контролю концентраційного ризику портфеля поточних рахунків клієнтів банку, ризику концентрації клієнтів за галузями економіки, а також для зовнішнього дистанційного контролю фінансового стану банків-контрагентів.

ВСТУП

Банкам у своїй діяльності постійно доводиться мати справу з таким типом ризику, як ризик концентрації (concentration risk) активів і пасивів. Концентраційні ризики характеризують надмірну залежність банку від значимих для нього обсягів активів чи пасивів певного типу (депозитів до запитання, строкових депозитів, кредитів тощо), які знаходяться на відносно невеликій кількості рахунків. Великі концентраційні ризики виникають, якщо банк спеціалізується на обмеженій кількості операцій; тримає кошти переважно в одній валюті; залежить від небагатьох клієнтів чи позичальників. За таких умов, скажімо, раптове вилучення значної суми депозитів до запитання з поточних рахунків клієнтів може привести до послаблення ліквідності фінансово-кредитної установи, а не-кредитоспроможність великих позичальників банку — до зменшення його капіталу. Ці негативні фактори можуть спричинитися до фінансової нестабільності банку. Тому фінансово-кредитні установи повинні контролювати концентраційні ризики як власної поточної діяльності, так і діяльності своїх банків-контрагентів.

Зазвичай для вимірювання концентраційного ризику використовують концентрації Y_m активів та пасивів у валюті балансу A , відомі ще як коефіцієнти структури активів і пасивів [1]:

$$Y_m = \frac{A_m(L_m)}{A}, \quad (1)$$

де A_m та L_m — активи та пасиви m виду, A — валюта балансу.

Існують певні граничні обмеження у структурі активів та пасивів, пору-

шення яких призводить до виникнення у банку фінансових проблем. Наприклад, у світовій практиці вважається, що частка коштів на поточних рахунках не повинна перевищувати 30% [2]. Отже, звичайний аналіз концентраційних ризиків полягає у порівнянні певного ряду величин концентрації Y_m активів чи пасивів. При цьому єдиного показника концентраційного ризику немає.

Зазначимо, що концентраційні ризики пасивів та активів, по-перше, залежать від їхньої частки у валюті балансу. Чим менша ця частка, тим менший ризик. Вважається, що зі зростанням валюти балансу концентраційний ризик зменшується.

По-друге, ризик концентрації залежить від кількості рахунків. Чим більше рахунків, тим менший концентраційний ризик.

По-третє, рівномірний розподіл залишків на рахунках знижує ризик концентрації.

Проблема кількісного вимірювання ризику концентрації полягає у формалізації зазначених вище закономірностей у єдиному показнику.

Для вирішення цієї проблеми скористаємося теорією формування портфелів, розробленою Г. Марковицем [3] ще у 1952 році, зокрема, тією її частиною, яка стосується ризиків.

Розглянемо проблему вимірювання ризику концентрації депозитів до запитання. Слід зауважити, що ризики,

Ігор
Волошин

Начальник аналітичного відділу
АБ "Укргазпромбанк". Кандидат технічних
наук, позаштатний науковий
кореспондент Інституту банку

пов'язані з депозитами, мають ієрархічну структуру (див. таблицю 1). Кожний окремий депозитний рахунок до запитання має власний ризик відпливу коштів. Уся сукупність депозитних рахунків має власний ризик списання коштів. Сукупність депозитів до запитання впливає на валюту балансу і передає власний ризик зменшення валюти балансу. Крім того, стан депозитних рахунків залежить від економічного стану країни, який, у свою чергу, характеризується систематичним ризиком. У такому порядку й розглянемо предмет дослідження.

ВИМІРЮВАННЯ ВЛАСНОГО РИЗИКУ ПОРТФЕЛЯ ДЕПОЗИТИВ ДО ЗАПИТАННЯ

Застосуємо широковідому теорію портфелів Г.Марковица для аналізу ризику концентрації депозитів до запитання. При цьому сукупність залишків на всіх клієнтських рахунках банку розглядатимемо як *портфель депозитів до запитання*. Ризик такого портфеля (на відміну від портфелів цінних паперів, для яких характерний ризик зменшення доходності) пов'язаний із можливістю раптового відпливу значної суми депозитів, що може привести до погіршення ліквідності банку. Крім того, цей портфель суттєво відрізняється від портфеля цінних паперів тим, що він у багатьох випадках є *пасивним* для банку, оскільки кількість клієнтів, яких може залишити банк, завжди обмежена. Отже, не існує оптимального або ефективного портфеля де-

Таблиця 1. Ієрархія концентраційних ризиків, пов'язаних із депозитами до запитання

Рівень	Найменування ризиків
Економіка або банківська система	Зовнішній (систематичний) ризик, σ_p
Окремий банк	Власний балансовий ризик, σ_{ep}
Портфель депозитів до запитання	Власний портфельний ризик, σ_p
Окремий рахунок	Власні ризики окремих рахунків, σ_i

позитів до запитання. Таким портфелем не можна управляти, а можна лише контролювати притаманній йому ризики.

Розглянемо *стандартний* портфель, в яких загальна кількість рахунків N не змінюється. Нехай портфель складається з $1, 2, \dots, i, \dots, N-1, N$ поточних рахунків. Кожен із них має відповідні залишки $V_1, V_2, \dots, V_i, \dots, V_{n-1}, V_n$ певних грошових одиниць. Весь портфель характеризується загальною сумою залишків V_p на всіх рахунках, що належать до нього:

$$V_p = \sum_{i=1}^N V_i.$$

Нехай кожний залишок V_i на окремому i -му рахунку є випадковою величиною, а розподіл імовірностей існування залишків із певним обсягом підпорядковується закону нормального розподілу. Тоді сума залишків на кожному i -му рахунку характеризується двома величинами: середнім значенням (математичним сподіванням) \bar{V}_i та стандартним відхиленням (середньоквадратичним) σ_i . Стандартне відхилення σ_i є мірою оцінки ймовірності відхилення фактичної суми залишків від очікуваної суми або мірою ризику відпливу грошових коштів із клієнтських рахунків. Середнє значення знаходимо за формулою:

$$\bar{V}_i = \frac{1}{K} \times \sum_{k=1}^K V_{ik}.$$

Відповідно стандартне відхилення — за формулою:

$$\sigma_i = \sqrt{\frac{1}{K-1} \times \sum_{k=1}^K (V_{ik} - \bar{V}_i)^2}, \quad (2)$$

де K — загальна кількість спостережень (кількість днів, місяців тощо), V_{ik} — залишок на i -му рахунку при k -му спостереженні.

При звичайному підході структура такого портфеля визначається сукупністю концентрацій X_i залишків на всіх рахунках, що складають портфель:

$$X_i = \frac{V_i}{V_p}. \quad (3)$$

За теорією Г.Марковиця, такий портфель має *едину* оцінку *власного* (несистематичного) ризику, який розраховують за допомогою ризиків відпливу коштів з окремих рахунків. Міра стандартного відхилення портфеля така:

$$\sigma_p = \sqrt{\sum_{i=1}^N \sum_{j=1}^N (X_i \times X_j \times \sigma_{ij})}, \quad (4)$$

де X_i та X_j — концентрація залишків; $\sigma_{ij} = \rho_{ij} \times \sigma_i \times \sigma_j$ — коваріація залишків

на i -му та j -му рахунках; ρ_{ij} — коефіцієнт кореляції, σ_i та σ_j — стандартні відхилення залишків на i -му та j -му рахунках. Індекси i та j відносяться відповідно до i -го та j -го рахунків.

Якщо залишки на всіх рахунках, які складають портфель, статистично незалежні, рівняння (4) суттєво спрощується і набуває вигляду:

$$\sigma_p = \sqrt{\sum_{i=1}^N (X_i^2 \times \sigma_i^2)}. \quad (5)$$

Для розуміння явища диверсифікації припустимо, що стандартні відхилення залишків на окремих рахунках однакові, або $\sigma_i = C$. Тоді для довільного розподілу залишків на рахунках стандартне відхилення портфеля дорівнюватиме:

$$\sigma_p = C \times \sqrt{\sum_{i=1}^N X_i^2}. \quad (6)$$

Власний ризик портфеля визначається властивостями поведінки підкореневого виразу, що входить до формул (6):

$$\sqrt{\sum_{i=1}^N X_i^2}. \quad (7)$$

Вираз (7) має мінімальне значення при рівномірному розподілі залишків на рахунках, або якщо $X_i = 1/N$. Для цього крайнього випадку власний ризик портфеля дорівнює:

$$\sigma_p = \frac{C}{\sqrt{N}}. \quad (8)$$

Отже, при рівномірному розподілі залишків на рахунках у разі зростання кількості рахунків власний ризик портфеля зменшується.

Якщо рахунок один $N = 1$, ризик портфеля максимальний і дорівнює C .

Зі зростанням нерівномірності розподілу залишків на рахунках при сталій кількості рахунків N концентраційний ризик підвищується. Приклад впливу нерівномірності розподілу залишків на рахунках на величину власного ризику портфеля наведено у таблиці 2.

Слід зауважити, що у випадку, коли

стандартні відхилення залишків на окремих рахунках набувають різних значень $\sigma_i \neq const$, концентраційний ризик портфеля буде мінімальним при нерівномірному розподілі залишків. Щоб мати такий портфель, обсяг депозитів із найменшим стандартним відхиленням повинен перевищувати середнє значення.

Вираз (7), звичайно, обмежений, нормований та додатний. Він враховує і вплив кількості рахунків, і нерівномірність розподілу залишків на рахунках. Таким чином, за відсутності статистичних даних щодо ризику окремих рахунків функція σ_p (7) може самостійно характеризувати власний концентраційний ризик портфеля:

$$\sigma_p = \sqrt{\sum_{i=1}^N X_i^2}. \quad (9)$$

Отже, знайдено єдиний показник, що характеризує вплив кількості рахунків і нерівномірності розподілу залишків на рахунках на концентраційний ризик портфеля депозитів до запитання.

ВИМІрювання власного ризику балансу банку, породженого концентрацією депозитів до запитання

Mи розглянули власний ризик портфеля депозитів до запитання. Але портфель депозитів становить лише певну частку у валюті балансу і з точки зору всього балансу як системи має власний концентраційний ризик. Ймовірний відплів депозитів до запитання може привести до падіння валюти балансу. Тобто існує ризик зменшення балансу, пов'язаний із портфелем депозитів до запитання. Визначимо його величину.

Нехай решту пасивів становлять строкові (невідкличні) депозити у сумі V_D та капітал у сумі V_C . Відтак буде віправданим таке балансове рівняння:

$$A = V_p + (V_D + V_C).$$

Сукупність строкових депозитів і капіталу розглянемо як окремий порт-

Таблиця 2. Вплив нерівномірності розподілу залишків на рахунках на величину власного ризику портфеля рахунків

Розподіл залишків	Поточні рахунки				Власний ризик портфеля, σ_p/C ; формула (6)
	№1	№2	№3	№4	
Рівномірний $X_i = 1/N$	0.25	0.25	0.25	0.25	0.50000
Нерівномірний $X_i \neq const$	0.6	0.3	0.08	0.02	0.67587
Нерівномірний $X_i \neq const$	0.8	0.1	0.05	0.05	0.80932

фель пасивів. Припустимо, що обсяги строкових депозитів і капіталу впродовж певного періоду не змінюються:

$$V_D + V_C = \text{const},$$

а коефіцієнт кореляції між цими портфелями дорівнює нулю, тобто вони статистично незалежні. При цьому концентрації складових пасиву дорівнюють:

$$Y_p = V_p / A$$

та

$$Y_{D+C} = (V_D + V_C) / A. \quad (10)$$

Тоді, враховуючи спiввiдношення (10), а також припускаючи, що ризик раптового списання коштiв зi строкових депозитiв та капiталu дорiвнює нулю ($\sigma_{D+C} = 0$), з формулi (5) одержимо власний ризик балансу:

$$\sigma_{ep} = Y_p \times \sigma_p \equiv (V_p / A) \times \sigma_p. \quad (11)$$

Таким чином, якщо є повнi статистичнi данi щодо залишкiв на депозитних рахунках до запитання, то для розрахунку власних концентрацiйних ризикiв портфеля i балансу треба користуватися формулами (4) та (11). Якщо рахунки статистично незалежнi, — формулами (5) i (11). Якщо статистичнi даних немає зовсiм, — формулами (9) та (11).

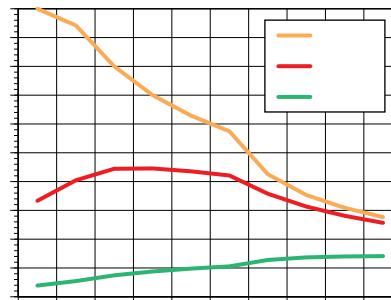
ВИМiРЮВАННЯ СИСТЕМАТИЧНОГО РИЗИКУ КОНЦЕНТРАЦIЇ

Yпопереднiх роздiлах ми розглянули ризики окремого рахунку, портфеля депозитiв до запитання та балансу банку. Ale iснue також вид ризику, пов'язаний iз загальним станом економiки країni. Це — систематичний ризик, що спричиняється залежнiстю фiнансового стану окремого суб'ектa господарювання вiд економiчного стану державi. Однiєю з характеристик фiнансового стану клiєнта може бути обсяг середнiх залишкiв на його поточних рахунках. Imovirno, що з економiчним зростанням середнi рахунки теж будуть зростати, а в разi падiння — зменшуватися. За iндекс, що характеризує економiчний стан країni, можна взяти суму всiх залишкiв на депозитних рахунках до запитання у банкiвськiй системi, обсяг внутрiшнього валового продукту, iндекс промислового виробництва тощо.

Систематичний ризик визначається за допомогою моделi, подiбної до вiдомої ринкової моделi (market model):

$$\sigma_{pI} = \sum_{i=1}^N (X_i \times \sigma_{ii}) \equiv$$

Залежнiсть концентрацiйного ризику вiд параметра K

$$K = \frac{V_D + V_C}{V_p \times N}$$

Залежнiсть концентрацiйного ризику вiд параметра K наведено для випадку, коли стандартнi вiдхилення залишкiв на окремих рахунках одинаковi.

$$\equiv \sigma_I \times \sum_{i=1}^N (X_i \times \rho_{ii} \times \sigma_i),$$

де σ_{ii} — коварiацiя залишкiв на i-му рахунку та iндексу стану економiки, σ_I — стандартнe вiдхилення iндексу економiчного стану країni, ρ_{ii} — коефiцiєнт кореляцiї.

Тодi, враховуючи рiвняння (11), загальний ризик визначається так [4]:

$$\sigma_{overall} = \sqrt{(V_p / A)^2 \times \sigma_p^2 + \sigma_{pI}^2}.$$

ГАЛУЗI ЗАСТОСУВАННЯ

$X_i = A_i / Pa$ (для визначення ризику концентрацiї активiв),

$X_j = П_j / З$ (для визначення ризику концентрацiї пасивiв),

де Pa — робочi активи, Z — зобов'язання банку, A_i — i-та складова робочих активiв (кредитi юридичних та фiзичних

осiб, мiжбанкiвськi кредити, вкладення у цiннi папери, конверсiйнi операцiї, врахованi векселi, факторинг, лiзинг тощо), $П_j$ — j-та складова зобов'язань банку (поточнi рахунки та депозити юридичних i фiзичних осiб, залученi мiжбанкiвськi кредити, бюджетнi кошти, централiзованi кошти тощо).

Подiбним чином формули (4, 5 i 9) можна використовувати для вимiрювання ризику концентрацiї клiєнтiв банку за галузями економiки, ризику концентрацiї валюти у валютному портфелi банку тощо.

□

Лiтература.

1. Е.Б. Ширинская. Операции коммерческих банков и зарубежный опыт.— М.: Финансы и статистика. — 1993. — 160 с.
2. Г.С. Панова. Анализ состояния коммерческого банка.— М.: Финансы и статистика. — 1996. — 272 с.
3. Harry M. Markowitz. Portfolio Selection // Journal of Finance. 7, no.1 (March 1952), pp. 77—91.
4. У.Шарп, Г.Александер, Д.Ж.Бейли. Инвестиции / Перевод с английского. — М.: Инфра-М. — 1997. — 1024 с.

ВАЛЮТНИЙ РИНOK

Офiцiйна iнформацiя /

Загальний зовнiшнiй довгостроковий борг України *

За станом на 31.12. 1998 р., млрд. доларiв США

Довгостроковий борг України (А+Б)	12.2**
А. Державний та гарантований державою	11.3
у тому числi за кредитами МВФ	2.8
Б. Приватний негарантований	0.9

* Довгостроковий борг — борг iз первiнним або продовженiм термiном погашення понад один рiк.

** До загальної суми зовнiшнього довгострокового боргу включено прострочену заборгованiсть за основною сумою та вiдсотками.

Матерiал пiдготовлено департаментом валюtnого регулювання НБУ.

Офіційний курс гривні щодо іноземних валютах

Національним банком України щоденний

№ п/п	Код валют	Назва валюти					
			01.02.1999 р.	02.02.1999 р.	03.02.1999 р.	04.02.1999 р.	05.02.1999 р.
1	036 AUD	100 австралійських доларів	215.6962	217.2874	218.9950	220.6366	220.0462
2	040 ATS	100 австрійських шилінгів	28.3518	28.2373	28.2348	28.2348	28.0505
3	826 GBP	100 англійських фунтів стерлінгів	564.5871	562.7944	564.0520	561.0383	559.8825
4	031 AZM	10000 азербайджанських манатів	8.7849	8.7804	8.7804	8.7804	8.7804
5	056 BEF	1000 бельгійських франків	96.7106	96.3198	96.3113	96.3113	95.6827
6	300 GRD	1000 грецьких драхм	12.1543	12.1007	12.1117	12.0996	12.0038
7	208 DKK	100 данських крон	52.4657	52.2509	52.2428	52.2400	51.9059
8	840 USD	100 доларів США	342.7000	342.7000	342.7000	342.7000	342.7000
9	233 EEK	100 естонських крон	24.9338	24.8331	24.8309	24.8309	24.6688
10	352 ISK	100 ісландських крон	4.9100	4.8944	4.8938	4.8856	4.8754
11	372 IEP	100 ірландських фунтів	495.3625	493.3609	493.3174	493.3174	490.0973
12	724 ESP	1000 іспанських песет	23.4473	23.3525	23.3505	23.3505	23.1980
13	380 ITL	10000 італійських лір	20.1485	20.0671	20.0653	20.0653	19.9344
14	124 CAD	100 канадських доларів	226.0311	226.9189	228.1514	226.5285	227.7052
15	398 KZT	100 казахстанських тенізе	4.0365	4.0318	4.0318	4.0318	4.0318
16	428 LVL	100 латвійських латів	600.1751	600.1751	597.0383	597.0383	597.0383
17	440 LTL	100 литовських літів	85.6750	85.6750	85.6750	85.6750	85.6750
18	498 MDL	100 молдовських лейів	39.1505	39.1505	39.1617	39.1662	39.1662
19	528 NLG	100 нідерландських гульденів	177.0331	176.3178	176.3022	176.3022	175.1515
20	280 DEM	100 німецьких марок	199.4701	198.6641	198.6466	198.6466	197.3500
21	578 NOK	100 норвезьких крон	45.4776	45.5007	45.2582	45.0457	44.6610
22	985 PLN	100 польських злотих	95.2209	95.2209	93.2568	93.2568	93.2568
23	620 PTE	100 португальських ескудо	1.9460	1.9381	1.9379	1.9379	1.9253
24	810 RUR	10 російських рублів	1.5164	1.5051	1.4952	1.4823	1.4810
25	702 SGD	100 сінгапурських доларів	204.0488	204.0488	202.5055	202.5055	202.5055
26	703 SKK	100 словацьких крон	9.2483	9.2483	9.2483	9.2483	9.2483
27	792 TRL	10000 турецьких лір	0.1049	0.1049	0.1027	0.1027	0.1027
28	795 TMM	10000 туркменських манатів	6.5904	6.5904	6.5904	6.5904	6.5904
29	348 HUF	1000 угорських форинтів	15.8566	15.8566	15.6241	15.6241	15.6241
30	860 UZS	100 узбецьких сумів	3.0824	3.0724	3.0724	3.0724	3.0724
31	246 FIM	100 фінських марок	65.6151	65.3500	65.3442	65.3442	64.9177
32	250 FRF	100 французьких франків	59.4749	59.2346	59.2293	59.2293	58.8427
33	203 CZK	100 чеських крон	10.9566	10.9566	10.5644	10.5644	10.5644
34	752 SEK	100 шведських крон	43.9335	43.8548	43.7645	43.5804	43.3738
35	756 CHF	100 швейцарських франків	241.9709	241.5024	242.7940	243.2044	240.9833
36	392 JPY	1000 японських єн	29.5329	29.6877	30.4244	30.6258	30.2376
37	978 EUR	100 євро	390.1297	388.5533	388.5190	388.5190	385.9830
38	960 XDR	100 СПЗ	476.0065	474.3516	476.5029	477.3746	474.9328
			15.02.1999 р.	16.02.1999 р.	17.02.1999 р.	18.02.1999 р.	19.02.1999 р.
1	036 AUD	100 австралійських доларів	221.0287	222.9726	220.2952	219.5321	221.1854
2	040 ATS	100 австрійських шилінгів	28.0440	28.1189	27.9638	28.3200	28.4304
3	826 GBP	100 англійських фунтів стерлінгів	557.8923	561.1666	561.4089	566.9888	569.3648
4	031 AZM	10000 азербайджанських манатів	8.7730	8.8011	8.8011	8.8477	8.8988
5	056 BEF	1000 бельгійських франків	95.6606	95.9160	95.3869	96.6020	96.9786
6	300 GRD	1000 грецьких драхм	11.9880	12.0200	11.9352	12.1022	12.1551
7	208 DKK	100 данських крон	51.9045	52.0423	51.7559	52.4124	52.6188
8	840 USD	100 доларів США	343.2000	344.3000	344.3000	346.3000	348.3000
9	233 EEK	100 естонських крон	24.6631	24.7290	24.5925	24.9058	25.0029
10	352 ISK	100 ісландських крон	4.8564	4.8796	4.8539	4.8742	4.9099
11	372 IEP	100 ірландських фунтів	489.9844	491.2926	488.5821	494.8060	496.7349
12	724 ESP	1000 іспанських песет	23.1927	23.2546	23.1263	23.4209	23.5122
13	380 ITL	10000 італійських лір	19.9298	19.9830	19.8727	20.1259	20.2043
14	124 CAD	100 канадських доларів	230.3570	230.5729	228.9461	230.8598	233.4192
15	398 KZT	100 казахстанських тенізе	4.0329	4.0411	4.0411	4.0646	4.0880
16	428 LVL	100 латвійських латів	595.8333	597.7431	597.7431	597.0690	600.5172
17	440 LTL	100 литовських літів	85.8000	86.0750	86.0750	86.5750	87.0750
18	498 MDL	100 молдовських лейів	39.2659	39.4017	39.4112	39.6401	39.8431
19	528 NLG	100 нідерландських гульденів	175.1111	175.5786	174.6099	176.8342	177.5236
20	280 DEM	100 німецьких марок	197.3045	197.8313	196.7398	199.2460	200.0228
21	578 NOK	100 норвезьких крон	44.8323	45.0279	44.6366	44.8153	44.7686
22	985 PLN	100 польських злотих	93.3928	93.6922	91.3505	91.8811	92.4118
23	620 PTE	100 португальських ескудо	1.9248	1.9300	1.9193	1.9438	1.9514
24	810 RUR	10 російських рублів	1.4993	1.5074	1.4898	1.5142	1.5196
25	702 SGD	100 сінгапурських доларів	202.8009	203.4509	203.6073	204.7901	205.9728
26	703 SKK	100 словацьких крон	9.2618	9.2915	9.0385	9.0910	9.1435
27	792 TRL	10000 турецьких лір	0.1029	0.1032	0.1001	0.1007	0.1013
28	795 TMM	10000 туркменських манатів	6.6000	6.6212	6.6212	6.6596	6.6981
29	348 HUF	1000 угорських форинтів	15.6469	15.6971	15.5581	15.6484	15.7388
30	860 UZS	100 узбецьких сумів	3.0670	3.0670	3.0670	3.0848	3.1026
31	246 FIM	100 фінських марок	64.9027	65.0760	64.7170	65.5414	65.7969
32	250 FRF	100 французьких франків	58.8292	58.9862	58.6608	59.4081	59.6397
33	203 CZK	100 чеських крон	10.5799	10.6138	10.2441	10.3036	10.3631
34	752 SEK	100 шведських крон	43.2108	43.5652	43.4643	43.7511	43.8208
35	756 CHF	100 швейцарських франків	241.3045	242.5858	240.8699	243.9688	244.7820
36	392 JPY	1000 японських єн	29.9328	29.9222	29.1905	29.1947	29.1079
37	978 EUR	100 євро	385.8941	386.9243	384.7897	389.6914	391.2106
38	960 XDR	100 СПЗ	473.9421	477.0460	474.4141	480.6151	479.6293

НОЗЕ МНИХ ВАЛЮТ, ЯКИЙ ВСТАНОВЛЮЄТЬСЯ ДНІ І ЩОДЕННО (за лютий 1999 року)

Офіційний курс

04.02.1999 р.	05.02.1999 р.	06.02.1999 р.	07.02.1999 р.	08.02.1999 р.	09.02.1999 р.	10.02.1999 р.	11.02.1999 р.	12.02.1999 р.	13.02.1999 р.	14.02.1999 р.
220.6366	220.0462	223.7636	223.7636	223.7636	223.6799	221.3255	221.2365	222.7738	221.0287	221.0287
28.2348	28.0505	28.1227	28.1227	28.1227	28.0081	28.2248	28.2472	28.2136	28.0440	28.0440
561.0383	559.8825	562.0579	562.0579	562.0579	559.5244	561.9764	558.9450	556.5991	557.8923	557.8923
8.7804	8.7804	8.7804	8.7804	8.7804	8.7804	8.7804	8.7804	8.7730	8.7730	8.7730
96.3113	95.6827	95.9291	95.9291	95.9291	95.5383	96.2774	96.3538	96.2392	95.6606	95.6606
12.0996	12.0038	12.0198	12.0198	12.0198	11.9597	12.0410	12.0711	12.0530	11.9880	11.9880
52.2400	51.9059	52.0424	52.0424	52.0424	51.8325	52.2328	52.2806	52.2184	51.9045	51.9045
342.7000	342.7000	342.7000	342.7000	342.7000	342.7000	342.7000	342.7000	343.2000	343.2000	343.2000
24.8309	24.6688	24.7323	24.7323	24.7323	24.6316	24.8221	24.8418	24.8123	24.6631	24.6631
4.8856	4.8754	4.8915	4.8915	4.8915	4.8707	4.8771	4.8725	4.8807	4.8564	4.8564
493.3174	490.0973	491.3592	491.3592	491.3592	489.3576	493.1433	493.5349	492.9477	489.9844	489.9844
23.3505	23.1980	23.2578	23.2578	23.2578	23.1630	23.3422	23.3608	23.3330	23.1927	23.1927
20.0653	19.9344	19.9857	19.9857	19.9857	19.9043	20.0583	20.0742	20.0503	19.9298	19.9298
226.5285	227.7052	230.8242	230.8242	230.8242	230.4337	229.2150	229.3835	230.4023	230.3570	230.3570
4.0318	4.0318	4.0318	4.0318	4.0318	4.0270	4.0270	4.0270	4.0329	4.0329	4.0329
597.0383	597.0383	597.0383	597.0383	597.0383	597.0383	597.0383	594.9653	595.8333	595.8333	595.8333
85.6750	85.6750	85.6750	85.6750	85.6750	85.6750	85.6750	85.6750	85.8000	85.8000	85.8000
39.1662	39.1662	39.1662	39.1662	39.1662	39.2244	39.1886	39.2123	39.2695	39.2659	39.2659
176.3022	175.1515	175.6024	175.6024	175.6024	174.8871	176.2400	176.3800	176.1701	175.1111	175.1111
198.6466	197.3500	197.8581	197.8581	197.8581	197.0521	198.5765	198.7342	198.4977	197.3045	197.3045
45.0457	44.6610	44.6211	44.6211	44.6211	44.7100	44.8970	44.9743	44.9156	44.8323	44.8323
93.2568	93.2568	93.2568	93.2568	93.2568	93.2568	93.2568	93.2568	93.3928	93.3928	93.3928
1.9379	1.9253	1.9302	1.9302	1.9302	1.9224	1.9372	1.9388	1.9365	1.9248	1.9248
1.4823	1.4810	1.4823	1.4823	1.4823	1.4868	1.4965	1.5057	1.5059	1.4993	1.4993
202.5055	202.5055	202.5055	202.5055	202.5055	202.5055	202.5055	202.5055	202.8009	202.8009	202.8009
9.2483	9.2483	9.2483	9.2483	9.2483	9.2483	9.2483	9.2483	9.2618	9.2618	9.2618
0.1027	0.1027	0.1027	0.1027	0.1027	0.1027	0.1027	0.1027	0.1029	0.1029	0.1029
6.5904	6.5904	6.5904	6.5904	6.5904	6.5904	6.5904	6.5904	6.6000	6.6000	6.6000
15.6241	15.6241	15.6241	15.6241	15.6241	15.6241	15.6241	15.6241	15.6469	15.6469	15.6469
3.0724	3.0724	3.0724	3.0724	3.0724	3.0626	3.0626	3.0626	3.0670	3.0670	3.0670
65.3442	64.9177	65.0848	65.0848	65.0848	64.8197	65.3211	65.3730	65.2952	64.9027	64.9027
59.2293	58.8427	58.9942	58.9942	58.9942	58.7539	59.2084	59.2555	59.1850	58.8292	58.8292
10.5644	10.5644	10.5644	10.5644	10.5644	10.5644	10.5644	10.5644	10.5799	10.5799	10.5799
43.5804	43.3738	43.6178	43.6178	43.6178	43.5137	43.6041	43.5117	43.5282	43.2108	43.2108
243.2044	240.9833	241.6793	241.6793	241.6793	240.6046	242.7539	243.4945	243.1591	241.3045	241.3045
30.6258	30.2376	30.2444	30.2444	30.2444	30.1518	29.8962	29.7323	30.0137	29.9328	29.9328
388.5190	385.9830	386.9768	386.9768	386.9768	385.4004	388.3819	388.6903	388.2278	385.8941	385.8941
477.3746	474.9328	477.6147	477.6147	477.6147	475.7460	479.7871	476.5622	475.2685	473.9421	473.9421
18.02.1999 р.	19.02.1999 р.	20.02.1999 р.	21.02.1999 р.	22.02.1999 р.	23.02.1999 р.	24.02.1999 р.	25.02.1999 р.	26.02.1999 р.	27.02.1999 р.	28.02.1999 р.
219.5321	221.1854	223.4258	223.4258	223.4258	224.6610	226.6735	225.1636	225.0033	222.7838	222.7838
28.3200	28.4304	28.4180	28.4180	28.4180	28.1424	28.2430	28.5785	28.7233	28.8496	28.8496
566.9888	569.3648	571.8630	571.8630	571.8630	570.4053	571.8535	571.3327	573.8106	577.5914	577.5914
8.8477	8.8988	8.9499	8.9499	8.9499	9.0010	9.0521	9.1032	9.1543	9.2054	9.2054
96.6020	96.9786	96.9363	96.9363	96.9363	95.9963	96.3393	97.4837	97.9776	98.4084	98.4084
12.1022	12.1551	12.1403	12.1403	12.1403	12.0245	12.0282	12.1994	12.2498	12.3304	12.3304
52.4124	52.6188	52.5973	52.5973	52.5973	52.0880	52.2748	52.8951	53.1623	53.3975	53.3975
346.3000	348.3000	350.3000	350.3000	350.3000	352.3000	354.3000	356.3000	358.3000	360.3000	360.3000
24.9058	25.0029	24.9920	24.9920	24.9920	24.7497	24.8381	25.1331	25.2605	25.3716	25.3716
4.8742	4.9099	4.9186	4.9186	4.9186	4.8958	4.9214	4.9323	4.9792	4.9805	4.9805
494.8060	496.7349	496.5182	496.5182	496.5182	491.7037	493.4604	499.3224	501.8522	504.0588	504.0588
23.4209	23.5122	23.5020	23.5020	23.5020	23.2741	23.3572	23.6347	23.7544	23.8589	23.8589
20.1259	20.2043	20.1955	20.1955	20.1955	19.9997	20.0712	20.3096	20.4125	20.5022	20.5022
230.8598	233.4192	235.3394	235.3394	235.3394	236.8345	236.6387	237.1537	238.9172	237.9397	237.9397
4.0646	4.0880	4.1115	4.1115	4.1115	4.1253	4.1487	4.1721	4.1956	4.2190	4.2190
597.0690	600.5172	603.9655	603.9655	603.9655	607.4138	610.8621	606.9847	610.3918	613.7990	613.7990
86.5750	87.0750	87.5750	87.5750	87.5750	88.0750	88.5750	89.0750	89.5750	90.0750	90.0750
39.6401	39.8431	40.0957	40.0957	40.0957	40.3186	40.5577	40.7731	41.0546	41.2838	41.2838
176.8342	177.5236	177.4462	177.4462	177.4462	175.7256	176.3534	178.4483	179.3524	180.1410	180.1410
199.2460	200.0228	199.9355	199.9355	199.9355	197.9968	198.7042	201.0647	202.0834	202.9719	202.9719
44.8153	44.7686	44.9084	44.9084	44.9084	44.5702	44.8016	45.4412	45.4483	45.6481	45.6481
91.8811	92.4118	92.9424	92.9424	92.9424	93.4731	92.1504	92.6706	93.1908	93.7110	93.7110
1.9438	1.9514	1.9505	1.9505	1.9505	1.9316	1.9385	1.9615	1.9715	1.9801	1.9801
1.5142	1.5196	1.5337	1.5337	1.5337	1.5337	1.5425	1.5539	1.5613	1.5761	1.5761
204.7901	205.9728	207.1555	207.1555	207.1555	208.3383	207.5571	208.7288	209.9004	211.0721	211.0721
9.0910	9.1435	9.1960	9.1960	9.1960	9.2485	9.0118	9.0627	9.1136	9.1644	9.1644
0.1007	0.1013	0.1019	0.1019	0.1019	0.1025	0.1015	0.1021	0.1027	0.1033	0.1033
6.6596	6.6981	6.7365	6.7365	6.7365	6.7750	6.8135	6.8519	6.8904	6.9288	6.9288
15.6484	15.7388	15.8292	15.8292	15.8292	15.9196	15.6458	15.7342	15.8225	15.9108	15.9108
3.0848	3.1026	3.1204	3.1204	3.1204	3.1282	3.1460	3.1637	3.1815	3.1993	3.1993
65.5414	65.7969	65.7682	65.7682	65.7682	65.1305	65.3632	66.1396	66.4747	66.7670	66.7670
59.4081	59.6397	59.6136	59.6136	59.6136	59.0356	59.2465	59.9503	60.2541	60.5190	60.5190
10.3036	10.3631									

**ІНФОРМАЦІЯ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ТОРГІВ ДОЛАРАМИ США, НІМЕЦЬКИМИ МАРКАМИ ТА ЄВРО
НА УКРАЇНСЬКІЙ МІЖБАНКІВСЬКІЙ ВАЛЮТНІЙ БІРЖІ
у лютому 1999 року**

Дата	Курс	Обсяг продажу	Попит	Пропозиція	Кількість банків	Дата	Курс	Обсяг продажу	Попит	Пропозиція	Кількість банків																																																																																																																																																																																																																		
Долар США																																																																																																																																																																																																																													
За 100 USD																																																																																																																																																																																																																													
Дані в тис. USD																																																																																																																																																																																																																													
01.02.1999 р.	342.7	21410	21410	21410	75	12.02.1999 р.	215.5	2463	2463	2331	55																																																																																																																																																																																																																		
02.02.1999 р.	342.7	16040	16150	16040	63	15.02.1999 р.	215.5	3715	3725	3715	49																																																																																																																																																																																																																		
03.02.1999 р.	342.7	14170	14170	14170	74	16.02.1999 р.	215.5	2372	2382	2372	56																																																																																																																																																																																																																		
04.02.1999 р.	342.7	23060	23060	23060	57	17.02.1999 р.	215.5	1969	2003	1969	51																																																																																																																																																																																																																		
05.02.1999 р.	342.7	19950	19950	19950	71	18.02.1999 р.	215.5	2371	2437	2371	54																																																																																																																																																																																																																		
08.02.1999 р.	342.7	17770	17770	17650	65	19.02.1999 р.	215.5	3031	3031	3031	47																																																																																																																																																																																																																		
09.02.1999 р.	342.7	24560	24660	24560	79	22.02.1999 р.	215.5	1472	1484	1472	35																																																																																																																																																																																																																		
10.02.1999 р.	342.7	19830	19830	19830	74	23.02.1999 р.	215.5	1923	2073	1923	51																																																																																																																																																																																																																		
11.02.1999 р.	343.2	17090	17090	17040	65	24.02.1999 р.	215.5	2979	2990	2979	45																																																																																																																																																																																																																		
12.02.1999 р.	343.2	19470	19510	19470	76	25.02.1999 р.	215.5	2447	2530	2447	46																																																																																																																																																																																																																		
15.02.1999 р.	344.3	11220	11220	11050	68	26.02.1999 р.	215.5	3012	3092	3012	42																																																																																																																																																																																																																		
16.02.1999 р.	344.3	20140	20310	20140	75	Євро																																																																																																																																																																																																																							
17.02.1999 р.	346.3	19790	20010	19790	72	Дані в тис. EUR																																																																																																																																																																																																																							
18.02.1999 р.	348.3	23870	24070	23870	77	19.02.1999 р.	350.3	19280	19810	19280	78	01.02.1999 р.	413	249	249	249	22	22.02.1999 р.	352.3	14490	14490	13900	62	02.02.1999 р.	413	392	392	392	19	23.02.1999 р.	354.3	15330	15330	15180	72	03.02.1999 р.	413	374	374	374	27	24.02.1999 р.	356.3	23650	23750	23650	68	04.02.1999 р.	415	204	214	204	19	25.02.1999 р.	358.3	18880	19250	18880	72	05.02.1999 р.	417	313	323	313	24	26.02.1999 р.	360.3	17810	18260	17810	68	08.02.1999 р.	419	201	231	201	19	Німецька марка												За 100 DEM												Дані в тис. DEM												01.02.1999 р.	215.5	1335	1335	1335	29	12.02.1999 р.	421	310	310	310	25	02.02.1999 р.	215.5	2040	2108	2040	48	15.02.1999 р.	421	181	181	181	24	03.02.1999 р.	215.5	1700	1700	1700	46	16.02.1999 р.	421	388	388	388	26	04.02.1999 р.	215.5	4545	4582	4545	52	17.02.1999 р.	421	133	133	133	24	05.02.1999 р.	215.5	2919	2980	2919	48	18.02.1999 р.	421	109	109	109	18	08.02.1999 р.	215.5	2107	2107	2107	50	19.02.1999 р.	421	283	283	283	21	09.02.1999 р.	215.5	1810	1810	1810	53	22.02.1999 р.	421	448	448	448	30	10.02.1999 р.	215.5	1015	1015	1015	46	23.02.1999 р.	421	307	307	307	23	11.02.1999 р.	215.5	1050	1050	1050	32	24.02.1999 р.	421	1557	1557	1557	25
19.02.1999 р.	350.3	19280	19810	19280	78	01.02.1999 р.	413	249	249	249	22																																																																																																																																																																																																																		
22.02.1999 р.	352.3	14490	14490	13900	62	02.02.1999 р.	413	392	392	392	19																																																																																																																																																																																																																		
23.02.1999 р.	354.3	15330	15330	15180	72	03.02.1999 р.	413	374	374	374	27																																																																																																																																																																																																																		
24.02.1999 р.	356.3	23650	23750	23650	68	04.02.1999 р.	415	204	214	204	19																																																																																																																																																																																																																		
25.02.1999 р.	358.3	18880	19250	18880	72	05.02.1999 р.	417	313	323	313	24																																																																																																																																																																																																																		
26.02.1999 р.	360.3	17810	18260	17810	68	08.02.1999 р.	419	201	231	201	19																																																																																																																																																																																																																		
Німецька марка																																																																																																																																																																																																																													
За 100 DEM																																																																																																																																																																																																																													
Дані в тис. DEM																																																																																																																																																																																																																													
01.02.1999 р.	215.5	1335	1335	1335	29	12.02.1999 р.	421	310	310	310	25																																																																																																																																																																																																																		
02.02.1999 р.	215.5	2040	2108	2040	48	15.02.1999 р.	421	181	181	181	24																																																																																																																																																																																																																		
03.02.1999 р.	215.5	1700	1700	1700	46	16.02.1999 р.	421	388	388	388	26																																																																																																																																																																																																																		
04.02.1999 р.	215.5	4545	4582	4545	52	17.02.1999 р.	421	133	133	133	24																																																																																																																																																																																																																		
05.02.1999 р.	215.5	2919	2980	2919	48	18.02.1999 р.	421	109	109	109	18																																																																																																																																																																																																																		
08.02.1999 р.	215.5	2107	2107	2107	50	19.02.1999 р.	421	283	283	283	21																																																																																																																																																																																																																		
09.02.1999 р.	215.5	1810	1810	1810	53	22.02.1999 р.	421	448	448	448	30																																																																																																																																																																																																																		
10.02.1999 р.	215.5	1015	1015	1015	46	23.02.1999 р.	421	307	307	307	23																																																																																																																																																																																																																		
11.02.1999 р.	215.5	1050	1050	1050	32	24.02.1999 р.	421	1557	1557	1557	25																																																																																																																																																																																																																		

Примітка. Торги білоруськими та російськими рублями, італійськими лірами, французькими франками та англійськими фунтами стерлінгів у лютому не проводилися.

**Офіційний курс гривні щодо іноземних валют,
який встановлюється Національним банком України
один раз на місяць (за лютий 1999 року)***

№ п/п	Код валюти	Назва валюти	Офіційний курс	18	434 LYD	100 лівійських динарів	761.5556
1	112 BYB	10000 білоруських рублів	0.1213	19	470 MTL	100 малтійських лір	902.0795
2	100 BGL	1000 болгарських левів	2.0299	20	484 MXN	100 мексиканських нових песо	33.5980
3	986 BRL	100 бразильських реалів	202.7811	21	496 MNT	10000 монгольських тугриків	39.6993
4	051 AMD	10000 вірменських драмів	66.2824	22	554 NZD	100 новозеландських доларів	184.1978
5	410 KRW	1000 вон Республіки Корея	2.9049	23	586 PKR	100 пакистанських рупій	6.9061
6	704 VND	10000 в'єтнамських донгів	2.4681	24	604 PEN	100 перуанських нових солів	104.4976
7	381 GEL	100 грузинських лари	154.0225	25	408 KPW	100 північнокорейських won	155.7727
8	344 HKD	100 доларів Гонконгу	44.2251	26	642 ROL	10000 румунських лейів	2.9865
9	818 EGP	100 єгипетських фунтів	99.3189	27	682 SAR	100 саудівських ріялів	91.3550
10	218 ECS	1000 еквадорських сукре	0.4817	28	760 SYP	100 сирійських фунтів	7.6156
11	376 ILS	100 ізраїльських шекелів	83.9046	29	705 SIT	100 словенських толарів	2.1035
12	356 INR	1000 індійських рупій	80.6044	30	901 TWD	100 нових тайванських доларів	10.6099
13	364 IRR	1000 іранських ріалів	1.1423	31	762 TJR	1000 таджицьких рублів	3.4442
14	368 IQD	100 іракських динарів	1102.2837	32	952 XOF	1000 франків КФА	6.0509
15	417 KGS	100 киргизьких сомів	11.2012	33	152 CLP	1000 чилійських песо	7.1448
16	414 KWD	100 кувейтських динарів	1133.6421	34	191 HRK	100 хорватських кун	53.9906
17	422 LBP	1000 ліванських фунтів	2.2635	35	156 CNY	100 юанів Ренмінбі (Китай)	41.3954

* Курс встановлено з 01.02.1999 року.

Матеріали підготовлено департаментом валютного регулювання Національного банку України.

Регіональні проекти /

Удосконалення технології електронного документообігу

Андрій
Бірюков

Начальник центру інформатизації
Сумського обласного управління НБУ

Власний інформаційний простір будь-якої установи передбачає зберігання на різноманітних носіях усієї сукупності даних, які забезпечують закінчені цикли документообігу. Згідно з теорією інформаційного забезпечення діяльність установи — це поєднання традиційної і машинної (комп'ютерної) сфер. Вважається, що первинна інформація формується у позамашинній сфері, у ході прийняття управлінським персоналом рішень, потім вона фіксується у документах нормативно-довідкового, облікового, оперативного характеру, які містять відомості про поточні процеси. Машинна сфера інформаційного забезпечення у цьому разі виконує роль сховища логічно взаємопов'язаних масивів допоміжних відомостей у вигляді баз і банків даних.

Дбаючи про ефективну організацію інформаційної інфраструктури підприємства або установи, необхідно зважати, що основною метою цього процесу є гармонійне об'єднання двох сфер інформаційного забезпечення в одній технологічній цілі відповідно до новітніх концепцій електронного документообігу.

Системи і технології документообігу, які охоплюють уесь спектр операцій із діловодства, вирізняються серед технологічних процесів управління корпоративними інформаційними ресурсами раціонально організованими процедурами відпрацювання і прийняття управлінських рішень та формалізації схеми повсякденної діяльності установи. У загальному вигляді система управління електронним обігом документів — це комплекс програмних продуктів, що керують потоком документів.

Отже, із числа технологічних процесів організації керування корпоративними інформаційними ресурсами управління документообігом доцільно виділити як найістотнішу ланку в ланцюгу взаємопов'язаних процедур управління корпоративними інформаційними ресурсами

Інтенсивно розвиваючи інформаційну інфраструктуру, підприємство або установа нині відчуває потребу у створенні ефективної системи управління корпоративними інформаційними ресурсами. Йдеться про керування потоками інформації для спрощення доступу до інформаційних сховищ, банків і баз даних установи.

Традиційні паперові документи — носії корпоративної інформації — надзвичайно важко зробити загальнодоступними і зручними для повсякденного, одночасного, багаторазового використання та внесення необхідних змін. Сучасні технології дають змогу організувати й упорядкувати доступ до електронних сховищ інформації, систематизувати її накопичення, використання й оновлення: відповідно до загальних принципів дані класифікуються і сортуються, подаються у вигляді структурованих інформаційних сховищ різних типів. Та час плинє, диктуєчи необхідність змін. Автори пропонують власний погляд на проблему, запрошууючи до обговорення теми.

об'єктивні причини, зумовлені слабкою теоретичною базою нового прикладного напряму.

Примітно, теоретичні дослідження на тему ефективної організації систем автоматизованого документообігу з'явилися лише з виходом у світ і комерційним успіхом перших систем даного класу. Їх створення і застосування істотно вплинуло на розвиток теоретичних зasad цього розділу прикладної інформатики.

Часто розробникам програмного забезпечення доводилося діяти, покладаючись на власну інтуїцію, з необхідності автоматизувати ті чи інші процедури, пристосовуючи до конкретних потреб

Організація документообігу — найважливіша ланка в ланцюгу взаємопов'язаних процедур управління корпоративними інформаційними ресурсами

Іван
Сало

Начальник Сумського обласного управління НБУ. Доктор економічних наук, професор

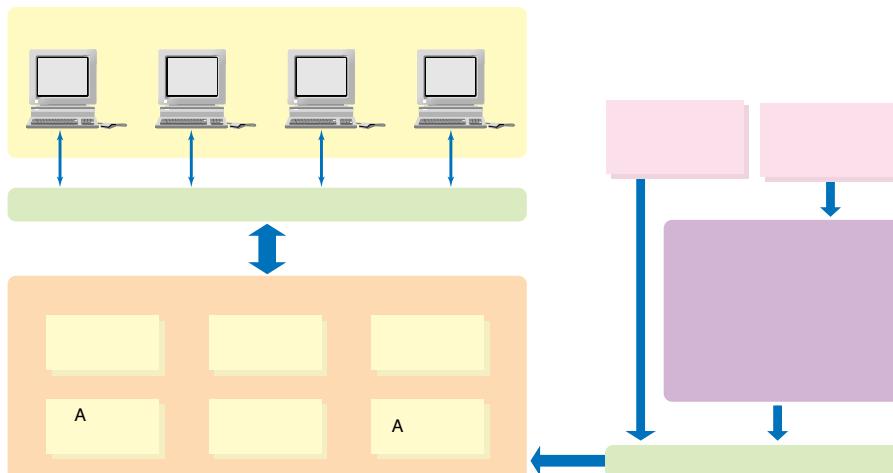
можливості вже існуючих програмних пакетів або розширяючи їх.

Простежимо еволюцію засобів та методів автоматизації обігу документів у НБУ. До 1993 року основним носієм корпоративних знань та відповідної інформації в Національному банку був звичайний паперовий документ. Уперше в структурі НБУ сучасні технології застосували з появою електронної пошти. Створена як телекомунікаційна основа електронної платіжної системи України, вона мала також допомогти прискорити й упорядкувати обмін управлінськими й статистичними повідомленнями між підрозділами Національного банку та рештою абонентів системи електронної пошти НБУ. У 1996 році впроваджено спеціалізовану автоматизовану систему АСКОД, яка, спираючись на діючий телекомунікаційний базис, забезпечує організацію підготовки, ефективне зберігання даних, облік і доставку різних видів документів тощо.

Але з плином часу інформаційні технології, які були ідеологічною основою системи АСКОД у період її створення, стали поступатися принципово новим підходам до організації процесів електронного документообігу й управління інформаційним простором. Стан справ не поліпшує навіть перехід до нової програмно-апаратної або системної платформи — довершених потужних комп'ютерів і сучасних операційних систем сімейства Windows.

Стрімкий розвиток інформаційних технологій об'єктивно зумовлює швидке моральне старіння інформаційних систем подібного класу, заснованих на обробці алфавітно-цифрових даних. За останні роки з'явилися й успішно розвиваються принципово нові теоретичні, технологічні і програмно-апаратні підходи до організації електронного обігу документів. Застосування цифрових носіїв докорінно змінило характер отримання і використання інформації в усіх сферах життя суспільства. Це спонукає до пошуку ефективніших стратегій управління цифровою інформаційною інфраструктурою. Сьогодні

Схема системи управління інформаційними ресурсами

все ширше використовується так звана мультимедіа-інформація, яка містить, крім алфавітно-цифрових даних, також графічні зображення, анімацію, аудіо- і відеоряд. До того ж дедалі частіше вона надходить у загальному потоці даних, що ускладнює обробку і зберігання її традиційними системами автоматизації.

Це стосується всіх інформаційних систем. Рано чи пізно гостроту проблеми відчує і НБУ. Тому вже сьогодні необхідно братися за побудову системи управління інформаційним простором на принципово новому технічному і технологічному рівні, з урахуванням передового світового досвіду. Вона має охоплювати широкий спектр завдань і процесів і стати справді системою управління інформаційним простором, до якої електронний документообіг увійде як одна з підсистем.

Розробляючи теоретичні засади побудови такої системи, слід зважати, що робота з мультимедіа-інформацією істотно відрізняється від традиційних методів обробки алфавітно-цифрових даних. Це пов'язано передусім зі складною структурою цих матеріалів, що вимагає

Інформаційні технології, закладені в систему АСКОД, програють перед принципово новими підходами до організації управління інформаційним простором

нетривіальних алгоритмів викоремлення з неї семантичних одиниць. У переважній більшості сучасних інформаційних систем за модель даних слугує сукупність абстрактних понять, які несуть інформацію про об'єкти реального світу в закодованому певним чином вигляді. У мультимедіа-системах інформаційні компоненти цілковито конкретизовані і можуть містити посилання на інші об'єкти реального світу.

Методологія пошуку необхідних да-

них у мультимедіа-системах докорінно відрізняється від методів вибірки інформації у звичайних системах. Тут ідеється вже про асоціації з будь-якою властивістю об'єкта реального світу або уявлення про нього, тобто про схожість, а не про точну відповідність певному образу.

Для розуміння суті порушеного питання класифікуємо типи даних, необхідних для побудови інформаційних систем нового покоління:

- ◆ **текстові дані** — алфавітно-цифрові відомості, подані у вигляді певних структурованих і форматованих послідовностей знаків;

- ◆ **графічні дані** — малюнки, креслення, ілюстрації та інша графічно викладена інформація, закодовані за допомогою високорівневого описувача, які відображають складні графічні об'єкти як сукупність простих графічних примітивів (точка, лінія, дуга, коло тощо);

- ◆ **зображення** — різноманітні картинки і фотографії, закодовані в якомусь стандартному форматі, базовим елементом яких є точка (піксел) певного кольору і заданого розташування;

- ◆ **анімація** — послідовність графічних елементів або зображень, що визначає порядок відтворення даних зображень у часі, протягом якого вони замінюються одне одним у певному хронологічному порядку;

- ◆ **відеодані** — послідовність фотографічних зображень, відтворюваних із певною швидкістю і в певній хронологічній послідовності;

- ◆ **аудіодані** — послідовність упорядкованих у часі даних, що генеруються у процесі звукозапису;

- ◆ **зібрані дані** — комбінування базових типів мультимедіа-даних, які можуть містити додаткову керівну інформацію, що описує особливості їх подання і відображення.

Проблеми, пов'язані з використан-

ням мультимедіа-даних, можна вирішити, лише застосовуючи принципово нові підходи до організації управління ними. Визначити ці підходи на сучасному етапі досить важко, оскільки, крім власне даних, слід враховувати еволюцію операційних систем, програмно-апаратних комплексів і мережевих інформаційних технологій. Але, без сумніву, саме в такому напрямі розвиватиметься комп'ютерна індустрія у найближчій перспективі.

Як теоретичну основу використання систем обробки мультимедіа-інформації необхідно розглядати способи управління такою інформацією, доступу до неї та її отримання із сукупності даних різного формату і структури. Є два шляхи організації управління мульти-медіа-інформацією:

- ◆ класичне індексування;
- ◆ семіологічне індексування.

Класична технологія індексування даних базується на формуванні певного тематичного класифікатора зі своєю ієрархією елементів накопиченої інформації. Такий підхід цілком виправданний при обробці звичайних алфавітно-цифрових даних, але зі зростанням частки мультимедіа-інформації виника-

Новітня мультимедіа-інформація містить, крім алфавітно-цифрових даних, також графічні зображення, анімацію, аудіо- і відеоряд, тому, користуючись діючими системами автоматизації, стає все важче управляти інформаційним простором підприємства або установи

ють істотні труднощі. Причина в тому, що відповідність мультимедіа-компонентів об'єктам реального світу може мати безліч варіантів, кожен із яких необхідно аналізувати. Тому завдання пошуку потрібної інформації стає практично нездійсненим.

За теорією обробки мультимедіа-даних методологія індексування має ґрунтуючися на семіологічному підході, тобто спирається на концептуальну структуру інформації, що індексується. Мети досягають шляхом розміщення елементів мультимедіа-інформації у певних семіологічних структурах, аби з'ясувати, як об'єднувати компоненти системи, щоб отримати змістовні об'єкти. Відтак мультимедіа-дані з початкового матеріалу видобуваються автоматично, і запам'ятовується їх розташування в ньому. Це дає змогу організовувати дані в певну семіологічну структуру для подальшого орієнтування в інформації.

Отже, в недалекому майбутньому, організовуючи системи управління інформацією, необхідно відмовлятися від

традиційних систем управління базами даних та інформаційними ресурсами.

Без сумніву, при формуванні інформаційного простору таких установ, як Національний банк України, частка традиційних документів із чітко вираженою алфавітно-цифровою структурою, як і раніше, домінуватиме. Але рівень їх складності зростатиме, вони поступово набуватимуть елементів мультимедіаданих. Збільшиться й потік даних класичного мультимедійного характеру.

Тому вже нині, плануючи перехід до системи управління інформаційним простором НБУ в цілому й управління документообігом зокрема, слід спиратися на нові підходи в організації подібних систем. Це не лише дасть змогу набути істотного технологічного досвіду на майбутнє, а й позбавить від необхідності спочатку створювати локальні системи управління інформацією різних форматів і структур, а потім проектувати системи організації їх інформаційної взаємодії (див. схему).

Сьогодні будь-яка система управління корпоративними інформаційними ресурсами повинна будуватися на використанні новітніх технологій уведення і збереження даних, а також на застосуванні сучасних програмно-технологічних систем доступу до них. З огляду на це найперспективнішим було б використання для уведення інформації новітніх цифрових пристрій — цифрових фото- і відеокамер, універсальних копіювальних апаратів, які виконують функції власне копіювального апарату, сканера і друкуючого пристрою. Застосуванням такої апаратури і відповідних програмних засобів є досить вигідним при побудові систем управління інформаційним простором будь-якої складності.

Цифрова апаратура, здатна задовольнити потреби будь-якого підприємства або установи в надійних засобах поповнення інформаційної бази, існує — її можна успішно застосовувати вже сьогодні. Тому основна проблема при проектуванні та створенні подібних систем полягає не так у наявності сучасного високопродуктивного обладнання, як у ідеологічних принципах організації взаємодії кінцевого користувача з масивами інформації. На наш погляд, найперспективнішим щодо цього є застосу-

нов. Крім того, створити й підтримувати інtramережу набагато дешевше, ніж бази даних і мережеві служби, які сьогодні застосовуються.

Інtramережі — це надзвичайно гнукий та універсальний засіб, який дає змогу заощадити час, раціонально використовувати обчислювальні й інтелектуальні ресурси установи. Така система, спираючись на сучасні телекомунікаційні можливості і новітні засоби введення й збереження даних, здатна організовувати в реальному часі одночасний багаторазовий доступ до даних, обмін і спільне користування інформацією. Користувачі мережі матимуть швидкий, зручний і стандартизований доступ до структурованої алфавітно-цифрової і мультимедіа-інформації, стануть реальністю оперативний обмін відео- й аудіоінформацією, проведення відеоконференцій тощо.

На сучасному етапі розвитку суспільства основним капіталом будь-якої організації або установи є її інтелектуальна й інформаційна власність. Створення і використання систем управління корпоративними інформаційними ресурсами дасть змогу не лише підтримувати інформаційний капітал на належному рівні, а й розвивати його на абсолютно нових засадах. З їх упровадженням удачно налаштовуються засоби зв'язку, методи доступу до даних, стане можливим застосування мультимедійних інтерактивних систем використання інформації, зросте продуктивність праці, набудуть поширення безпаперові технології. Нові системи здатні цілковито змінити структуру виробничих взаємовідносин такої установи, як Національний банк України.

МОНЕТИ УКРАЇНИ

Про введення в обіг ювілейної монети “80 років проголошення Соборності України”

Національний банк України, продовжуючи серію “Відродження української державності”, 18 лютого 1999 року ввів у обіг ювілейну монету номінальною вартістю 2 гривні, присвячену 80-річчю історичного акту проголошення у Києві 22 січня 1919 р. декларації про Злуку (об’єднання) Української Народної Республіки (УНР) із Західноукраїнською Народною Республікою (ЗУНР).

Монету виготовлено з нейзильберу. Діаметр монети — 31.0 мм, якість виготовлення — звичайна, тираж — 50 000 штук.

На лицьовому боці монети (аверсі) розміщено малій Державний герб України, орнаментований за мотивами народних настінних розписів, кругові написи: **УКРАЇНА, 2 ГРИВНІ** і дата випу-

ску монети — **1999** рік. На зворотному боці монети (реверсі) розміщено зображення українки з ілюстрації Георгія Нарбута до журналу “Мистецтво” (1919 р.), герб УНР і проект герба ЗУНР, круговий напис: **80 РОКІВ ПРОГОЛОШЕННЯ СОБОРНОСТІ УКРАЇНИ, 22 СІЧНЯ 1919**.

Гурт монети — рифлений.

Автор дизайну монети і гіпсової моделі — Володимир Атаманчук. Ювілейна монета “80 років проголошення соборності України” номінальною вартістю 2 гривні є дійсним платіжним засобом України й обов’язкова до приймання без будь-яких обмежень за її номінальною вартістю до всіх видів платежів, а також для зарахування на розрахункові рахунки, вклади, акредитиви та для переказів.

Спільний проект /

**Тамара
Смовженко**

Директор Львівського
банківського коледжу.
Кандидат економічних наук

Першим і найвідомішим навчальним закладом, що почав працювати за цією системою освіти у середині 1960-х років, був Відкритий університет у британському місті Мілтон Кейнс. Його філії розташовано в усьому світі. В університеті набувають кваліфікації люди різного віку. Багато компаній і потужних корпорацій надають перевагу саме такій формі підготовки кадрів.

Інститут банкірів Великобританії, який запроваджує стандарти банківської освіти і стежить за їх дотриманням, за допомогою дистанційного навчання готує тисячі банківських працівників, у тому числі для таких відомих банків, як "Барклайз", "Мідленд", "Нешнл Вестмінстер".

Досвід, набутий цими навчальними центрами, свідчить про значну перевагу дистанційного навчання над традиційним заочним. Нова форма освіти гнучка, модульні програми оперативно оновлюються. Студенти, які навчаються за цією системою, забезпечуються навчальними матеріалами: спеціально написаними підручниками (модулями), аудіо- та відеокасетами, розрахованими на певний освітній рівень. Вони за свою долю знання у міру сил та можливостей, до того ж почиваються психолого-гідно комфортно. Методикою дистанційного навчання для кращого застосування та перевірки знань передбачено виконання вправ із основних тем підручників.

Така форма освіти виховує у студентів відповідальність, самостійність, уміння планувати власний час, сприяє самодисципліні.

Керівники банківських установ, які прагнуть підготувати освічений персонал, оцінили переваги дистанційного навчання. Адже є можливість дати фахову підготовку одночасно і у досить короткий термін значній групі працівників. До того ж вони отримують підготовку за єдиними для всієї країни стандартами банківської освіти, узгодженими з міжнародними вимога-

Дистанційне навчання у коледжах Національного банку України

**Володимир
Безпалько**

Директор навчально-методичного
кабінету Національного банку України.
Кандидат економічних наук

Із травня 1996 року навчально-методичний кабінет Національного банку України, Львівський, Харківський та Черкаський банківські коледжі НБУ працюють над спільним українсько-британським проектом запровадження дистанційного навчання для студентів заочних відділень. Цей проект реалізується спільно з англійською фірмою "Design for Learning Ltd" ("Дизайн для навчання") за фінансової підтримки британського урядового фонду "Ноу-хай".

Головна мета проекту – створення сучасної навчальної програми і підготовка матеріалів, які б поєднували стандарти української національної освіти з передовим зарубіжним досвідом професійної підготовки банківських фахівців.

ми щодо навчання банківській справі. Передбачено також спеціальну підготовку вузького спрямування (скажімо, керівників), чого немає в загальних навчальних програмах. Студенти надовго не відриваються від роботи, навчатися можуть і працівники з віддалених регіонів, і ті, хто часто буває у відрядженнях.

Така форма навчання даст змогу банкірам ефективніше використовувати кошти, передбачені для підготовки кадрів.

Із запровадженням дистанційної підготовки коледжі отримують можливість, враховуючи передовий зарубіжний досвід, силами своїх викла-

Керівники банківських установ, які прагнуть підготувати освічений персонал, завдяки дистанційному навчанню мають змогу дати фахову підготовку одночасно і за відносно короткий час значній групі працівників

дачів та науковців розробляти сучасні навчальні матеріали, надавати перевагу в освітньому процесі спеціальним банківським дисциплінам, практичним заняттям за посібниками, створеними для дистанційного навчання, готувати студентів стаціонару. Навчальний за-

клад може прийняти більше студентів. Це не потребує додаткових затрат, більше того — використовуються нові джерела фінансування.

Імідж навчального закладу підвищиться завдяки міжнародному визнанню кваліфікації спеціалістів банківської справи.

НОВА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОЇ ОСВІТИ

Дистанційне навчання організується складніше, ніж заочне. Адже спершу необхідно вкласти значні кошти у впровадження цього прогресивного методу. Проте затрати сповна відшкодовуються, адже якісно нові навчально-методичні посібники, підготовлені для дистанційного навчання, можна використовувати в усіх коледжах НБУ. Студент платить за необхідні матеріали (або ж їхня вартість входить у вартість навчання) і має можливість користуватися ними постійно, оновлюючи набуті знання.

Для впровадження дистанційної підготовки узгоджено навчальні плани і програми підвідомчих коледжів НБУ та Інституту банкірів Великобританії. Згідно з експериментальним планом, розробленим трьома коледжами та затвердженим Національним банком і Міністерством освіти України, змінено зміст і назви деяких предметів відповідно до вимог міжнародних стандартів; перерозподілено години між дисциплінами; введено нові курси; з кожного вивченого предмета студенти складають курсові письмові іспити; перелік навчальних посібників поповнився новими — з дисциплін гуманітарного циклу (соціологія, політологія, філософія, основи екології, безпека життєдіяльності).

Навчальну програму кожного із трьох курсів дистанційного навчання поділено на серію модулів із фундаментальних, спеціальних і гуманітарних дисциплін (див. таблицю).

Навчальний комплект фірми “Дизайн для навчання” з бухгалтерського обліку складається із посібника, аудіо- та відеокасети.

Підручники та збірники вправ готовують викладачі трьох банківських коледжів спільно з англійськими авторами та фахівцями з дистанційного навчання фірми “Дизайн для навчання”.

На кінець 1998 року спільно з англійськими авторами підготовлено та надруковано, за невеликим винятком, усі навчальні модулі. Організовують навчання, забезпечують зв’язок між студентами та викладачами коледжів методисти заочного відділення. Вдома студенти виконують письмові контрольні роботи. Завдання, список додаткової літератури та методичні рекомендації викладачі та методисти заочних відділень дають їм на установчих сесіях.

У міжсесійний період проводяться консультації. Приміром, Львівський

банківський коледж проводить їх у Львові, своєму Київському навчально-консультаційному пункті й регіональних класах, створених при Івано-Франків-

ському та Дніпропетровському коледжів, а також у Харківському коледжі. Диплом молодшого спеціаліста банківської справи державного зразка з міжнародним визнанням кваліфікації (Інститутом банкірів Великобританії)

Посібники (модулі) для дистанційного навчання.

Підручники та збірники вправ для дистанційного навчання готовують викладачі трьох банківських коледжів, фахівці-практики НБУ спільно з англійськими авторами та спеціалістами фірми “Дизайн для навчання”

ському і Хмельницькому обласних управліннях Національного банку України та Академії Ощадного банку України у Києві. Викладачі Харківського банківського коледжу — у Харкові, а також виїздять до Дніпропетровська, Донецька, Луганська, Сімферополя.

студенти отримують, успішно склавши усні державні іспити з економічної теорії та комплексний іспит зі спеціальності за предметами “Банківські операції”, “Облік у банках” та “Економічний аналіз”.

Із особливостями процесу дистанційного навчання працівники фірми “Дизайн для навчання” ознайомили адміністрації коледжів, викладачів та методистів заочних відділень на семінарах. Для контролю за процесом дистанційного навчання у Харківському банківському коледжі розробляється комп’ютерна програма автоматизації роботи заочного відділення. Вона побудована у вигляді системи довідок і передбачає автоматизовані реєстрацію, облік та звітність.

Проведений у підвідомчих коледжах аналіз результатів контрольних робіт і письмових іспитів засвідчив, що з упровадженням дистанційного навчання поліпшилася успішність. Позитивно оцінюють цей проект студенти, а також працівники кадрових служб банків. У перспективі передбачається:

- ◆ створити навчальні модулі для студентів стаціонару, а також підготовки бакалаврів;
- ◆ розробити навчальні аудіо- та відеоматеріали для навчання за допомогою комп’ютерів;
- ◆ забезпечити комп’ютерами регіональні класи, під’єднати їх до системи електронної пошти, Інтернету, організувати дистанційне навчання за допомогою комп’ютерного зв’язку зі студентами в регіонах;
- ◆ розробити спеціальні навчальні матеріали для семінарів, а також для підвищення кваліфікації банківських працівників, які освоюють нові ділянки роботи.

Навчальні модулі дистанційного навчання для підготовки молодших спеціалістів банківської справи				
Модулі циклу				
	№ п/п	фундаментальних і професійно орієнтованих дисциплін	№ п/п	гуманітарних дисциплін
I курс	1	Бухгалтерський облік	1	Ділове спілкування
	2	Ділові обчислення	2	Філософія
	3	Економічна теорія. Частина 1	3	Історія України
	4	Ринок фінансових послуг України	4	Українська та зарубіжна культура
	5	Економіка фірми	5	Соціологія
			6	Безпека життєдіяльності
II курс	6	Економічна теорія. Частина 2	7	Ділова іноземна мова
	7	Основи права і правове регулювання діяльності банків		
	8	Банківські операції. Частина 1		
	9	Бухгалтерський облік у банках. Частина 1		
	10	Економічний аналіз. Частина 1		
	11	Інформатизація банківської справи		
III курс	12	Банківські операції. Частина 2	8	Політологія
	13	Бухгалтерський облік у банках. Частина 2		
	14	Економічний аналіз. Частина 2		
	15	Банківський нагляд та аудит		
	16	Банківський маркетинг		
	17	Банківський менеджмент		
	18	Платіжні системи		

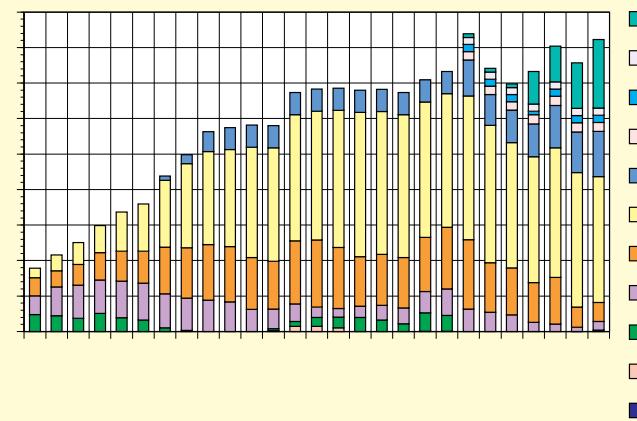
Результати аукціонів із розміщення облігацій внутрішньої державної позики, проведених у лютому 1999 р.

Номер аукціону	Дата проведення аукціону	Пропозиція			Результати аукціону				
		Номінал облігацій, грн.	Проголошена ставка дохідності, %	Термін погашення облігацій	Розміщено облігацій, шт.	Залучено коштів до бюджету, тис. грн.	Відсічна ціна, грн.	Середньо-зважена ціна, грн.	Ставка дохідності, %
18	01.02.1999 р.	100	—	01.03.2000 р.	250 000	18 425.00	73.70	73.70	33.06
19	01.02.1999 р.	100	—	12.07.2000 р.	200 000	13 536.00	67.68	67.68	33.07
20	05.02.1999 р.	100	—	09.02.2000 р.	400 045	29 983.37	74.95	74.95	33.06
21	05.02.1999 р.	100	—	19.07.2000 р.	356 000	24 051.36	67.56	67.56	33.07
22	10.02.1999 р.	100	—	01.09.1999 р.	0	—	0.00	0.00	—
23	16.02.1999 р.	100	—	10.05.2000 р.	562 500	40 010.63	71.13	71.13	32.99
24	25.02.1999 р.	100	—	12.01.2000 р.	820 000	64 927.60	79.18	79.18	29.99
25	25.02.1999 р.	100	—	16.02.2000 р.	840 000	65 024.40	77.41	77.41	30.00
26	25.02.1999 р.	100	—	19.04.2000 р.	870 000	64 754.10	74.43	74.43	30.00
27	25.02.1999 р.	100	—	17.05.2000 р.	870 000	63 666.60	73.18	73.18	29.99
28	25.02.1999 р.	100	—	02.08.1999 р.	881 500	61 652.11	69.94	69.94	30.00
Разом		X	X	X	6 050 045	446 031.17	X	X	X

Результати аукціонів із розміщення облігацій внутрішньої державної позики за січень – лютий 1999 р.

Сума облігацій внутрішньої державної позики, що перебувають в обігу (на 1 березня 1999 р.)

Період	Розміщено облігацій, шт.	Залучено коштів до бюджету, тис. грн.
Січень	3 218 453	227 295.62
Лютий	6 050 045	446 031.17
Березень	0	0.00
I квартал	9 268 498	673 326.79
Квітень	0	0.00
Травень	0	0.00
Червень	0	0.00
II квартал	0	0.00
I півріччя	9 268 498	673 326.79
Липень	0	0.00
Серпень	0	0.00
Вересень	0	0.00
III квартал	0	0.00
Жовтень	0	0.00
Листопад	0	0.00
Грудень	0	0.00
IV квартал	0	0.00
Усього з початку року	9 268 498	673 326.79

Матеріали підготовлено емісійно-кредитним департаментом Національного банку України.

Методичні рекомендації щодо економічного аналізу діяльності комерційного банку*

ЗМІСТ

Номер	Сторінка	
Вступ до фінансового аналізу діяльності банків3	32
1. Аналіз балансового звіту3	33
1.1. Аналіз активних операцій3	34
1.2. Аналіз пасивних операцій3	37
1.3. Аналіз ліквідності банку3	39
2. Види банківських ризиків та їх аналіз3	39
2.1. Зовнішні ризики3	39
2.2. Внутрішні ризики3	40
3. Аналіз фінансових результатів діяльності комерційного банку4	35
3.1. Загальна оцінка факторів прибутковості банку4	35
3.2. Аналіз доходів банку4	36
3.3. Аналіз витрат банку4	37
3.4. Аналіз основних коефіцієнтів ефективності діяльності банку4	38
3.5. Порівняльний аналіз діяльності банку4	39
4. Економічні нормативи регулювання діяльності комерційних банків та порядок контролю їх дотримання4	40
4.1. Нормативи капіталу4	40
4.2. Нормативи ліквідності4	41
4.3. Нормативи ризику4	41
4.4. Нормативи відкритої валютної позиції уповноваженого банку4	42
4.5. Контроль за дотриманням економічних нормативів комерційними банками4	43
5. Визначення рейтингової оцінки діяльності банків4	44
5.1. Аналіз капіталу4	45
5.2. Аналіз якості активів4	45
5.3. Аналіз надходжень4	46
5.4. Аналіз ліквідності4	46
5.5. Аналіз адміністративно-господарського управління (менеджменту)4	47

3. АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТИВ ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

3.1. ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА ФАКТОРІВ ПРИБУТКОВОСТІ БАНКУ

Фінансовим результатом діяльності комерційного банку є прибуток, який в основному залежить від співвідношення його доходів і витрат. Аналіз кінцевого фінансового результату діяльності банку складається із кількох складових:

- ◆ аналізу джерел прибутків;
- ◆ аналізу доходів комерційного банку (структурний аналіз, оцінка рівня доходів);
- ◆ аналізу витрат банку (структурний аналіз, оцінка рівня витрат);
- ◆ аналізу фінансових коефіцієнтів прибутковості (вивчення динаміки коефіцієнтів, оцінка коефіцієнтів із точки зору їх нормативного рівня, факторний аналіз динаміки коефіцієнтів).

Основним інформаційним джерелом для аналізу фінансових результатів є звіт про прибутки і збитки комерційного банку. Цей документ ґрунтуються на концепції потоків: спочатку в ньому зазначають показники процентного доходу і доходу від платних послуг, від суми яких віднімають операційні витрати, потім відображають неопераційні доходи чи витрати, резерви для покриття сумнівних кредитних вимог і початки, а насамкінець підсумовують чистий прибуток.

Серед найважливіших методів аналізу фінансових резуль-

татів головним можна вважати структурний аналіз, який здійснюється шляхом визначення кожної позиції у процентах від загального. Зміна питомої ваги позицій у часі свідчить про зміни у сферах діяльності банку.

Аналіз коефіцієнтів полягає у зіставленні доходів і витрат із відповідними позиціями балансу.

Прибуток банку складають:

- ◆ прибуток від основної діяльності, який визначається як різниця між банківськими доходами і витратами;
- ◆ валовий прибуток, до якого, крім прибутку від основної діяльності, входять небанківські операційні доходи і витрати, відрахування в резерви, непередбачені доходи і витрати;
- ◆ чистий прибуток, який залишається у розпорядженні банку після сплати податку на прибуток (див. таблицю 8).

Прибуток від основної діяльності банку збільшився на 642.75 тис. грн. за рахунок зростання доходів банку на 163.8 тис. грн. та зменшення витрат на 478.95 тис. грн. Оскільки

Таблиця 8. Аналіз чистого прибутку банку

Показники (у тис. грн.)	За сер- пень	За вере- сень	Відхи- лення (+,-)
Доходи банку	1217.31	1381.11	163.8
Витрати банку	1017.65	537.7	-478.95
Прибуток від основної діяльності	200.66	843.41	642.75
Непередбачений прибуток (збитки)	—	—	—
Валовий прибуток	200.66	843.41	642.75
Податок на прибуток	60.22	253.02	192.82
Чистий прибуток	140.46	590.39	449.93

* Закінчення. Початок у № 3.

Звіт про прибутки та збитки комерційного банку			
	ДОХОДИ	01.09	01.10
1	Процентні доходи	1217.31	1102.44
	за коштами, розміщеними в НБУ	—	—
	за коштами, розміщеними в банківському секторі	208.34	104.17
	за кредитами клієнтів	933.80	979.48
	за цінними паперами	75.17	18.79
2	інші процентні доходи	—	—
	Комісійні доходи	—	—
	за операціями з банками	—	—
	за операціями з клієнтами	—	—
3	інші комісійні доходи	—	—
	Прибуток (збитки) від торговельних операцій	—	278.66
	від торгівлі цінними паперами на продаж	—	278.66
4	від торгівлі іноземною валютою	—	—
	Інші банківські операційні доходи	—	—
	дивідендний дохід	—	—
5	штрафи, отримані за банківськими операціями	—	—
	Інші небанківські операційні доходи	—	—
	доходи від продажу основних засобів	—	—
6	штрафи, отримані за господарськими операціями	—	—
	Зменшення резервів за заборгованістю	—	—
	7 Непередбачені доходи	—	—
ВИТРАТИ			
1	Процентні витрати	358.70	208.72
	за коштами, одержаними від НБУ	54.00	27.00
	за коштами, одержаними від інших банків	67.98	33.99
	за коштами клієнтів банку	136.72	110.23
	за цінними паперами власного боргу	50.00	12.50
	інші процентні витрати	50.00	25.00
2	Комісійні витрати	—	—
	за операціями з банками	—	—
	за операціями з клієнтами	—	—
	інші комісійні витрати	—	—
3	Інші банківські операційні витрати	—	—
	штрафи, сплачені за банківськими операціями	—	—
4	Інші небанківські операційні витрати	657.95	328.98
	витрати на утримання персоналу	475.95	228.98
	сплата податків, крім податку на прибуток	—	—
	витрати на утримання основних засобів	200.00	100.00
	інші експлуатаційні витрати	—	—
5	Інші небанківські операційні витрати	—	—
6	Відрахування у резерви	—	—
7	Непередбачені витрати	—	—
8	Прибуток (збитки) до сплати податку	200.66	843.40
9	Податок на прибуток	60.20	253.02
10	Чистий прибуток (збитки)	140.46	590.38

непередбачених прибутків і збитків не було, загальний прибуток за вересень становив 843.41 тис. грн. Чистий прибуток банку зріс на 449.93 тис. грн. за рахунок збільшення загального прибутку на 642.75 тис. грн. Із підвищенням податку на прибуток на 192.82 тис. грн. чистий прибуток зменшився на таку ж суму.

3.2. АНАЛІЗ ДОХОДІВ БАНКУ

Доходи — це збільшення економічних вигод протягом звітного періоду завдяки припливу чи зростанню активів або зменшенню зобов'язань, які примножують капітал і не

є внесками акціонерів.

Доходи поділяються на банківські та небанківські.

До банківських належать доходи, безпосередньо пов'язані з діяльністю банку, а саме:

- ◆ процентні;
- ◆ комісійні — за всіма послугами, наданими контрагентам;
- ◆ торговельні прибутки (збитки);
- ◆ інші банківські операційні доходи.

Небанківськими вважаються доходи, які не стосуються основної діяльності банку, але забезпечують її здійснення (доходи від продажу основних засобів, нематеріальних активів та від фінансових інвестицій; надходження за аудиторські послуги, від орендних операцій тощо).

Структурний аналіз доходів банку провадять задля визначення питомої ваги кожного виду доходу і тенденцій його зміни. Завдання структурного аналізу:

- ◆ виявлення основного фактора дохідності банку;
- ◆ дослідження цільового ринку банківських послуг, які відповідають основному фактору дохідності, і вивчення можливостей збереження цього джерела доходу в майбутньому;
- ◆ визначення ступеня стабільності доходу.

На основі аналізу структури доходів можна зробити ряд висновків.

Основна функція банку — заливати кошти (це в основному власний капітал і депозити) і інвестувати їх у продуктивні активи задля отримання процентного доходу. Крім того, банк надає платні фінансові послуги, формуючи таким чином дохід від них та від комісійних. Щоб такий дохід отримати, банк має інвестувати кошти у системи забезпечення цієї діяльності, а також у персонал. Керувати банком повинні фахівці, які зможуть оптимізувати витрати.

Так, збільшення питомої ваги комісійних доходів свідчить, що банк має проблеми з отриманням основного процентного доходу і його керівництво, вірогідно, намагається примножити надходження від платних послуг і комісійних, надаючи клієнтам нетрадиційні послуги.

Зростання непроцентних доходів сприяє приросту доходів банку без збільшення балансу. Проте, як правило, платні послуги трудомісткі і вимагають належної кваліфікації персоналу, тому зростатимуть операційні витрати. Відтак цілком можливо, що банк, рівень доходів якого від платних послуг вищий від середнього, більше витрачатиме на заробітну плату. Швидке зростання доходів від платних послуг може свідчити про те, що банк веде ризикову діяльність, якої уникають інші банки (надання гарантій, валютний арбітраж тощо).

Аналіз структури доходів банку наведено в таблиці 9.

Як бачимо, за місяць у структурі доходів банку сталися значні зміни. Доходи збільшилися на 163.8 тис. грн. за рахунок зростання прибутку від торговельних операцій на 278.66 тис. грн., оскільки зменшення процентних доходів на 114.87 тис. грн. привело до недоотримання загального доходу на таку ж суму.

Отже, на кінець вересня процентні доходи становлять 79.8%, прибуток від торговельних операцій — 20.2%.

Найбільшу питому вагу в доходах посідають отримані проценти за кредитами клієнтів — 70.8%. Їх питома вага знизилася на 5.9%, але сума доходів зросла на 45.68 тис. грн.

Така зміна структури вказує на те, що банк потрапляє у залежність від нетрадиційних доходів. Їх зростання може свідчити про нездоровий інтерес до спекулятивних прибутків, спровокований необхідністю покрити дефіцит основного, процентного доходу банку.

Маючи баланс банку та звіт про прибутки і збитки, можемо розрахувати середню процентну ставку за виданими кредитами й цінними паперами:

Таблиця 9. Аналіз структури доходів банку

Показники	За серпень		За вересень		Відхилення (+,-)	
	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%
Усього доходів	1217.31	100	1381.11	100	163.8	—
1. Процентних:	1217.31	100	1102.44	79.8	-114.87	-21.2
за коштами, розміщеними у банківському секторі	208.34	17.1	104.17	7.5	-104.17	-9.9
за кредитами клієнтів	933.80	76.7	979.48	70.8	45.68	-5.9
за цінними паперами	75.17	6.2	18.79	1.4	-56.38	-4.8
2. Прибутків від торговельних операцій	—	—	278.66	20.2	278.66	20.2

Середня процентна ставка = Процентні доходи :
 : (Видані кредити + Цінні папери в портфелі
 банку на інвестиції) × 100%.

Якщо, скажімо, за серпень сукупна сума виданих кредитів і цінних паперів у портфелі банку на інвестиції становила 79660.33 тис. грн., процентні доходи — 1217.31 тис. грн., то середня процентна ставка дорівнювала 1.53% ($1217.31 : 79660.33 \times 100\%$).

Аналогічно визначається процентна ставка за кредитами клієнтів ($933.80 : 71434.13 \times 100\% = 1.31\%$), за міжбанківськими кредитами ($208.34 : 6491.60 \times 100\% = 3.21\%$).

3.3. АНАЛІЗ ВИТРАТ БАНКУ

Витрати — це зменшення економічної вигоди у звітному періоді, викликане відливом чи використанням активів або появою заборгованості, що спричиняється до зменшення власного капіталу і не є наслідком розподілення між акціонерами. Витрати — це або збільшення суми зобов'язань без відповідного зростання суми активів, або зменшення суми активів без відповідного зниження суми зобов'язань.

Якщо доходи збільшують суму капіталу, то витрати її зменшують.

До витрат банку належать:

- ◆ процентні витрати;
- ◆ комісійні витрати;
- ◆ інші банківські операційні витрати (за операціями з філіями, на оперативний лізинг, штрафи, пеня, сплачена за банківськими операціями);
- ◆ інші небанківські операційні витрати, у тому числі на утримання персоналу (заробітна плата), сплату податків (крім податку на прибуток), утримання основних засобів та нематеріальних активів, на інші експлуатаційні та господарські потреби;
- ◆ інші небанківські операційні витрати (негативний результат від продажу основних засобів; штрафи, пеня, сплачена за господарськими операціями);
- ◆ відрахування у резерви;
- ◆ непередбачені витрати.

Основні напрями аналізу витрат:

- ◆ оцінка рівня всіх та окремих видів витрат і їх динаміки;
- ◆ структурний аналіз витрат;
- ◆ оцінка загального рівня витрат.

Про обсяг витрат (сукупних та окремих) неможливо судити лише за абсолютною їх величиною і темпами приросту. Адже з розвитком банку збільшуються його активи, закономірно нарощується й абсолютна величина активів. Тому, щоб з'ясувати тенденції зміни окремих видів витрат, використовують відносний показник:

Витрати : Сукупні активи.

На основі його динаміки можна зробити висновок щодо зростання чи скорочення витрат та їх обґрунтованості.

Як правило, у структурі витрат найбільшу питому вагу мають процентні витрати. Проте, за критеріями Світового банку, слід приділяти значну увагу також іншим небанків-

ським операційним витратам.

У країнах, що розвиваються, банки зазвичай працюють неефективно. Порівнюючи співвідношення різних фінансових показників цих банків і банків промислового розвинутих країн, зауважуємо, що операційні витрати останніх не вельми високі. Аналіз свідчить: майже всі банки у країнах, що розвиваються, приречені обмежуватися збідненим технічним "раціоном" — вони економлять на вкладеннях в обладнання і кваліфікований персонал, дарма що це — необхідна умова зростання якості послуг та успішної конкуренції на фінансовому ринку.

Оформляють операції і реєструють дані переважно вручну, а надлишкова звітність, особливо пов'язана з директивним кредитуванням, потребує ручної обробки значної кількості матеріалу. Трудомісткість цих операцій змушує збільшувати кількість працівників. Та оскільки заробітна плата низька, а обладнання використовується мало, операційні витрати можуть бути невисокими. Низька заробітна плата — слабкий стимул для працівників, тож банк не в змозі залучати й утримувати висококваліфікованих спеціалістів.

Трапляється, що є надлишок людей, зайнятих на виконанні найпростіших функцій, і водночас бракує фахівців для такої важливої роботи, як управління ризиками і контроль за позичальниками. Більше того, багато банків не бажає витрачатися на рекламу, оплату юридичних послуг і зовнішній аудит. Проте з розвитком конкуренції на фінансових ринках ситуація поступово змінюватиметься.

Зрозуміти структуру витрат банку важливо й для того, щоб оцінити рівень розподілу трудових ресурсів і характер його діяльності. Наприклад, якщо установа робить ставку на платні послуги, такі, як консультації щодо складання та заповнення акредитивів, і стосовно іноземної валюти, — то операційні витрати у процентному відношенні до активів, які приносять дохід, у такої установи будуть вищими, ніж у іншої, націленої лише на оптове кредитування великих позичальників.

Аналізуючи витрати банку, поряд зі структурним аналізом розраховують ще ряд коефіцієнтів. Якщо їх порівняти з оптимальним значенням, можна зробити певні висновки.

Витрати на оплату праці у сукупних активах — 2%.

Інші операційні витрати у сукупних активах — 1.5%.

Операційні витрати у сукупних активах — 3.5%.

Витрати на банківські резерви для покриття збитків за кредитами у сукупних активах — 0.5% (див. таблицю 10).

Отже, у структурі витрат банку найбільшу питому вагу становлять небанківські операційні витрати — 64.7% та витрати на утримання персоналу — 45.0%.

Для того, щоб зробити висновки, обчислимо співвідношення за витратами.

Співвідношення витрат на утримання персоналу і сукупних активів дорівнює 0.36% ($457.95 : 126015.59 \times 100\%$), що значно менше оптимального значення показника.

Інші операційні витрати відносно сукупних активів становлять 0.16% ($200 : 126015.59 \times 100\%$).

Таблиця 10. Аналіз структури витрат банку за серпень

Витрати банку	Сума, тис. грн.	Структура, %
Усього витрат	1016.65	100.0
1. Процентні витрати всього	358.70	35.3
у т.ч. за міжбанківськими коштами	121.98	12.0
за коштами клієнтів банку	136.72	13.4
інші процентні витрати	100.00	9.8
2. Інші небанківські операційні витрати	657.95	64.7
у т.ч. витрати на утримання персоналу	457.95	45.0
інші експлуатаційні витрати	200.0	19.7

Визначивши процентні витрати і підпроцентні зобов'язання, можемо обчислити середню сплачену процентну ставку за формулою:

$$\text{Середня процентна ставка} = \frac{\text{Процентні витрати}}{\text{Підпроцентні зобов'язання}} \times 100\%.$$

Із розрахунків випливає, що середня сплачена процентна ставка за серпень становила 0.45% ($358.70 : 79221.44 \times 100\%$); процентна ставка за міжбанківськими кредитами — 2.65% ($121.98 : 4598.90 \times 100\%$); процентна ставка за витратами за коштами клієнтів — 0.19% ($136.72 : 72122.5 \times 100\%$).

Повніше проаналізувати доходи і витрати дає змогу коефіцієнт дієздатності, який є прогнозним інструментом для оцінки стабільної діяльності банку. Для життєздатності банку необхідно, щоб операційні та інвестиційні витрати покривалися за рахунок доходів від усіх операцій.

$$\text{Коефіцієнт дієздатності} = \frac{\text{Витрати банку}}{\text{Доходи банку}}.$$

Оптимальне значення цього показника не повинно перевищувати 0.95, тобто сума витрат банку має становити щонайбільше 95% від його доходів.

У нашому випадку коефіцієнт дієздатності дорівнює 0.83 ($1016.65 : 1217.31$), тобто 83% доходів іде на витрати банку, отже, банк має прибуток.

3.4. АНАЛІЗ ОСНОВНИХ КОЕФІЦІЄНТІВ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ

Дохідність комерційного банку — це сумарний позитивний сукупний результат його господарсько-фінансової та комерційної діяльності. За рахунок доходів банку покриваються всі його операційні витрати, формується прибуток, обсяг якого визначає рівень дивідендів, зростання капіталу, розвиток пасивних та активних операцій.

Дохідність банку залежить насамперед від оптимальної структури його балансу в частині активів та пасивів та від цілеспрямованої роботи банківського персоналу. Важливими умовами забезпечення дохідності банку є оптимізація структури доходів і витrat, визначення мінімально допустимої процентної маржі, виявлення тенденцій у дохідності кредитних операцій, планування мінімальної дохідної маржі для прогнозування орієнтовного рівня відсотків за активними і пасивними операціями. Дохідність банківської діяльності залежить також від підтримки ліквідності, управління банківськими ризиками та їх мінімізації.

Для оцінки дохідності банку використовують ряд коефіцієнтів.

Коефіцієнти прибутковості комерційного банку

Двома найважливішими показниками аналізу прибутковості банку є **дохід на активи** та **дохід на капітал**.

$$\text{Дохід на активи} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середні загальні активи}} \times 100\%.$$

За допомогою цього коефіцієнта визначають рівень рентабельності сукупних активів. Він застосовується при порівнянні прибутковості різних банків. Мінімальне значення коефіцієнта — 0.75%, максимальне — 1.5%.

Фактори, які впливають на показник рентабельності активів, пов'язані зі змістом чисельника і знаменника, тобто він змінюється під впливом динаміки абсолютної величини прибутку та активів. Його зменшення може бути викликане вищими темпами зростання активів порівняно з темпами зростання чистого прибутку або ж зі зменшенням прибутку при незмінних активах чи їх збільшенні.

У свою чергу, на прибуток впливають такі фактори, як співвідношення темпів зростання доходів і витрат, рівня процентних ставок і комісій; обсяг окремих банківських послуг; питома вага активів, які приносять дохід, у сукупних активах; своєчасність погашення процентних платежів по зичальниками; частка ризикових активів, вартість ресурсів тощо.

Незначний вплив доходу на активи може бути результатом консервативної кредитної та інвестиційної політики, а також наслідком великих витрат. Високе значення прибутку на активи досягається за ефективної діяльності банку і великих ставок доходу від активів. В останньому випадку банк, можливо, несе значний ризик. Та цілком вірогідно й те, що він вдало оперує своїми активами, хоча при цьому потенційно не виключені чималі втрати.

У нашому аналізі звітності дохід на активи становить 0.47% ($590.38 : 126681.03 \times 100\%$), тобто банк працює неефективно.

$$\text{Дохід на капітал} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Сплачений статутний капітал}} \times 100\%.$$

Цей показник дає змогу визначити ефективність використання коштів власників комерційного банку. Його оптимальне значення — 10–20%.

У нашому аналізі дохідність капіталу дорівнює 1.48% ($590.38 : 40000 \times 100\%$) — отже, капітал засновників банк використовує досить ефективно.

Аналіз чистого спреду пов'язаний із процентною політикою банку, яка відображається у динаміці процентних ставок за активними й пасивними операціями. У попередніх розділах ми розповідали, як розраховуються середні процентні ставки за наданими кредитами та зобов'язаннями. Мінімізувати процентний ризик дасть змогу узгоджені процентна політика за кредитними і депозитними операціями. Ступінь такої узгодженості характеризує чистий спред.

$$\text{Чистий спред} = \frac{\text{Проценти отримані}}{\text{Позики}} \times 100\% - \frac{\text{Проценти сплачені}}{\text{Підпроцентні депозити}} \times 100\%.$$

Інакше кажучи, **чистий спред** — це різниця між процентними ставками отриманими і сплаченими. За його допомогою визначається необхідна мінімальна різниця між ставками за активними й пасивними операціями, яка дасть змогу банку покрити витрати, але не принесе прибутку (мінімальне значення показника 0). Оптимальне значення чистого спреду — не менше 1.25%.

Чистий спред дорівнює 1.17% ($1083.65 : 77925.73 \times 100\% - 171.22 : 76800.48 \times 100\% = 1.39 - 0.22$).

Таким чином, кредитна діяльність приносить банку прибуток, проте її ефективність невисока.

Цей коефіцієнт повинен враховувати лише активи і пасиви, до яких застосовуються процентні ставки. Саме у такий спосіб уникають впливу безпроцентних депозитів до запитання, капіталу та невиконаних вимог резервування на чисті отримані проценти, а відтак — на прибутки банку. Коли процентна ставка не має впливу на прибуток банку, досягається глибше розуміння джерел прибутку банку та наслідків вразливості надходжень.

Аналізуючи чисту процентну маржу, слід брати до уваги її призначення: маржа слугує для покриття витрат банку і ризиків, у тому числі інфляційного, створення прибутку, покриття договірних угод. Розраховують її за формулою:

$$\begin{aligned} \text{Чиста процентна маржа (\%)} &= \\ &= \frac{\text{Доходи від процентів} - \text{Витрати на проценти}}{\text{Середні загальні активи}} \times 100\%. \end{aligned}$$

Цей коефіцієнт допомагає з'ясувати, чи може банк давати прибуток у вигляді доходу від процентної різниці як відсоток до середніх загальних активів. Оптимальним значенням даного показника є 4.5%.

Зменшення процентної маржі сигналізує про загрозу банкрутства. Основними причинами зменшення процентної маржі є зниження процентних ставок за кредитними операціями; подорожчання ресурсів; скорочення питомої ваги активів, що приносять дохід, у загальному їх обсязі; хибна процентна політика банку.

У нашому аналізі чиста процентна маржа становить 0.70% ($1102.44 - 208.72 : 126681.03 \times 100\%$), тобто ефективність основної діяльності банку, пов'язаної із наданням кредитів, невисока.

$$\begin{aligned} \text{Інший операційний дохід на загальні активи (\%)} &= \\ &= \frac{\text{Інший операційний дохід}}{\text{Середні загальні активи}} \times 100\%. \end{aligned}$$

Цей коефіцієнт висвітлює ступінь залежності банку від непроцентних доходів. Його зростання може свідчити про рівень диверсифікації у платні фінансові послуги чи нездорове прагнення одержати спекулятивний прибуток, аби замаскувати недостатність основного банківського доходу від процентів.

$$\begin{aligned} \text{Чистий операційний дохід на загальні активи (\%)} &= \\ &= \frac{\text{Чистий процентний дохід} + \text{Інший операційний дохід}}{\text{Середні загальні активи}} \times \\ &\quad \times 100\%. \end{aligned}$$

Зазначений коефіцієнт відрізняється від коефіцієнта доходу на активи на обсяг непроцентних операційних витрат, сплачених податків та непередбачених доходу чи збитку.

$$\begin{aligned} \text{Чиста операційна чи посередницька маржа (\%)} &= \\ &= \frac{\text{Дохід на дохідні активи} + \text{Відповідна комісія}}{\text{Середні загальні активи}} \times 100\% - \\ &\quad - \frac{\text{Витрати на проценти}}{\text{Усі пасиви, що фінансуються}} \times 100\%. \end{aligned}$$

Посередницьку маржу можна визначити як різницю між вартістю залучення коштів та доходом за дохідними активами плюс дохід від відповідних комісійних та зборів. Різницю між ними становлять кошти, виділені банківською системою на посередництво між тими, хто кошти надає, і тими,

хто їх використовує.

Аналіз витрат на посередництво полягає у поділі непроцентних витрат на групи. Кожна стаття цих витрат оцінюється як відсоток від загальних середніх активів.

До складу цих статей входять:

- ◆ витрати на утримання працівників;
- ◆ витрати на утримання персоналу (додаткові премії та заохочення);
- ◆ інші операційні витрати;
- ◆ витрати на утримання приміщення;
- ◆ податки на діяльність та плата за ліцензування діяльності;
- ◆ зношування та амортизація;
- ◆ інші операційні видатки;
- ◆ витрати на випадок збитків за позиками;
- ◆ забезпечення, зменшенні на отримані кошти;
- ◆ інші видатки;
- ◆ податки на дохід;
- ◆ створення капіталу (прибутків).

Обсяг усіх коштів, які йдуть на посередництво у вигляді відсотка від загальних середніх активів, є також показником ефективності роботи банку. Його можна безпосередньо порівнювати з аналогічними показниками інших банків на одному і тому ж ринку. Водночас різниця у відповідних загальних обсягах витрат дає змогу порівнювати структуру витратків.

Коефіцієнти ефективності

діяльності працівників комерційного банку

Оскільки оплата праці є найголовнішою складовою непроцентних видатків банку, то продуктивність праці співробітників, яку вимірюють з урахуванням чисельності штату і витрат на його утримання, може свідчити про ефективність роботи самої установи. Однак продуктивність роботи слід оцінювати, зважаючи на той факт, що у поточний період часу економія на зарплатах (шляхом її значного зниження або скорочення чисельності працюючих) може привести до погіршення якості та послаблення мотивації до роботи, а із часом і до зниження ефективності роботи банку.

Чистий дохід на одного працівника =

$$= \frac{\text{Прибуток після оподаткування}}{\text{Загальна чисельність працівників}}.$$

Слід мати на увазі, що цей показник суттєво відрізняється, якщо порівнюватимемо банк із невеликою кількістю працівників (але з високою заробітною платою) і банк із чисельним штатом низькокваліфікованих працівників (із невисокою заробітною платою).

Чистий дохід до витрат на утримання персоналу =

$$= \frac{\text{Прибуток після оподаткування}}{\text{Витрати на утримання працівників}}.$$

Цим коефіцієнтом оперують, вимірюючи окупність витрат на утримання працівників. Оскільки він є універсальнішим, ніж коефіцієнт, що характеризує чистий дохід на одного працівника, то дає змогу порівнювати організації різного типу. Він демонструє чистий ефект від рішень щодо мотивації праці співробітників, незалежно від того, спрямовані ці рішення на низьку кваліфікацію та низьку заробітну плату чи на високі видатки для висококваліфікованих працівників.

3.5. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ

Порівнюючи велику кількість показників банку за певний проміжок часу або кількох банків, можна об'єктивно оцінити

ти фінансовий стан установи. Дані порівняльного аналізу допомагають простежити діяльність банку в динаміці, а також спрогнозувати його фінансовий стан на майбутнє.

При порівняльному аналізі застосовуються три види вихідних даних із числа тих, які вивчають, аналізуючи фінансовий стан банків, а саме:

- ◆ індивідуальні показники діяльності банку;
- ◆ середні показники по групі банків, до якої входить установа, що аналізується (або відхилення від середніх по групі);
- ◆ місце установи серед банків зазначененої групи за кожним показником.

Такий вид аналізу дає можливість банку:

- ◆ порівняти власні показники із середніми показниками своєї групи банків;
- ◆ визначити своє місце серед банків групи;
- ◆ оцінити власну діяльність у тій чи іншій галузі на ринку банківських послуг;
- ◆ прогнозувати фінансовий стан банку залежно від тих чи інших економічних обставин.

Для порівняльного аналізу діяльності банку пропонується зведеній звіт банку.

Відповідно до поставлених завдань порівняльний аналіз слід проводити за такими часовими вимірами:

- ◆ за 5 робочих днів — тижневий;
- ◆ за 4 (5) тижнів — місячний;
- ◆ за 3 місяці — квартальний;
- ◆ за 6 місяців — піврічний;
- ◆ за 12 місяців — річний;
- ◆ за кілька років — аналіз розвитку банку.

Така система аналізу дає змогу робити прогнозні розрахунки щодо діяльності банку у майбутньому.

4. ЕКОНОМІЧНІ НОРМАТИВИ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ ТА ПОРЯДОК КОНТРОЛЮ ЇХ ДОТРИМАННЯ

4.1. НОРМАТИВИ КАПІТАЛУ

Норматив капіталу комерційного банку (Н1)

Капітал банку (К) відображається у 5-му класі Плану рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків, затвердженого постановою Правління Національного банку України № 388 від 21.11.1997 року, зі змінами та доповненнями, та складається із **суми основного капіталу (капітал 1-го рівня)** та **додаткового капіталу (капітал 2-го рівня)** за мінусом відвернень з урахуванням основних засобів.

При розрахунку загальної суми капіталу, невідкоригованої на основні засоби (К1), розмір **ДОДАТКОВОГО КАПІТАЛУ НЕ ПОВИНЕН ПЕРЕВИЩУВАТИ РОЗМІРУ ОСНОВНОГО КАПІТАЛУ**.

Норматив капіталу встановлюється для діючих банків, які зареєстровано Національним банком України до 01.01.1997 року, у сумі:

- ◆ еквівалентний 2 млн. євро — на день введення в дію Інструкції;
- ◆ еквівалентний 3 млн. євро — на 1 квітня 1999 року.

Для банків, зареєстрованих Національним банком України після 01.01.1997 року, а також для новостворюваних банків норматив капіталу встановлюється за вищезазначеними розмірами, починаючи після першого календарного року з початку діяльності.

Для банків, які на момент введення в дію Інструкції не могли виконати зазначених вимог, було передбачено режим капіталізації за встановленою формою. При невиконанні

програми капіталізації до 01.04.1999 р. та до 01.04.2000 р. у розмірі 2 млн. євро та 3 млн. євро відповідно НБУ може відкликати всі або окремі пункти ліцензії на здійснення банківських операцій.

Мінімальний розмір статутного капіталу (Н2)

Для реєстрації комерційного банку встановлено мінімальний розмір статутного капіталу в сумі, еквівалентній 1 млн. євро.

Мінімальний розмір статутного капіталу новоствореного банку за участю іноземного капіталу (за умови, що частка іноземного капіталу у статутному капіталі банку становить до 50%) має бути не меншим, ніж сума, еквівалентна 5 млн. євро за офіційним курсом Національного банку України на день підписання установчого договору.

Якщо частка іноземного капіталу у статутному капіталі банку становить 50% і більше, мінімальний розмір статутного капіталу за участю іноземного капіталу має бути не меншим, ніж сума, еквівалентна 10 млн. євро за офіційним курсом Національного банку України на день підписання установчого договору.

Із 1 січня 1998 року Національний банк України має право скасувати дозвіл на створення комерційного банку та відкликати всі або окремі ліцензії на виконання банківських операцій, якщо розмір внесеного статутного капіталу комерційного банку за станом на 31 березня кожного року становитиме суму, яка в еквіваленті менше ніж 1 млн. євро за офіційним курсом національної грошової одиниці України.

Згідно з вимогами постанови Правління НБУ від 17.12.1998 р. норматив мінімального розміру статутного капіталу буде контролюватися тільки на момент реєстрації комерційного банку.

Норматив платоспроможності (Н3)

Норматив платоспроможності (Н3) — співвідношення капіталу банку і сумарних активів, зважених щодо відповідних коефіцієнтів за ступенем ризику.

За співвідношенням капіталу (К) та активів (Ap) визначають достатність капіталу банку для проведення активних операцій з урахуванням ризиків, притаманних різноманітним видам банківської діяльності.

Норматив платоспроможності (Н3) обчислюється за формулою:

$$H3 = K / Ap \times 100\%.$$

При визначенні платоспроможності банку його активи підсумовуються з урахуванням коефіцієнтів їх ризиків.

Нормативне значення нормативу Н3 повинно бути не менше 8%.

Норматив достатності капіталу (Н4)

Норматив достатності капіталу банку (Н4) — відношення капіталу до загальних активів банку, зменшених на створені відповідні резерви.

За відношенням капіталу (К) до загальних активів банку, зменшених на створені відповідні резерви (ЗА), визначають достатність капіталу, зважаючи при цьому на загальний обсяг діяльності, незалежно від розміру різноманітних ризиків.

Норматив достатності капіталу банку (Н4) обчислюється за формулою:

$$H4 = K / ЗA \times 100\%,$$

де К — капітал банку;

ЗА — загальні активи.

Нормативи платоспроможності та достатності капіталу характеризують достатність капіталу банку для захисту інтересів кредиторів і вкладників.

Нормативне значення нормативу Н4 повинно бути не менше 4%.

4.2. НОРМАТИВИ ЛІКВІДНОСТІ

Норматив миттєвої ліквідності (Н5)

Розраховується як відношення суми коштів на кореспондентському рахунку (Ккр) та в касі (Ка) до поточних рахунків (Пр) за формулою:

$$H5 = (Ккр + Ка) / Пр \times 100\%,$$

де Ккр — кошти на кореспондентському рахунку;
Ка — кошти в касі;

Пр — поточні рахунки.

Нормативне значення нормативу Н5 повинно бути не менше 20%.

Норматив миттєвої ліквідності характеризує спроможність банку щоденно розраховуватися за своїми зобов'язаннями.

Норматив загальної ліквідності (Н6)

Розраховується як співвідношення загальних активів (А) і загальних зобов'язань банку (З) за формулою:

$$H6 = А / З \times 100\%,$$

де А — активи банку;
З — зобов'язання банку.

Нормативне значення нормативу Н6 повинно бути не менше 100%.

Норматив співвідношення

високоліквідних активів і робочих активів банку (Н7)

Він характеризує питому вагу високоліквідних активів (Ва) у робочих активах (Ра) і розраховується за формулою:

$$H7 = Ва / Ра \times 100\%,$$

де Ва — високоліквідні активи;
Ра — робочі активи.

Нормативне значення нормативу Н7 повинно бути не менше 20%.

4.3. НОРМАТИВИ РИЗИКУ

Максимальний розмір ризику на одного позичальника (Н8)

Цей показник розраховується за формулою:

$$H8 = Зс / К \times 100\%,$$

де Зс — сукупна заборгованість за позичками, міжбанківськими кредитами і врахованими векселями одного позичальника та 100 відсотків суми позабалансових зобов'язань, виданих стосовно цього позичальника;

К — капітал банку.

Нормативне значення нормативу Н8 повинно бути не більше 25%.

Загальна сума зобов'язань будь-якого позичальника (фізичної чи юридичної особи, в тому числі й банківської установи) перед банком, який надав йому один чи кілька кредитів, не повинна перевищувати 25% капіталу банку.

Позичальники, які мають спільних засновників, акціонерів (учасників), загальна частка яких у статутному фонду підприємства перевищує 35%, враховуються при обчисленні як один позичальник.

Двоє або більше позичальників вважаються одним позичальником при розрахунку нормативу Н8 у таких випадках:

- ◆ позичальники контролюються третьою особою (крім державних підприємств), яка володіє не менш як 35% статутного фонду кожного позичальника;

- ◆ позичальниками є споріднені особи;

- ◆ один позичальник є фізичною особою, а інший позичальник (позичальники) — юридичною особою (особами), на яку (яких) фізична особа має значний вплив;

- ◆ кредитні кошти, надані одному позичальніку (чи групі позичальників) комерційним банком, використовуються таким позичальніком (групою позичальників) як кредитні ресурси для третьої особи — клієнта того ж банку;

- ◆ передбачені джерела погашення кредиту всіх позичальників збігаються, і жоден із них не має іншого джерела доходу, аби повністю розрахуватися за кредитом. Прикладом такої ситуації може бути мобілізація позичальниками спільних коштів для придбання активу (підприємства або об'єкта власності) або для передачі таких коштів у кредит іншій фізичній чи юридичній особі.

Норматив "великих" кредитних ризиків (Н9)

Встановлюється як співвідношення сукупного розміру великих кредитних ризиків та капіталу комерційного банку.

Цей норматив розраховується за формулою:

$$H9 = Ск / К,$$

де Ск — сукупний розмір "великих" кредитів, наданих комерційним банком з урахуванням 100% його позабалансових зобов'язань;

К — капітал банку.

Рішення про надання "великого" кредиту має супроводжуватися відповідним висновком кредитного комітету банку, затвердженим правлінням цього комерційного банку.

Максимальне значення нормативу Н9 не повинно перевищувати 8-кратного розміру капіталу банку.

Якщо сума всіх "великих" кредитів перевищує 8-кратний розмір капіталу не більш як на 50%, то вимоги до платоспроможності подвоюються (16%); якщо ж перевищує більш як на 50% — вимоги потроюються, тобто значення показника платоспроможності банку (Н3) має бути не менше 24%.

Норматив максимального розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру (Н10)

Розраховується за формулою:

$$H10 = Рк1 / К \times 100\%,$$

де Рк1 — сукупний розмір наданих банком позик (у тому числі й міжбанківських), поручительств, врахованих векселів та 100% суми позабалансових зобов'язань щодо одного інсайдера комерційного банку;

К — капітал банку.

Максимальне значення показника Н10 не повинно перевищувати 5%.

Умови надання кредитів інсайдерам не повинні відрізнятися від загальних умов кредитування.

Комерційний банк не має права надавати кредит інсайдеру (акціонеру, учаснику) для придбання акцій (часток) цього банку.

Розмір позичок, наданих акціонеру (засновнику) банку без відповідного забезпечення (бланкових), не може перевищувати 50% його внеску до статутного фонду банку.

Норматив максимального сукупного розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих інсайдерам (Н11)

Цей норматив розраховується за формулою:

$$H11 = Рк / К \times 100\%,$$

де Рк — сукупний розмір наданих банком позик (у тому числі й міжбанківських), поручительств, врахованих векселів та 100% суми позабалансових зобов'язань щодо всіх інсайдерів комерційного банку;

К — капітал банку.

Максимальне значення нормативу Н11 не повинно перевищувати 40%.

Норматив максимального розміру наданих міжбанківських позик (Н12)

Розраховується за формулою:

$$H12 = MBn / K \times 100\%,$$

де МБн — загальна сума наданих комерційним банком міжбанківських позик;

К — капітал банку.

Максимальне значення нормативу Н12 не повинно перевищувати 200%.

Норматив максимального розміру отриманих міжбанківських позик (Н13)

Розраховується за формулою:

$$H13 = (MBo + CK) / K \times 100\%,$$

де МБо — загальна сума отриманих комерційним банком міжбанківських позик;

Цк — загальна сума залучених централізованих коштів;

К — капітал банку.

Максимальне значення нормативу Н13 не повинно перевищувати 300%.

Норматив інвестування (Н14)

Норматив інвестування характеризує використання капіталу банку для придбання часток (акцій, інших цінних паперів) акціонерних товариств, інших підприємств та недержавних боргових зобов'язань.

Норматив Н14 встановлюється у формі відсоткового співвідношення між розміром коштів, які інвестуються, та загальною сумою капіталу комерційного банку і розраховується за формулою:

$$H14 = K_{in} / (K + C_p + Ba) \times 100\%,$$

де Кін — кошти комерційного банку, які інвестуються на придбання часток (акцій, цінних паперів) акціонерних товариств, підприємств, недержавних боргових зобов'язань;

К — капітал банку;

Цп — цінні папери у портфелі банку на інвестиції;

Ва — вкладення в асоційовані компанії.

Максимальне значення нормативу Н14 не повинно перевищувати 50%.

4. НОРМАТИВИ ВІДКРИТОЇ ВАЛЮТНОЇ ПОЗИЦІЇ УПОВНОВАЖЕНОГО БАНКУ

Норматив загальної відкритої валютної позиції банку (Н15)

Обчислюється як відношення загальної величини відкритої валютної позиції банку до капіталу банку:

$$H15 = Vp / K \times 100\%,$$

де Вп — загальна відкрита валютна позиція банку за балансовими та позабалансовими активами та зобов'язаннями банку за всіма іноземними валутами у гривневому еквіваленті (розрахунок проводиться за звітну дату);

К — капітал банку.

Стосовно кожної іноземної валюти підраховується підсумок за всіма балансовими і позабалансовими активами і

всіма балансовими та позабалансовими зобов'язаннями банку.

Якщо вартість активів та позабалансових вимог перевищує вартість пасивів і позабалансових зобов'язань, відкривається довга відкрита валютна позиція.

Якщо вартість пасивів та позабалансових зобов'язань перевищує вартість активів та позабалансових вимог, відкривається коротка відкрита валютна позиція.

При цьому довгу відкриту валютну позицію зазначають зі знаком плюс, а коротку відкриту валютну позицію — зі знаком мінус.

Враховуючи, що план рахунків мультивалютний, слід щодо кожної іноземної валюти підбити підсумок за всіма балансовими активами та зобов'язаннями банку I, II, III, IV класів (крім розділів 43, 44, 45), а також за позабалансовими активами та зобов'язаннями банку IX класу (тільки групи 920, 921, 929, 935, 936) Плану рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України.

Загальна величина відкритої валютної позиції (Вп) у цілому по уповноваженому банку визначається як сума абсолютнох величин усіх довгих та коротких відкритих валютних позицій у гривневому еквіваленті (без урахування знака) за всіма іноземними валутами.

Нормативне значення загальної відкритої валютної позиції банку із 15.01.1999 року не повинно перевищувати 35%.

Норматив довгої відкритої валютної позиції у вільно конвертованій валюті (Н16)

Розраховується як співвідношення довгої (короткої) відкритої валютної позиції у вільно конвертованій валюті у гривневому еквіваленті і капіталу банку:

$$H16 = V_{in} / K \times 100\%,$$

де Він — довга (коротка) відкрита валютна позиція банку за балансовими та позабалансовими активами та зобов'язаннями банку стосовно кожної вільно конвертованої валюти у гривневому еквіваленті (розрахунок проводиться за звітну дату);

К — капітал банку.

За кожною вільно конвертованою валютою обчислюється довга (коротка) відкрита валютна позиція банку у гривневому еквіваленті.

До вільно конвертованих належать валути, що увійшли до I групи Класифікатора іноземних валют, затвердженого постановою Правління Національного банку України № 34 від 04.02.1998 року.

Нормативне значення довгої відкритої валютної позиції банку у вільно конвертованій валюті з 15.01.1999 року не повинно перевищувати 30%.

Норматив короткої відкритої валютної позиції у вільно конвертованій валюті (Н17)

Згідно з основними положеннями постанови Правління НБУ від 17.12.1998 р. окремо встановлено норматив короткої відкритої валютної позиції у вільно конвертованій валюті (Н17), значення якого з 15.01.1999 року не повинно перевищувати 5%.

Норматив довгої (короткої) відкритої валютної позиції у неконвертованій валюті (Н18)

Розраховується як співвідношення довгої (короткої) відкритої валютної позиції у неконвертованій валюті в гривневому еквіваленті і капіталу банку:

$$H18 = Vn / K \times 100\%,$$

де Вн — довга (коротка) відкрита валютна позиція бан-

ку за балансовими та позабалансовими активами і зобов'язаннями банку щодо кожної неконвертованої валюти у гривневому еквіваленті (розрахунок проводиться за звітну дату);

К — капітал банку.

За кожною неконвертованою валютою обчислюється довга (коротка) відкрита валютна позиція банку у гривневому еквіваленті (розрахунок проводиться за звітну дату).

До неконвертованих належать валюти, що увійшли до ІІ – ІІІ груп Класифікатора іноземних валют, затвердженого постановою Правління Національного банку України № 34 від 15.01.1999 року.

Нормативне значення довгої (короткої) відкритої валютної позиції банку у неконвертованій валюті з 15.01.1999 року не повинно перевищувати 3%.

Норматив довгої (короткої) відкритої валютної позиції у всіх банківських металах (Н19)

Розраховується як відношення довгої (короткої) відкритої валютної позиції у всіх банківських металах у гривневому еквіваленті до капіталу банку:

$$H18 = Bm / K \times 100\%,$$

де Вм — довга (коротка) відкрита валютна позиція банку за балансовими і позабалансовими активами та зобов'язаннями банку за банківськими металами у гривневому еквіваленті (розрахунок проводиться за звітну дату);

К — капітал банку.

При проведенні операцій із банківськими металами на валютному ринку України слід керуватися Законом України "Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними" і Положенням про організацію торгівлі банківськими металами на валютному ринку України, затвердженим постановою Правління Національного банку України № 65 від 24.02.1998 року та зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 11.03.1998 року за №162/2602.

Нормативне значення довгої (короткої) відкритої валютної позиції банку у всіх банківських металах із 15.01.1999 року не повинно перевищувати 2%.

При розрахунку нормативів відкритої валютної позиції виходять із суми капіталу, зафіксованої за балансом попереднього дня*.

Нормативи відкритої валютної позиції розраховуються за формою № 540, яку подано у Правилах організації фінансової та статистичної звітності банків України, затверджених постановою Правління Національного банку України № 436 від 12.12.1997 року.

Валютну позицію уповноваженого банку визначають щодня окремо щодо кожної іноземної валюти.

На розмір відкритої валютної позиції уповноваженого банку впливають:

- ◆ купівля (продаж) готівкової і безготівкової іноземної валюти, поточні та строкові операції (на умовах своп, форвард, опціон тощо), за якими виникають вимоги й зобов'язання в іноземних валютах, незалежно від способів та форм розрахунків за ними;

- ◆ отримання (сплата) іноземної валюти у вигляді доходів або витрат та нарахування доходів і витрат, які враховуються на відповідних рахунках;

- ◆ купівля (продаж) основних засобів і товарно-матеріальних цінностей за іноземну валюту;

- ◆ надходження коштів у іноземній валюті до статутного

* Наприклад, для нормативів відкритої валютної позиції за 3 червня капітал розраховується за даними балансу за 1 червня.

фонду за умови, що банк несе зобов'язання перед засновниками-нерезидентами в іноземній валюті;

- ◆ погашення банком безнадійної заборгованості в іноземній валюті (її списують із відповідного рахунку витрат);

- ◆ інші обмінні операції з іноземною валютою (виникнення вимог в одній валюті при розрахунках за ними в іншій валюти, у тому числі й національній, що призводять до зміни структури активів при незмінності пасивів і навпаки).

Валютна позиція виникає на дату операції з купівлі (продажу) іноземної валюти, а також нарахування доходів (витрат), зарахування на рахунки (списання з рахунків) інших доходів (витрат) та відповідно до названих операцій.

Уповноважений банк одержує право на відкриту валютну позицію з дати отримання ним від Національного банку України банківської ліцензії на право проведення операцій із валютними цінностями і втрачеє це право з дати її відкликання НБУ.

4.5. КОНТРОЛЬ ЗА ДОТРИМАННЯМ

ЕКОНОМІЧНИХ НОРМАТИВІВ КОМЕРЦІЙНИМИ БАНКАМИ

Контроль за дотриманням комерційними банками встановлених економічних нормативів здійснюється щоденно (за щодennimi формами звітності) та щомісячно (на підставі форм звітності за перше число місяця).

Банки (юридичні особи) розраховують економічні нормативи на підставі щоденних балансів. При цьому звітними вважаються економічні нормативи, обчислені:

- ◆ **на конкретно визначену дату:** нормативи капіталу банку (Н1) та мінімального розміру статутного капіталу (Н2) — на 1 квітня кожного року;

- ◆ **за щоденними розрахунками:** нормативи максимального розміру ризику на одного позичальника (Н8), максимального розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру (Н10), максимального сукупного розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих інсайдерам (Н11), інвестування (Н14), відкритої валютної позиції (Н15, Н16, Н17, Н18, Н19) — за кожний випадок порушення за щоденним балансом;

- ◆ **за формулою середньозваженої:** нормативи платоспроможності (Н3), достатності капіталу банку (Н4), ліквідності (Н5, Н6, Н7).

Механізм розрахунку економічних нормативів комерційного банку

1. Середньозважену обчислюють за формулою:

$$X_s = \sum_{i=1}^n (X_i / n).$$

2. Середньолінійне відхилення обчислюють за формулою:

$$D_s = \sum_{i=1}^n (X_i - X_s) / n,$$

де X_i — значення економічного нормативу за i-й робочий день;

$X_i - X_s$ — абсолютне значення відхилення за i-й робочий день;

n — кількість робочих днів у місяці.

3. Середньозважену X_d перераховують за формулою:

$$X_d = \sum_{i=1}^n (A_i / n).$$

При обчисленні X_d складову $A(i)$ розраховують за такими правилами:

- ◆ для нормативів Н3, Н4, Н5, Н6, Н7:
 $A(i) = X(i)$, якщо $X(i) \leq (X_s + D_s)$;
- $A(i) = (X_s + D_s)$, якщо $X(i) > (X_s + D_s)$;
- ◆ для нормативу Н14:
 $A(i) = X(i)$, якщо $X(i) \geq (X_s - D_s)$;
- $A(i) = (X_s - D_s)$, якщо $X(i) < (X_s - D_s)$.

Контроль за дотриманням комерційними банками економічних нормативів здійснюють відділи банківського нагляду регіональних управлінь та відповідні підрозділи центрального апарату НБУ.

5. ВИЗНАЧЕННЯ РЕЙТИНГОВОЇ ОЦІНКИ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ

Узагальнююча оцінка фінансового стану комерційного банку

Основна мета економічного аналізу діяльності комерційного банку — це підготовка обґрутованих рекомендацій для прийняття управлінських рішень, спрямованих на підвищення ефективності діяльності банку і виконання встановлених НБУ економічних нормативів.

Управління будь-якою динамічною системою (в даному разі — комерційним банком) із погляду сучасної теорії менеджменту полягає у визначенні її поточного і бажаного стану та виборі управлінських заходів, які б допомогли перевести систему з поточного стану в бажаний.

Стан банківської діяльності як об'єкта управління характеризують:

- ◆ види активних операцій (напрями розміщення коштів банку) та їх структура;
- ◆ види пасивних операцій (джерела коштів банку) та їх структура;
- ◆ показники достатності капіталу і платоспроможності;
- ◆ показники ліквідності балансу банку;
- ◆ прибутковість банку;
- ◆ рівень адміністративно-господарського управління.

Необхідно зазначити, що ефективність роботи комерційних банків залежить від загального стану національної економіки, більш чи менш успішної діяльності людей. Банкам доводиться діяти в умовах коливань рівня пропозиції та попиту на їхні послуги, конкуренції, різноманітних ризиків тощо. Відтак рекомендації щодо управлінських рішень повинні випливати з узагальненої оцінки всебічного аналізу діяльності комерційного банку — його рейтингу. Рейтинг визначають за стандартизованою системою, яка дає змогу всім банкам розглядати під одним кутом зору. Вона ґрунтується на аналізі основних показників фінансового стану банку і дає можливість зосередитися на головних його компонентах. Такою системою є загальновідома "CAMEL", на базі якої (з урахуванням специфічних особливостей національної банківської системи) визначають рейтинг комерційних банків України. Це — прерогатива наглядових органів. У нашій країні дані обов'язки покладено на службу банківського нагляду, а також відповідні структурні підрозділи регіональних управлінь НБУ.

Рейтингову оцінку кожного комерційного банку визначають у два етапи — виставляючи "попередню" й "остаточну" оцінки.

На "попередньому" етапі рейтинг складають за звітністю комерційних банків. У результаті банк отримує відповідну рейтингову оцінку (про те, як її визначають, ми розповімо нижче). Якщо банку виставлено "3", "4" або "5" і при цьому він не перебуває у режимі фінансового оздоровлення, ліквідації, банкрутства або припинення діяльності, його належить терміново інспектувати. Якщо ж справи кепські і

банк переведено на один із зазначених вище проблемних режимів, за ним встановлюють особливий нагляд НБУ.

Відповідне управління служби банківського нагляду разом із певними структурами регіональних управлінь у ході детальної перевірки на місці визначає "остаточну" рейтингову оцінку даної установи, адже оцінити рівень менеджменту легше безпосередньо в банку, як і уточнити інші оцінки для сукупного рейтингу.

Системою рейтингу банків передбачається визначення таких понять:

- ◆ якість капіталу — підраховують, чи достатній розмір капіталу банку для захисту інтересів вкладників та підтримання платоспроможності;
- ◆ якість активів — визначають, чи спроможний банк повернути активи;
- ◆ аналіз позабалансових рахунків, а також вплив наданих проблемних кредитів на загальний фінансовий стан банку;
- ◆ якість управління (менеджменту) — з'ясовують, чи сприяють методи управління банком підвищенню ефективності його діяльності, за яким розпорядком працює установа, чи надійний має контроль за дотриманням вимог нормативних актів та чинного законодавства;
- ◆ дохідність — перевіряють, чи достатньо доходів банку для його майбутнього розвитку;
- ◆ ліквідність — з'ясовують, чи в змозі банк виконувати як звичні, так і непередбачувані зобов'язання.

Сукупний рейтинг банку визначається так:

- ◆ за кожним із зазначених вище пунктів нараховують бали від 1 (сильний) до 5 (незадовільний);
- ◆ бали підсумовують і ділять на п'ять, щоб визначити сукупну рейтингову оцінку;
- ◆ сукупний рейтинг чітко показує загальний фінансовий стан банку: сильний, задовільний, посередній, граничний чи незадовільний.

Припустимо, що якість капіталу = 2, якість активів = 2, якість управління = 3, дохідність = 3, ліквідність = 1. Разом — 11.

$$\text{Рейтингова оцінка} = \frac{11}{5} = 2.2.$$

Визначення рейтингової оцінки потребує округлення результату до цілих, тобто:

- 1—1.4 до 1. Банк отримує рейтинг сильного;
- 1.5—2.4 до 2. Банк отримує рейтинг задовільного;
- 2.5—3.4 до 3. Банк отримує рейтинг посереднього;
- 3.5—4.4 до 4. Банк отримує рейтинг граничного;
- 4.5—5.0 до 5. Банк отримує рейтинг незадовільного.

Наведемо характеристики банків за сукупним рейтингом.

1. Банки, які за сукупним рейтингом визначено як "сильні"

- (1), мають такі характеристики:*
 - ◆ фінансовий стан надійний за всіма аспектами;
 - ◆ виявлені проблеми досить незначні і можуть бути розв'язані у повсякденній діяльності;
 - ◆ фінансовий стан стійкий щодо змін, які відбуваються в економіці і банківській системі;
 - ◆ фінансовий стан не викликає сумнівів у органів нагляду.

2. Банки, які за сукупним рейтингом визначено як "задовільні" (2), мають такі характеристики:

- (2), мають такі характеристики:*
 - ◆ фінансовий стан в основному надійний;
 - ◆ виявлені проблеми незначні і можуть бути врегульовані керівництвом банку;
 - ◆ фінансовий стан банку є, по суті, стабільним, тож банк може пристосуватися до умов економічної кон'юнктури і роботи банківського сектора;
 - ◆ органи нагляду стурбовані лише тим, аби керівництво

банку усунуло недоліки, виявлені в ході перевірки на місцях чи при аналізі звітності.

3. Банки, які за сукупним рейтингом визначено як “посередні” (3), мають такі характеристики:

- ◆ банк заслабкий фінансово і щодо операційних функцій, а також припустився порушення законів і нормативних актів;
- ◆ фінансовий стан має тенденцію до погіршення за несприятливого розвитку ситуації в економіці та банківському секторі;
- ◆ фінансовий стан, вірогідно, погіршиться, якщо негайно не вжити заходів щодо виправлення ситуації або ці заходи виявляться неефективними;
- ◆ стан банку викликає занепокоєння в органів нагляду.

4. Банки, які за сукупним рейтингом визначено як “границі” (4), мають такі характеристики:

- ◆ є ряд недоліків у фінансовій діяльності;
- ◆ є ознаки нестабільноті, але керівництво банку не вдається до рішучих дій;
- ◆ якщо своєчасно не вжити дієвих заходів щодо виправлення ситуації, становище банку погіршиться настільки, що виникне загроза існуванню банку в майбутньому;
- ◆ є ознаки потенційного банкрутства;
- ◆ банк потребує пильної уваги з боку органів нагляду; потрібен детальний план заходів щодо вирішення проблем та усунення недоліків.

5. Банки, які за сукупним рейтингом визначено як “незадовільні” (5), мають такі характеристики:

- ◆ високий ступінь вірогідності банкрутства найближчим часом;
- ◆ є цілий ряд серйозних недоліків; становище банку настільки критичне, що потребує негайної фінансової допомоги з боку його власників або з інших джерел;
- ◆ якщо не вжити оперативних заходів, спрямованих на поліпшення ситуації, і не надати фінансової підтримки, виникне необхідність злиття цього банку з іншим, придбання його якоюсь установою або його ліквідації.

5.1. АНАЛІЗ КАПІТАЛУ

Аналіз капіталу покликаний з'ясувати, чи може банк гарантувати достатній захист коштів своїх вкладників.

Найсуттєвішим елементом аналізу капіталу є оцінка його достатності або адекватності для збереження коштів своїх вкладників.

Банк постійно повинен мати певний мінімальний обсяг капіталу. Як правило, це рівень капіталу, необхідний для одержання відповідних ліцензій на здійснення банківських операцій. Коли ж мінімальний рівень капіталу стає недостатнім для захисту вкладів клієнтів, слід вчасно прийняти рішення щодо його збільшення.

Таким чином, основне завдання аналізу капіталу полягає в тому, щоб вчасно визначити обсяг капіталу та збільшити його до необхідного.

При визначенні адекватності капіталу розрізняють два його рівні:

- ◆ основний капітал (капітал 1-го рівня);
- ◆ додатковий капітал (капітал 2-го рівня).

Визначаючи адекватність капіталу банку, його активи слід зважувати на відповідні коефіцієнти ризику. При цьому треба мати на увазі, що позабалансові статті також пов'язані з певним ризиком для банку. Наприклад, банк від імені клієнта надає гарантії, беручи за послуги комісійні. Навіть якщо йому не доведеться виконувати гарантійних зобов'язань, він ризикує.

Інший приклад такого ризику — надання банком своєму клієнту комерційного або документарного акредитива.

Базельською угодою визначено ступінь ризику за основ-

ними трьома типами позабалансових статей. Ці показники ризику використовуються, коли позабалансовий ризик передається у ризик, що асоціюється з активами. Наприклад, гарантія має показник ризику, який дорівнює 100 відсоткам. Це означає, що вона може набути форми кредитування клієнта, але містить певний банківський ризик.

За результатами аналізу капіталу банку встановлюють рейтингову оцінку. При цьому керуються такими критеріями:

Рейтинг 1 (сильний) отримують банки:

- ◆ у яких показники платоспроможності і достатності капіталу значно перевищують нормативні значення 8% і 4% відповідно;

- ◆ які мають кращі, ніж в інших банках, показники капіталу;

- ◆ які за результатами інспекторських перевірок мають активи відмінної якості.

Рейтинг 2 (задовільний) отримують банки:

- ◆ у яких показники платоспроможності і достатності капіталу вищі за нормативні 8% і 4%;

- ◆ які мають кращі серед банків своєї групи показники капіталу;

- ◆ які за результатами інспекторських перевірок на місцях мають активи задовільної або принаймні середньої якості.

Рейтинг 3 (посередній) отримують банки:

- ◆ у яких показники основного й сукупного капіталів відповідають встановленим нормативам;

- ◆ які займають середнє становище серед інших банків за показниками капіталу;

- ◆ які за результатами перевірок на місцях мають активи як мінімум середньої якості.

Рейтинг 4 (границій) отримують банки:

- ◆ які виконують принаймні один із двох встановлених нормативів;

- ◆ які входять до останньої третини або чверті банків своєї групи за показниками капіталу;

- ◆ явно слабкі або ті, що за результатами інспектування на місцях мають проблеми з якістю активів.

Рейтинг 5 (незадовільний) отримують банки:

- ◆ які порушують встановлені нормативи або мають негативні показники капіталу (дефіцит капіталу);

- ◆ які мають найгірші порівняно з іншими банками групи показники капіталу;

- ◆ які за результатами інспекторських перевірок на місцях мають граничну або незадовільну якість активів.

5.2. АНАЛІЗ ЯКОСТІ АКТИВІВ

Низька якість активів є найтипівішою проблемою для нестійких і погано керованих банків, хоча це є єдина причина їхньої фінансової слабкості. Якість активів банку аналізують, щоб визначити його життєздатність, а також правильність відображення вартості активів у звітності. Щоб зробити якнайточніший аналіз якості активів, застосовують систему класифікації щодо кредитів, інших видів активів та позабалансових статей.

Активи, визнані задовільними (стандартними), не підлягають класифікації.

Активи, стосовно яких банк має очевидні проблеми і за якими остаточне погашення не гарантоване, класифікуються як субстандартні.

Активи, збитки за якими майже безсумнівні, але їх розмір поки що не можна встановити точно, вважаються сумнівними.

Активи, які однозначно не будуть погашені, тобто не-життєздатні, відносяться до збиткових.

Можна виділити ще одну категорію активів, які наземо “особливо загадні”, — до неї входять активи, які не є за-

довільними, але поки що не становлять такої серйозної проблеми, щоб бути включеними до категорії субстандартних. Однак це не завжди практикується при аналізі якості активів.

Зважування на ризик за кожною класифікацією активів провадиться так:

Класифікація	Оцінка ризику, %
Задовільні	0
Особливо згадані	20
Субстандартні	50
Сумнівні	70
Збиткові	100

У ході аналізу всі активи (а також позабалансові статті, якщо вони є у класифікації) перемножують на відповідний коефіцієнт ризику. Загальна сума зважених на коефіцієнт ризику активів є середньозваженою вартістю класифікованих активів.

Середньозважена вартість класифікованих за категоріями активів стає чисельником при аналізі якості активів. Знаменником, як правило, є капітал банку з таким коригуванням:

- ◆ якщо банк зробив спеціальні відрахування на покриття збитків за кредитами, ця сума вираховується з вартості активу до його класифікації;
- ◆ якщо банк має загальні резервні відрахування, які можуть бути використані для покриття ймовірних збитків у майбутньому, їх додають до суми капіталу.

Якість активів обчислюється за формулою:

$$\frac{\text{Середньозважена вартість класифікованих активів}}{\text{Капітал банку}} \times 100\%.$$

При цьому загальнорейтингова оцінка якості активів визначається за такими показниками:

Відношення вартості класифікованих активів до капіталу, %	Рейтингова оцінка
Менше 5	Сильний (1)
Від 5 до 15	Задовільний (2)
Від 15 до 30	Посередній (3)
Від 30 до 50	Граничний (4)
Понад 50	Незадовільний (5)

5.3. АНАЛІЗ НАДХОДЖЕНЬ

Надходження банку, а також його рентабельність — важливі показники загальної роботи банку.

Надходження мають велике значення не лише для оцінки ефективності роботи банку, а й для загального аналізу його фінансового стану, оскільки нерозподілений прибуток є основним засобом збільшення капіталу банку.

Банк із належним управлінням повинен мати достатній обсяг надходжень (прибутку) для забезпечення власного розвитку. Це означає, що банк зобов'язаний спрямовувати певну частину прибутку на нарощування свого капіталу, підтримуючи та поліпшуючи у такий спосіб показники.

Якщо коефіцієнти капіталу мають тенденцію до погіршення, це свідчить про те, що банк малоприбутковий або надто мала частка його прибутку залишається нерозподіленою — вірогідно, внаслідок виплати надто великих дивідендів власникам банку.

Також необхідно визначити взаємоз'язок між надходженнями і якістю активів. Ведучи облік, банку, що має активи низької якості, доведеться визнати збитки і знизити вартість проблемних активів (тих, які підлягають класифікації). Збитки спричиняються до скорочення надходжень банку або можуть позначитися на ефективності його основної діяльності.

У системі фінансового аналізу надходження тісно пов'язані із капіталом, і з якістю активів. Достовірність даних про надходження залежить від якості активів. Наприклад, якщо банк не створює резервних відрахувань, не визнаючи таким чином із точки зору обліку своїх безнадійних кредитів, його надходження можуть видаватися достатніми, хоча насправді — завищуються, тоді як проблемні активи враховуються за завищеною вартістю.

Про недостовірність даних щодо надходжень свідчать нарахування відсотків до прибутку раніше, ніж його отримано. Відсотки за кредитами можуть бути:

- 1) заробленими;
- 2) стягненими (отриманими).

Якщо платежі за кредитом прострочені, а банк продовжує нараховувати зароблені, але не одержані відсотки, то він фактично завищує свої надходження за відсотками. Адже може статися, що їх узагалі не виплатять.

Отже, нараховувати відсотки слід за чітким порядком. Їх нарощування треба призупинити, щойно прострочення за залогованістю сягнеть відповідної межі (як правило, 90 днів).

Крім того, аналізуючи надходження, необхідно зважати на інші фактори, зокрема:

- ◆ усталену практику амортизації активів, які із часом втрачають свою вартість;
- ◆ правильність ведення розрахунку заборгованості за податками;
- ◆ відображення в обліку сум, виплачених власникам банку у формі дивідендів після сплати податків. Якщо високі відсотки чистого прибутку виплачуються як дивіденди, це свідчить про те, що банк не може утримати достатню частку своїх надходжень для збільшення капіталу.

Оцінка рівня надходжень розраховується як коефіцієнт прибутковості за формулою:

$$\frac{\text{Чистий прибуток після виплати податків, але до виплати дивідендів}}{\text{Середня вартість усіх активів}} \times 100\%.$$

При цьому надходження аналізуються на основі річних та квартальних даних після коригування на податкові виплати.

Загальна рейтингова оцінка якості надходжень визначається залежно від коефіцієнта прибутковості за такими показниками:

Коефіцієнт прибутковості, %	Рейтингова оцінка
Понад 1	Сильний (1)
Від 0.75 до 1.0	Задовільний (2)
Від 0.50 до 0.75	Посередній (3)
Від 0.25 до 0.50	Граничний (4)
Нижче 0.25 або чисті збитки	Незадовільний (5)

5.4. АНАЛІЗ ЛІКВІДНОСТІ

Аналіз ліквідності проводиться, щоб визначити, чи спроможний банк відповісти за своїми зобов'язаннями у строці і без втрат.

Найпростіший метод роботи банку — збереження певної частини своїх активів у ліквідній формі. Скажімо, грошову готівку, залишки на коррахунках у Національному банку, а також в інших банках, державні цінні папери (за можливості швидко перетворити їх на готівку).

Існує відповідний взаємоз'язок між ліквідністю та надходженнями. Він полягає в тому, що ліквідні активи, як пра-

вило, дають менший відсоток, ніж активи неліквідні (особливо кредити). Відтак банки, які тримають у ліквідній формі значну частину своїх активів, вірогідно, будуть менш рентабельними. З другого боку, банки, які проводять агресивну політику отримання максимального прибутку, намагаються утримувати ліквідні активи на мінімальному рівні. Правильно управляти ліквідністю означає підтримувати її на достатньому рівні, щоб банк міг вчасно і без збитків для себе відповісти за своїми зобов'язаннями. За виняткових обставин, коли виникає потреба терміново залучити ліквідні кошти, керівництво банку може зважитися на продаж активів собі на шкоду, аби лише виконати зобов'язання, усвідомлюючи, що це негативно позначиться на рентабельності установи.

Отже, як уже мовилося, утримувати певну частку активів ліквідними — найпростіший метод, до якого банкіри вдаються за умов слаборозвинutoї банківської системи. Але застосувати його треба обережно, адже це може негативно позначитися на обсягах прибутку.

Визначаючи оптимальний розмір ліквідних коштів, слід зважати на два фактори:

1. Як банк виконуватиме свої зобов'язання щодо залучених коштів найближчим часом і в майбутньому. Це, як правило, пов'язано зі строками вкладів та інших пасивів і передбачає проведення аналізу обсягів депозитів, які напевно залишаться у банку (основні депозити), а також депозитів та інших пасивів, які будуть зняті з рахунку або терміново сплачені.

2. Як банк виконуватиме свої майбутні зобов'язання щодо надання кредитів. Наприклад, якщо банк зобов'язався у майбутньому надати позику клієнту, він повинен врахувати це зобов'язання, управляючи ліквідністю.

Із розвитком і розширенням фінансового ринку банки матимуть більше можливостей для управління своєю ліквідністю. До уваги не береться лише утримання значної частини активів у ліквідній формі. Наприклад:

- ◆ швидкий продаж активів центральному банку (зебельшого у вигляді державних цінних паперів) або реалізація на вторинному ринку відповідних типів активів;
- ◆ залучення запозичених коштів інших банків (як правило, на короткий термін), часто у вигляді короткострокових позик;
- ◆ залучення коштів шляхом укладення угод про відкриття кредитних ліній на відповідну суму;
- ◆ залучення запозичених коштів у центрального банку з метою задоволення потреб стосовно ліквідності на короткий термін або на довгостроковій основі.

Центральний банк тут відіграє роль кредитора в останній інстанції.

Аналізуючи ліквідність, не обмежуються лише коефіцієнтним показником. Необхідна суб'єктивніша оцінка, ніж та, яка випливає з аналізу капіталу, якості активів або надходжень.

При визначенні рівня ліквідності банку варто враховувати такі фактори:

- ◆ обсяг термінових вкладів (слід з'ясувати, яку частку депозитів банку можна розглядати як основні депозити — ті, що лишатимуться у розпорядженні банку, — і порівняти її з обсягом вкладів, які вочевидь будуть зняті з рахунків і, вірогідно, без завчасного попередження);
- ◆ наявність ліквідних активів або таких, які можна швидко перетворити на ліквідні (чим вищий відсотковий показник, тим краща ліквідність);
- ◆ роль, яку банк відводить запозиченим коштам, тобто придбанням на міжбанківському ринку, або залученням коштів центрального банку (чим вищий ступінь залежності установи від цих сум, тим ризиковіший стан її ліквідності);

◆ обсяг зобов'язань банку стосовно надання кредитів у майбутньому (чим їх більше, тим ризиковіший стан ліквідності банку);

◆ спроможність керівництва банку управляти рівнем ліквідності, а також внутрішня політика банку, сповідування принципів регулювання ліквідності.

Аналіз ліквідності банку складається з двох частин:

- ◆ дотримання встановлених показників і нормативів ліквідності;
- ◆ визначення експертної оцінки за наведеними нижче критеріями.

Рейтинг 1 (сильний):

- ◆ високий рівень ліквідних активів;
- ◆ постійно підтримуються показники, які перевищують усі встановлені нормативи;
- ◆ високий рівень коштів, залучених як основні депозити;
- ◆ спроможність швидко залучати кошти за помірну плату;
- ◆ коефіцієнти ліквідності кращі, ніж у інших банків.

Рейтинг 2 (задовільний):

- ◆ достатній рівень ліквідних активів;
- ◆ постійно дотримуються нормативи ліквідності активів;
- ◆ рівень коштів, залучених як основні депозити, вищий від середнього;
- ◆ є певна можливість залучати кошти за першою вимогою;
- ◆ коефіцієнти ліквідності вищі від середніх порівняно з іншими банками.

Рейтинг 3 (посередній):

- ◆ рівень ліквідних активів принаймні на сьогодні — достатній;
- ◆ дотримуються нормативні вимоги щодо ліквідності активів;
- ◆ рівень основних депозитів щодо загального їх обсягу прийнятний;
- ◆ можливості негайного залучення коштів обмежені;
- ◆ показники ліквідності середні порівняно з іншими банками.

Рейтинг 4 (граничний):

- ◆ відчувається певна нестача ліквідних коштів;
- ◆ в окремі періоди часу не виконуються нормативи ліквідності активів;
- ◆ залежність від придбаних коштів або тимчасових джерел фінансування;
- ◆ неспроможність негайно залучати кошти, за винятком запозичень через центральний банк;
- ◆ показники ліквідності повсякчас нижчі, ніж середні показники інших банків.

Рейтинг 5 (незадовільний):

- ◆ значна нестача ліквідних активів;
- ◆ постійно не дотримуються нормативи ліквідності активів;
- ◆ значна залежність від коштів, які не є основними депозитами;
- ◆ бракує можливостей залучати кошти, за винятком залучень через центральний банк;
- ◆ показники ліквідності порівняно з іншими банками надзвичайно низькі.

При визначенні загальної рейтингової оцінки ліквідності банку обов'язково враховуються порушення встановлених нормативів ліквідності (одного чи кількох водночас). За таких обставин стан ліквідності банку вже вважається незадовільним.

5.5. АНАЛІЗ АДМІНІСТРАТИВНО-ГОСПОДАРСЬКОГО УПРАВЛІННЯ (МЕНЕДЖМЕНТУ)

На відміну від аналізу капіталу, якості активів, надходжень і навіть ліквідності, при оцінці управління неможливо застосувати коефіцієнтний показник. Але, оцінюючи методи уп-

равління за системою рейтингу, необхідно враховувати рейтинг за всіма чотирма зазначеними напрямами, адже оцінка менеджменту прямо залежить від якості активів, капіталу, надходжень і ліквідності банку.

Крім рейтингової оцінки, при проведенні аналізу управління банком необхідно брати до уваги такі фактори:

- ◆ керівництво банку має бути технічно компетентним, виявляти організаційні та адміністративні здібності (часом ці професійні риси з'ясовуються при затверджені керівників банку центральним банком);
- ◆ керівництво несе відповідальність за дотримання банківського законодавства та встановлених норм і нормативів;
- ◆ керівництву належить оперативно реагувати на зміни, які відбуваються в економіці, зокрема в банківській системі;
- ◆ керівництво банку несе повну відповідальність за розробку та дотримання належних внутрішніх правил роботи банку;
- ◆ адміністрації необхідно дбати про постійне підвищення рівня кваліфікації працівників банку, що сприяє поліпшенню його роботи;
- ◆ керівництво банку несе відповідальність за корисливі дії, насамперед за надання позик на пільгових умовах своїм працівникам;
- ◆ керівництво банку має повністю задоволити потреби регіону, де розташована ця установа, у банківських послугах.

Враховуючи, що аналіз адміністративно-господарського управління (менеджменту) є найбільш суб'єктивним чинником у системі рейтингу, крім зазначених вище чотирьох компонентів, необхідно запровадити експертну оцінку управління банку за наведеними нижче критеріями:

Рейтинг 1 (сильний):

- ◆ усі інші компоненти мають високий або задовільний рейтинг;
- ◆ бездоганно дотримуються закони і нормативні акти;
- ◆ встановлено адекватні внутрішні правила роботи банку, які повністю виконуються;
- ◆ очевидними є цілісність, компетентність керівництва, його спроможність управляти банком.

Рейтинг 2 (задовільний):

- ◆ більшість компонентів принаймні задовільна;
- ◆ загалом дотримуються закони і нормативні акти;
- ◆ правила роботи в основному адекватні й належно виконуються;
- ◆ відсутні очевидні недоліки у методах керівництва банком.

Рейтинг 3 (посередній):

- ◆ більшість компонентів системи посередня або задовільна;
- ◆ частково не виконуються вимоги чинного законодавства і нормативних актів;
- ◆ є необхідність поліпшити діючі правила роботи банку та посилити контроль за їх дотриманням;
- ◆ є певна занепокоєність щодо методів керівництва та сумніви щодо компетентності керівників банку.

Рейтинг 4 (граничний):

- ◆ рейтинг інших компонентів системи коливається між посереднім і незадовільним;
- ◆ є серйозні порушення законодавства і (або) невиконання нормативних актів;
- ◆ немає чітко визначеного порядку роботи або його не дотримуються;
- ◆ виявлено очевидні факти шахрайства, незадовільного керівництва.

Рейтинг 5 (незадовільний):

- ◆ рейтинг інших компонентів системи є граничним або не-

задовільним;

- ◆ є серйозні порушення законодавства і (або) нормативів;
- ◆ правила роботи відсутні або їх не дотримуються;
- ◆ очевидним є неякісне керівництво або під сумнів ставиться компетентність керівного складу, виявлено факти шахрайства.

Література.

1. *Экономический анализ деятельности банка / Учебное пособие.* — М.: Инфра. — 1996. — 144 с.

2. *Левов В.С., Иванов В.В. Анализ финансового состояния коммерческих банков.* — М.: Издательство агентства "Яхтмен", 1996. — 216 с.

3. *Банковские учреждения в развивающихся странах.* — Т. 11. / *Интерпретация финансовых отчетов.* Крис Дж. Балтроп и Диана МакНотон. *Всемирный банк.* — Вашингтон, 1994.

4. *Опорний конспект лекцій семінару "Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та звітності" для співробітників служби банківського нагляду НБУ.* — Одеса, 1997.

5. *Інструкція про порядок регулювання та аналіз діяльності комерційних банків.* Затверджена постановою Правління НБУ № 141 від 14.04.1998 р.

6. *Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України.* Затверджена постановою Правління НБУ № 388 від 21.11.1997 р.

Костянтин Раєвський,

кандидат економічних наук, професор.

Тетяна Раєвська,

кандидат економічних наук.

**50-мільйонна Україна не має підручника з хірургії
державною мовою.**

**Протягом останніх тридцяти років
доктор медицини Ярослав К. Туркало (США)
готує до видання**

"КУРС ОПЕРАТИВНОЇ ХІУРГІЇ"

— підручник із хірургії українською та англійською мовами, призначений для студентів, лікарів та хірургів, у якому будуть висвітлені історія хірургії, повний курс теорії та атлас хірургічної техніки.

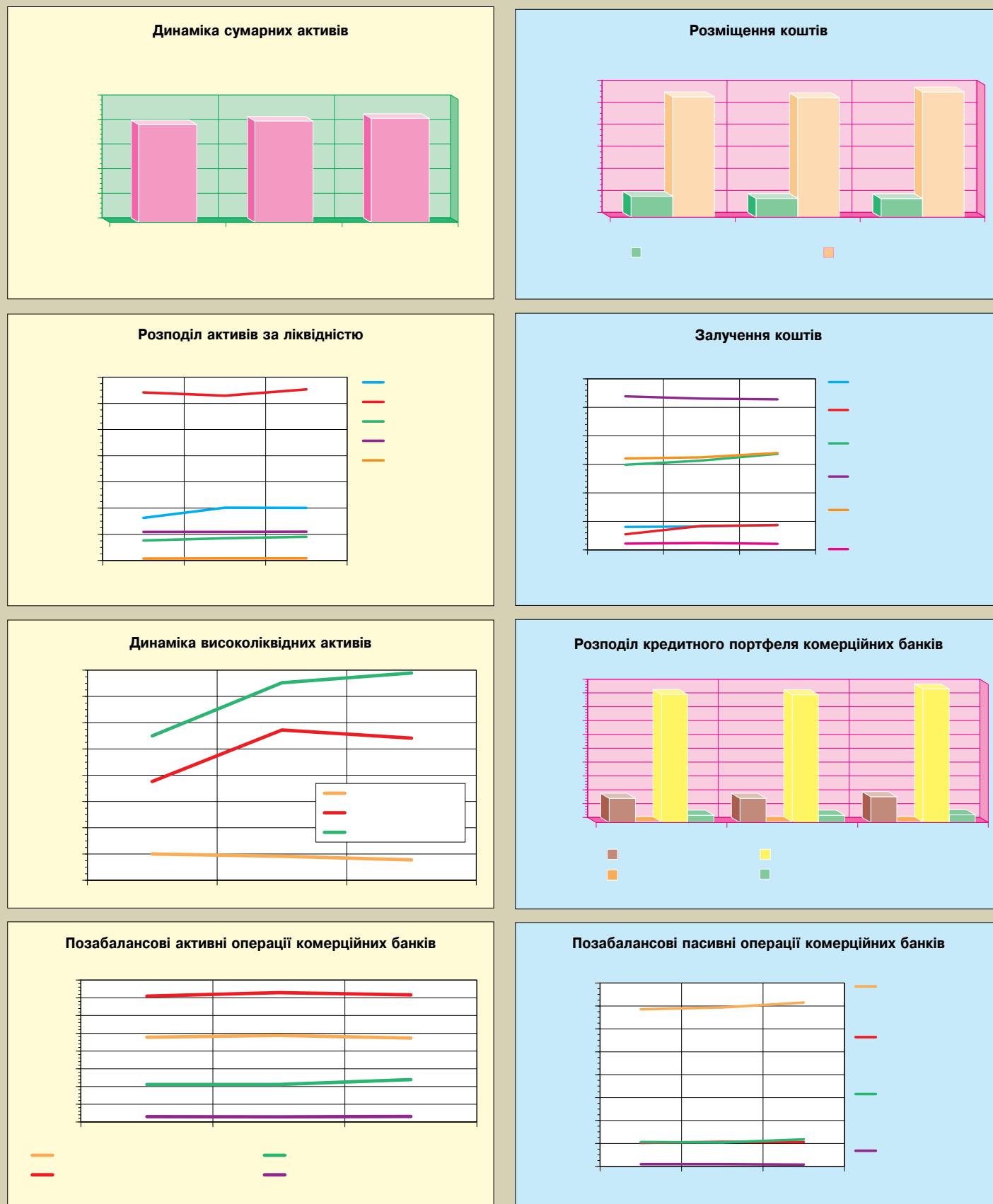
Праця складатиметься зі 100 розділів, її обсяг становитиме близько 5 000 сторінок, або 10 томів. Це буде перша така праця в українській медичній науці в галузі хірургії.

Автор шукає людей доброї волі, відданих своїй Батьківщині, для фінансової підтримки. Прізвища всіх, хто братиме участь у виданні, будуть подані в цій праці із висловленням щирої подяки.

Працю автор подарує в 2000-му році незалежній Україні.

**Yaroslav K. Turkalo, M.D.
University Towers
100 York Street
New Haven, CT 06511
U.S.A.**

Динаміка фінансового стану банків України на 1 березня 1999 р.

Матеріали підготовлено управлінням безвізіального нагляду департаменту пруденційного нагляду НБУ.

Офіційний список комерційних банків на право здійснення яких комерційні банки отримали

№ п/п	Назва банку	Вид товариства	Зареєстрований статутний фонд, грн.	Банки, що перебувають у стадії ліквідації	Дата реєстрації банку	Номер реєстрації
м. Київ і Київська область						
1	Акціонерний комерційний агропромисловий банк "УКРАЇНА"	ВАТ	70 338 850		27.09.1991 р.	2 м. Київ, пр.
2	Акціонерно-комерційний банк соціального розвитку "УКРСОЦБАНК"	ВАТ	36 450 400		27.09.1991 р.	3 м. Київ, ву.
3	Державний спеціалізований комерційний ОЩАДНИЙ БАНК України	ДЕР	10 686 918		31.12.1991 р.	4 м. Київ, пр.
4	Державний експортно-імпортний банк України "УКРЕКСІМБАНК"	ДЕР	100 000 + 200 млн. дол. США		23.01.1992 р.	5 м. Київ, ву.
5	Акціонерне товариство "УКРАЇНСЬКИЙ ІННОВАЦІЙНИЙ БАНК" ("УКРІНБАНК")	ВАТ	20 000 000		02.10.1991 р.	9 м. Київ, ву.
6	Акціонерний комерційний банк розвитку промисловості будівельних матеріалів "БУДМБАНК"	ВАТ	1 150 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	02.10.1991 р.	10 м. Київ, ву.
7	Акціонерний банк "АЖІО"	ВАТ	8 725 600		02.10.1991 р.	11 м. Київ, ву.
8	Акціонерний КІЇВСЬКИЙ НАРОДНИЙ БАНК	ВАТ	2 300 000		07.10.1991 р.	15 м. Київ, ву.
9	Акціонерний комерційний банк "ПЕРСОНАЛЬНИЙ КОМП'ЮТЕР"	ВАТ	7 500 000		07.10.1991 р.	16 м. Київ, ву.
10	Акціонерний комерційний банк "ЛЕГБАНК"	ВАТ	3 176 461		08.10.1991 р.	17 м. Київ, ву.
11	Акціонерний банк "БРОКБІЗНЕСБАНК"	ВАТ	14 920 000		07.10.1991 р.	18 м. Київ, пр.
12	Акціонерний комерційний банк "КОРАЛ-БАНК"	ВАТ	2 201 180		08.10.1991 р.	19 м. Київ, ву.
13	Акціонерний банк "INKO"	ВАТ	1 000 000		08.10.1991 р.	20 м. Київ, ву.
14	Акціонерний комерційний Український банк "ВІДРОДЖЕННЯ"	ВАТ	682 537	Банк перебуває у стадії ліквідації	09.10.1991 р.	21 м. Київ, ву.
15	Акціонерний комерційний банк "TRANSCBANK"	ВАТ	10 200 000		09.10.1991 р.	22 м. Київ, ву.
16	Акціонерне товариство "ГРАДОБАНК"	ВАТ	96 000 000		09.10.1991 р.	23 м. Київ, ву.
17	Український акціонерний комерційний банк розвитку нафтогазового комплексу "УКРНАФТОГАЗБАНК"	ВАТ	20 462 765		30.10.1991 р.	26 м. Київ, ву.
18	Акціонерно-комерційний банк "КІЄВО-ПЕЧЕРСЬКИЙ БАНК"	ВАТ	7 000 000		15.10.1991 р.	33 м. Київ, ву.
19	Комерційний банк "ФІНАНСИ І КРЕДИТ"	ТОВ	20 000 000		30.10.1991 р.	63 м. Київ, ву.
20	Акціонерний банк "ЕНЕРГОБАНК"	ВАТ	10 151 430		31.10.1991 р.	68 м. Київ, ву.
21	Акціонерний комерційний банк "КІЇВ-ПРИВАТ"	ВАТ	7 500 000		31.10.1991 р.	69 м. Київ, пр.
22	Український акціонерний банк "РЕЗИДЕНТ"	ВАТ	20 730	Банк перебуває у стадії ліквідації	09.12.1991 р.	70 м. Київ, ву.
23	Комерційний банк "Кредитно-фінансова спілка "ЕКСПОБАНК"	ТОВ	10 500 000		26.12.1991 р.	75 м. Київ, ву.
24	Акціонерний банк "СТАРОКІЇВСЬКИЙ БАНК"	ЗАТ	5 000 000		31.12.1991 р.	79 м. Київ, ву.
25	Акціонерний банк "ПОЛІССЯ"	ВАТ	2 802 836		09.01.1992 р.	81 м. Київ, ву.
26	Акціонерний банк "УКРАЇНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ БАНК"	ВАТ	3 244 000		30.01.1992 р.	83 м. Київ, ву.
27	Акціонерний комерційний банк "АЛЬЯНС"	ВАТ	2 275 300		10.03.1992 р.	89 м. Київ, пр.
28	Акціонерно-комерційний банк "ІНТЕРБАНК"	ВАТ	8 600 000		23.03.1992 р.	93 м. Київ, ву.
29	Акціонерний поштово-пенсійний банк "АВАЛЬ"	ВАТ	45 000 000		27.03.1992 р.	94 м. Київ, ву.
30	Акціонерний банк "АНТЕК"	ЗАТ	25 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	15.04.1992 р.	104 м. Київ, П.
31	Акціонерний комерційний банк "СЛАВУТИЧ"	ВАТ	4 460 672		16.05.1992 р.	110 м. Київ, ву.
32	Всеукраїнський акціонерний банк "ВАБАНК"	ВАТ	30 008 205		02.07.1992 р.	120 м. Київ, ву.
33	Комерційний банк "АЛЕКС"	ТОВ	558 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	15.07.1992 р.	123 м. Київ, ву.
34	Акціонерний комерційний банк "СИНДИКАТ"	ВАТ	4 500 000		16.07.1992 р.	124 м. Київ, ву.
35	Український акціонерний комерційний промислово-інвестиційний банк "ПРОМІНВЕСТБАНК"	ЗАТ	200 175 000		26.08.1992 р.	125 м. Київ, пр.
36	"УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНИЙ БАНК"	ЗАТ	6 883 030		30.10.1992 р.	127 м. Київ, пр.
37	Акціонерний комерційний банк "МРІЯ"	ВАТ	7 635 454		11.11.1992 р.	128 м. Київ, ву.
38	Акціонерний комерційний банк "ГЕОСАНТРІС"	ВАТ	6 390 000		10.12.1992 р.	133 м. Київ, ву.
39	Акціонерний банк "ЛІГА"	ВАТ	250 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	11.12.1992 р.	134 м. Київ, ву.
40	Банк "УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ"	ВАТ	6 500 000		25.12.1992 р.	138 м. Київ, пр.
41	Акціонерний комерційний банк "ПРАВЕКС-БАНК"	ВАТ	30 000 000		29.12.1992 р.	139 м. Київ, ву.
42	Комерційний банк "УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНО-ТРАНСПОРТНИЙ БАНК"	ТОВ	4 050 000		13.01.1993 р.	142 м. Київ, пр.
43	Акціонерний банк "АЛЛОНЖ"	ВАТ	15 000 000		29.01.1993 р.	148 м. Київ, ву.
44	Акціонерний комерційний "ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВИЙ БАНК"	ВАТ	4 869 500		18.03.1993 р.	155 м. Київ, ву.
45	Акціонерний комерційний банк "КІЇВСЬКИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК"	ЗАТ	6 709 200		24.03.1993 р.	158 м. Київ, ву.
46	Міжнародний акціонерний комерційний банк "ХРИСТИЯНСЬКИЙ БАНК"	ВАТ	50 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	01.04.1993 р.	160 м. Київ, ву.
47	Комерційний банк "ДЕМОСБАНК"	ТОВ	4 000 000		21.04.1993 р.	164 м. Київ, ву.
48	Акціонерний комерційний банк "УКРХАРЧОПРОМБАНК"	ВАТ	2 960 155	Банк перебуває у стадії ліквідації	28.04.1993 р.	165 м. Київ, ву.
49	Акціонерний банк "ДАМІАНА-БАНК"	ЗАТ	200 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	05.05.1993 р.	166 м. Київ, ву.
50	Комерційний акціонерний банк "ДЕНДІ"	ВАТ	6 874 871		14.05.1993 р.	167 м. Київ, ву.

¹ Назви банків подано за орфографією реєстраційних записів.² Перелік операцій, які підлягають ліцензуванню НБУ, опубліковано на сторінці 58.

ційних банків України та перелік операцій, банки отримали ліцензію Національного банку України¹

За станом на 1 березня 1999 р.

Номер реєстрації	Юридична адреса	Номер ліцензії	Дата одержання ліцензії	Операції, на право здійснення яких комерційні банки отримали ліцензію НБУ ²
2	м. Київ, пров. Рильський, 10	3	19.01.1999 р.	1,2,3,4,5,6,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30,7
3	м. Київ, вул. Ковпака, 29	5	06.08.1998 р.	1,2,3,4,5,6,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30,7
4	м. Київ, просп. Науки, 7 (керівництво банку: вул. Володимирська, 25)	148	18.12.1998 р.	1,3,4,5,6,7,9,12,13,14,15,16,17,18,19,20,26,27,29,30,2 (операції № 9,27,29 — тільки для фізичних осіб)
5	м. Київ, вул. Горького, 127	2	15.10.1998 р.	1,2,3,4,5,6,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30,7
9	м. Київ, вул. Інститутська, 12-а	23	23.06.1998 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,28,29,30
10	м. Київ, вул. Володимирська, 24	—	—	—
11	м. Київ, вул. Лескова, 9	4	23.06.1998 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
15	м. Київ, вул. Велика Житомирська, 24	144	23.06.1998 р.	1,3,4,8,9,10,12,13,15,16,17,18,19,20,21,22,29,30
16	м. Київ, вул. Сагайдачного, 17	27	23.06.1998 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
17	м. Київ, вул. Жилянська, 27	45	23.06.1998 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
18	м. Київ, просп. Перемоги, 41	138	06.08.1998 р.	1,2,3,4,5,6,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30,7
19	м. Київ, вул. Стельмаха, 10-а	180	06.11.1998 р.	1,4,8,9,12,26,30,16
20	м. Київ, вул. Мечникова, 18	—	—	—
21	м. Київ, вул. М. Коцюбинського, 7-а	—	—	—
22	м. Київ, вул. Фізкультури, 9	33	23.06.1998 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
23	м. Київ, вул. Анрі Барбюса, 9-а	—	—	1,4,15,16. Відповідно до рішення Комісії з питань нагляду та регулювання діяльності банків НБУ № 270 від 27.11.1998 р.
26	м. Київ, вул. Празька, 5	13	23.06.1998 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
33	м. Київ, вул. І. Кудрі, 32	116	23.06.1998 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,26,29,30
63	м. Київ, вул. Тургеневська, 38	28	23.06.1998 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
68	м. Київ, вул. Лютеранська, 9/9	46	23.06.1998 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
69	м. Київ, пров. Рильський, 10	38	28.09.1998 р.	1,3,4,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,29,30,5,7,28
70	м. Київ, вул. Вокзальна, 7	—	—	—
75	м. Київ, вул. Володарського, 2/4	15	23.06.1998 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
79	м. Київ, вул. Микельсько-Ботанічна, 6/8	130	23.06.1998 р.	1,3,4,8,9,10,11,12,13,15,16,17,18,19,20,21,26,29,30
81	м. Київ, вул. Володимирська, 60	58	23.06.1998 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
83	м. Київ, вул. Марини Раскової, 15	132	23.06.1998 р.	1,4,8,9,10,12,15,16,19,29,30
89	м. Київ, просп. Оболонський, 26	97	23.06.1998 р.	1,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,19,26,27,28,29,30
93	м. Київ, вул. Індустриальна, 27	102	25.06.1998 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
94	м. Київ, вул. Лескова, 9	10	30.09.1998 р.	1,2,3,4,5,6,8,7,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
104	м. Київ, Повітрофлотський просп., 94	—	—	—
110	м. Київ, вул. Фрунзе, 47	60	23.06.1998 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,27,28,29,30
120	м. Київ, вул. Зоологічна, 5	35	15.10.1998 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30,24
123	м. Київ, вул. Горького, 114	—	—	—
124	м. Київ, вул. Воровського, 22	100	23.06.1998 р.	1,4,8,9,10,11,12,15,16,17,18,19,20,26,29,30
125	м. Київ, пров. Шевченка, 12	1	06.08.1998 р.	1,2,3,4,5,6,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30,7
127	м. Київ, просп. Перемоги, 37	16	23.06.1998 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
128	м. Київ, вул. Гоголівська, 22/24	79	23.06.1998 р.	1,2,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
133	м. Київ, вул. Щербакова, 35	25	23.06.1998 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
134	м. Київ, вул. Велика Житомирська, 6/11	—	—	—
138	м. Київ, просп. Перемоги, 67	26	23.06.1998 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
139	м. Київ, вул. Кловський узвіз, 9/2	7	15.10.1998 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,26,27,28,29,30,25
142	м. Київ, просп. Червонозоряній, 51	72	23.06.1998 р.	1,4,5,8,9,10,12,15,16,19,26,28,29,30
148	м. Київ, вул. Шота Руставелі, 5	181	23.06.1998 р.	1,4,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
155	м. Київ, вул. Дегтярівська, 8-а	134	23.06.1998 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,26,27,28,29,30
158	м. Київ, вул. Десятинна, 4/6	61	19.01.1999 р.	1,3,4,8,9,10,11,12,13,15,16,17,18,19,20,21,26,29,30,5,14,27,28,22
160	м. Київ, вул. Трояхсвятительська, 6	—	—	—
164	м. Київ, вул. Волоська, 18/17	67	23.06.1998 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
165	м. Київ, вул. Бориса Грінченка, 1	—	—	Ліцензію відкликано згідно з постановою Правління НБУ № 412 від 02.10.1998 р.
166	м. Київ, вул. Воровського, 6	—	—	—
167	м. Київ, вул. Щорса, 15	—	—	—

КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ

51	Акціонерний комерційний банк розвитку малого та середнього бізнесу "АНТАРЕС"	БАТ	3 500 000		18.05.1993 р.	168	м. Київ, ву
52	Акціонерне товариство "КРЕДІ ЛІОННЕ УКРАЇНА"	ЗАТ	22 261 000		19.05.1993 р.	169	м. Київ, ву
53	Акціонерний комерційний банк "КІЇВ"	БАТ	20 171 804		19.05.1993 р.	171	м. Київ, ву
54	Комерційний банк сприяння розвитку міського господарства та підприємництва "ХРЕЩАТИК"	ТОВ	20 000 000		19.05.1993 р.	172	м. Київ, ву
55	Акціонерний банк "БАНКІРСЬКИЙ ДІМ"	БАТ	8 260 000		11.06.1993 р.	175	м. Київ, ву
56	Акціонерний комерційний банк "АРКАДА"	БАТ	8 061 004		23.06.1993 р.	177	м. Київ, ву
57	Акціонерний комерційний банк "НЕЗАЛЕЖНІСТЬ"	ЗАТ	1 205 040	Банк перебуває у стадії ліквідації	12.07.1993 р.	181	м. Київ, пр
58	Акціонерний банк "УКРГАЗБАНК"	БАТ	7 050 000		21.07.1993 р.	183	м. Київ, ву
59	IПОТЕЧНИЙ комерційний акціонерний банк	БАТ	2 350 000		10.08.1993 р.	189	м. Київ, ву
60	Акціонерний комерційний банк "СХІДНО-ЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК"	БАТ	7 717 000		27.08.1993 р.	195	м. Київ, ву
61	Акціонерний банк "ЛАНБАНК"	БАТ	150 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	21.09.1993 р.	197	м. Київ, ву
62	ФЕРМЕРСЬКИЙ ЗЕМЕЛЬНИЙ акціонерний банк	БАТ	2 355 590		21.09.1993 р.	198	м. Київ, ву
63	Акціонерний комерційний банк "ЗЕВС"	БАТ	18 000 000		29.09.1993 р.	199	м. Київ, ву
64	Акціонерний банк "ЛІКО"	БАТ	1 000 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	13.10.1993 р.	201	м. Київ, Ко
65	Акціонерний банк "СТОЛИЧНИЙ"	ЗАТ	3 280 000		22.10.1993 р.	202	м. Київ, пр
66	Акціонерний банк "УКООПСПІЛКА"	БАТ	4 755 040		25.10.1993 р.	204	м. Київ, ву
67	Акціонерний комерційний банк "НАДРА"	БАТ	25 400 000		26.10.1993 р.	205	м. Київ, ву
68	Акціонерний банк "НАЦІОНАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ"	ЗАТ	9 000 000		09.11.1993 р.	210	м. Київ, ву
69	Комерційний банк "УКРУНІВЕРСАЛБАНК"	ТОВ	2 130 442		17.11.1993 р.	213	м. Біла Церків (м. Київ, ву
70	Акціонерний комерційний банк "ЮНЕКС"	БАТ	8 000 000		03.12.1993 р.	216	м. Київ, ву
71	Акціонерний банк "МЕТА-БАНК"	ЗАТ	2 000 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	03.12.1993 р.	217	м. Київ, ву
72	Акціонерний комерційний банк "КОНКОРДІЯ-БАНК"	ЗАТ	4 382 870		03.12.1993 р.	219	м. Київ, ву
73	Акціонерний банк "СИНТЕЗ"	БАТ	4 725 000		24.12.1993 р.	221	м. Київ, ву
74	Акціонерний банк "АВТОРИТЕТ"	БАТ	7 000 000		24.12.1993 р.	222	м. Київ, ву
75	Акціонерний банк "ОБОЛОНЬ"	БАТ	1 860 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	26.01.1994 р.	227	м. Київ, О
76	Акціонерний банк "ОЛБАНК"	ЗАТ	7 783 600		26.01.1994 р.	228	м. Київ, ву
77	Акціонерний комерційний банк "ФОРУМ"	БАТ	15 500 000		31.01.1994 р.	231	м. Київ, бу
78	Акціонерний банк "ЦЕНТРАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ"	ЗАТ	100 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	31.01.1994 р.	232	м. Київ, ву
79	Акціонерний банк "ВІТЧИЗНА"	БАТ	2 200 000		18.03.1994 р.	239	м. Київ, ву
80	Акціонерний комерційний банк "РОСТОК БАНК"	ЗАТ	6 894 460		25.03.1994 р.	240	м. Київ, бу
81	Акціонерний банк "ЕКСПРЕС-БАНК"	БАТ	7 131 000		12.04.1994 р.	243	м. Київ, П
82	Акціонерний комерційний банк "ТК КРЕДИТ"	БАТ	2 498 750		28.04.1994 р.	245	м. Київ, ву
83	Акціонерний комерційний банк "ІНТЕГРАЛ"	БАТ	7 604 227		30.09.1994 р.	250	м. Київ, пр
84	Акціонерний банк "ЕТАЛОН"	ЗАТ	8 100 000		29.06.1995 р.	252	м. Київ (ву
85	Акціонерний комерційний банк "НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ"	ЗАТ	7 085 000		30.01.1996 р.	255	м. Київ, ву
86	Відкрите акціонерне товариство Акціонерний банк "УКРГАЗПРОМБАНК"	БАТ	18 200 000		27.03.1996 р.	256	м. Київ, Д
87	КІЇВСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК	ЗАТ	12 107 500		17.04.1996 р.	257	м. Київ, бу
88	Акціонерний банк "КІЇВСЬКА РУСЬ"	ЗАТ	5 521 530		30.05.1996 р.	258	м. Київ, ву
89	Акціонерний комерційний банк "СОССЄТЕ ЖЕНЕРАЛЬ УКРАЇНА"	ЗАТ	23 311 200		07.06.1996 р.	260	м. Київ, ву
90	Акціонерний комерційний банк "АВІАТЕКБАНК"	ЗАТ	10 985 000		26.09.1996 р.	262	м. Київ, пр
91	Акціонерний банк "КЛІРІНГОВИЙ ДІМ"	БАТ	4 000 000		30.12.1996 р.	264	м. Київ, пр
92	Комерційний банк "ІНКОМБАНК-УКРАЇНА"	ТОВ	20 971 000		20.05.1997 р.	266	м. Київ, бу
93	Акціонерний банк "ПЕРСИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК"	ЗАТ	8 100 340		20.06.1997 р.	267	м. Київ, пр
94	Акціонерний банк "КРЕДІ СВІСС ФЬОРСТ БОСТОН (УКРАЇНА)"	ЗАТ	28 275 000		05.08.1997 р.	268	м. Київ, ву
95	Акціонерний комерційний банк "КРЕДИТАНШТАЛЬ УКРАЇНА"	ЗАТ	21 160 000		02.09.1997 р.	269	м. Київ, ву
96	Акціонерний банк "АНДРІЇВСЬКИЙ"	ЗАТ	6 800 000		09.10.1997 р.	270	м. Київ, ву
97	Акціонерний банк "ІНГ БАНК УКРАЇНА"	ЗАТ	20 971 000		15.12.1997 р.	271	м. Київ, ву
98	Акціонерний комерційний "ПРОМИСЛОВО-ФІНАНСОВИЙ БАНК"	БАТ	12 500 000		29.12.1997 р.	272	м. Київ, ву
99	Акціонерний комерційний банк "РАЙФФАЙЗЕНБАНК УКРАЇНА"	ЗАТ	21 625 000		02.03.1998 р.	273	м. Київ, ву
100	Акціонерний комерційний банк "СІТІБАНК (УКРАЇНА)"	ЗАТ	50 000 000		11.05.1998 р.	274	м. Київ, ву
101	Акціонерний комерційний банк "БНП-ДРЕЗДНЕР БАНК (УКРАЇНА)"	ЗАТ	22 200 000		14.08.1998 р.	275	м. Київ, ву
Вінницька область							
—	—	—	—	—	—	—	—
Волинська область							
102 (1)	Комерційний банк "ВОЛИНЬТОРГІНВЕСТБАНК"	ТОВ	3 000 000		04.01.1992 р.	80	м. Луцьк, ву
103 (2)	Комерційний банк "ЗАХДІНКОМБАНК"	ТОВ	8 100 000		11.03.1993 р.	153	м. Луцьк, г
104 (3)	БАНК ДЕПОЗИТНО-КРЕДИТНИЙ (УКРАЇНА) ЛТД	ТОВ	22 469 000		28.02.1997 р.	265	м. Луцьк, ву
Дніпропетровська область							
105 (1)	Акціонерний комерційний банк "ПІВДЕНКОМБАНК"	БАТ	12 148 910		03.10.1991 р.	12	м. Дніпроп
106 (2)	Комерційний банк "ПРИВАТБАНК"	ТОВ	140 000 000		19.03.1992 р.	92	м. Дніпроп
107 (3)	Акціонерний комерційний банк "НОВИЙ"	ЗАТ	6 738 974		06.04.1992 р.	101	м. Дніпроп
108 (4)	Акціонерний комерційний банк "ПРИЧОРНОМОР'Я"	БАТ	11 000 000		21.04.1993 р.	163	м. Дніпроп
109 (5)	Акціонерний банк "КРЕДИТ-ДНІПРО"	ЗАТ	21 888 000		07.07.1993 р.	180	(м. Дніпроп
110 (6)	Акціонерний банк "ДІАМАНТ"	ЗАТ	2 998 500		17.11.1993 р.	212	м. Дніпроп

КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ

168	м. Київ, вул. Лагерна, 38	161	23.06.1998 р.	1,3,4,8,9,10,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,26,27,28,29,30
169	м. Київ, вул. Хрещатик, 2	111	23.06.1998 р.	1,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
171	м. Київ, вул. Б.Хмельницького, 16/22	14	23.06.1998 р.	1,2,3,4,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,29,30
172	м. Київ, вул. Хрещатик, 8-а	158	09.12.1998 р.	1,3,4,7,8,9,10,11,12,13,15,16,17,18,19,20,21,26,28,29,30,5,14,27
175	м. Київ, вул. Ярославів Вал, 36-а	136	23.06.1998 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
177	м. Київ, вул. Суворова, 4/6	80	23.06.1998 р.	1,4,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,26,28,29,30
181	м. Київ, просп. Червонозоряній, 123	—	—	—
183	м. Київ, вул. Єреванська, 1	123	23.06.1998 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,26,27,28,29,30
189	м. Київ, вул. Межигірська, 83	127	10.01.1999 р.	1,4
195	м. Київ, вул. Патриса Лумумби, 21	51	14.09.1998 р.	1,3,4,8,9,10,12,15,16,19,26,30
197	м. Київ, вул. Суворова, 9	—	—	—
198	м. Київ, вул. Предславинська, 28	109	23.06.1998 р.	1,3,4,8,9,10,12,26,28,29,30
199	м. Київ, вул. Комінтерну, 15	41	23.06.1998 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
201	м. Київ, Контрактова площа, 4	—	—	—
202	м. Київ, просп. Возз'єднання, 15	114	23.06.1998 р.	1,4,8,9,10,12,26,28,29,30
204	м. Київ, вул. Хрещатик, 7/11	17	23.06.1998 р.	1,4,8,9,10,11,12,13,14,15,16,19,21,26,29,30
205	м. Київ, вул. Артема, 15	21	23.06.1998 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
210	м. Київ, вул. Володимирська, 54	78	23.06.1998 р.	1,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,26,27,28,29,30
213	м. Біла Церква, вул. Росьова, 6; (м. Київ, вул. Клінічна, 25-а)	39	23.06.1998 р.	1,4,8,9,12,29
216	м. Київ, вул. Почайнинська, 38/44	56	23.06.1998 р.	1,3,4,8,9,10,12,13,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,29,30
217	м. Київ, вул. Оболонська, 47	—	—	—
219	м. Київ, вул. Воровського, 6	186	23.06.1998 р.	1,4,8,9,10,12,13,14,15,16,19,26,29,30
221	м. Київ, вул. І.Кудри, 5	30	23.06.1998 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,26,27,28,29,30
222	м. Київ, вул. Димитрова, 9-а	53	06.08.1998 р.	1,3,4,8,9,10,11,12,13,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,29,30,5,14,28
227	м. Київ, Оболонський проспект, 26	—	—	—
228	м. Київ, вул. Марини Раскової, 19	11	23.06.1998 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
231	м. Київ, бул. Верховної Ради, 7	62	23.06.1998 р.	1,2,3,4,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
232	м. Київ, вул. В.Яна, 3/5	—	—	—
239	м. Київ, вул. Волинська, 65	117	23.06.1998 р.	1,4,8,9,10,11,12,15,16,19,21,26,29,30
240	м. Київ, бул. І.Лепсе, 4	115	23.06.1998 р.	1,4,5,7,8,9,10,11,12,13,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
243	м. Київ, Повітрофлотський проспект, 25	89	23.06.1998 р.	1,3,4,8,9,10,11,12,13,15,16,17,18,19,20,21,22,28,29,30
245	м. Київ, вул. Дмитровська, 18/24	82	23.06.1998 р.	1,3,4,8,9,10,11,12,13,15,16,17,18,19,20,26,29,30
250	м. Київ, просп. Перемоги, 52/2	81	23.06.1998 р.	1,2,3,4,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
252	м. Київ (вул. Прорізна, 6)	57	23.06.1998 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
255	м. Київ, вул. Тургеневська, 52/58	103	23.06.1998 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,15,16,19,21,26,27,29
256	м. Київ, Дніпровська Набережна, 13	24	23.06.1998 р.	1,4,8,9,10,11,12,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
257	м. Київ, бул. Лесі Українки, 34	192	23.06.1998 р.	4,8,9,10,11,12,15,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
258	м. Київ, вул. Б.Хмельницького, 52-б	19	19.01.1999 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,26,27,28,29,30,2
260	м. Київ, вул. Пушкінська, 42/4	40	23.06.1998 р.	1,4,8,9,12,15,16,17,18,19,20,21,22,23,27,28,29,30
262	м. Київ, просп. Перемоги, 14	108	23.06.1998 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,27,28,29,30
264	м. Київ, просп. Червонозоряній, 132	171	23.06.1998 р.	1,4,5,8,11,12,14,15,17,18,19,20,21,22,23,27,28,29,30
266	м. Київ, бул. Дружби Народів, 38	174	23.06.1998 р.	1,2,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
267	м. Київ, просп. Червонозоряній, 132	178	23.06.1998 р.	4,8,9,10,12,14,15,16,17,18,19,20,21,26,27,28,29,30
268	м. Київ, вул. Червоноармійська, 34	179	23.06.1998 р.	4,8,9,11,12,15,16,17,18,19,20,21,22,23,27,28,29,30
269	м. Київ, вул. Ярославів Вал, 14-а	185	24.09.1998 р.	4,5,8,9,10,12,15,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30,11,13,23,25
270	м. Київ, вул. Федорова, 4	183	23.06.1998 р.	1,4,5,8,9,10,11,12,13,15,16,19,26,27,29,30
271	м. Київ, вул. Комінтерну, 28	190	03.12.1998 р.	4,8,9,11,12,15,17,18,19,20,21,22,23,27,28,29,30,1,13,16
272	м. Київ, вул. Дмитровська, 18/24	189	21.12.1998 р.	1,4,8,9,10,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,26,27,28,29,30,22
273	м. Київ, вул. Воровського, 40	191	12.10.1998 р.	4,5,8,9,11,12,15,17,18,19,20,21,22,23,27,28,29,30,1,13,16
274	м. Київ, вул. Саксаганського, 115	193	30.10.1998 р.	1,4,5,8,9,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,27,28,29,30
275	м. Київ, вул. Володимирська, 23-а	—	—	—
—	—	—	—	—
80	м. Луцьк, вул. Коперника, 8	59	23.06.1998 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,26,28,29,30
153	м. Луцьк, просп. Перемоги, 15	71	23.06.1998 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
265	м. Луцьк, вул. Шопена, 1	176	18.12.1998 р.	1,3,4,8,9,10,12,15,16,17,18,19,20,21,22,30,5,11,13,14,23,26,27,28,29
12	м. Дніпропетровськ, вул. Рогальова, 12	44	23.06.1998 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,28,29,30
92	м. Дніпропетровськ, Набережна Перемоги, 50	22	23.06.1998 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
101	м. Дніпропетровськ, просп. К.Маркса, 93	112	23.06.1998 р.	1,4,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,29,30
163	м. Дніпропетровськ, просп. Гагаріна, 33	88	23.06.1998 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,26,27,28,29,30
180	(м. Дніпропетровськ, вул. Леніна, 17)	70	03.12.1998 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30,24
212	м. Дніпропетровськ, вул. Т.Шевченка, 59	125	25.01.1999 р.	1,4,8,9,12,30

КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ

111 (7)	Акціонерний банк "РАДАБАНК"	ЗАТ	5 470 000		03.12.1993 р.	220	м. Дніпропетровськ
112 (8)	Комерційний банк "ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	ТОВ	8 150 074		31.01.1994 р.	236	м. Дніпропетровськ
113 (9)	Акціонерний комерційний банк "ЮГТОКОБАНК"	ЗАТ	12 374 900		22.06.1994 р.	247	м. Дніпропетровськ
114 (10)	Акціонерний комерційний банк "ТЕХНОБАНК"	ЗАТ	2 500 000		23.06.1994 р.	248	м. Дніпропетровськ
115 (11)	Акціонерно-комерційний банк інвестування та реконструкції і розвитку "ЗАВОДБАНК"	БАТ	3 050 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	20.12.1994 р.	251	м. Дніпропетровськ
116 (12)	Комерційний банк "КЛАСИК"	ТОВ	2 207 800		06.10.1995 р.	254	м. Дніпропетровськ
117 (13)	Український банк міжнародного співробітництва "ІНВЕСТ-КРИВБАС БАНК"	ЗАТ	5 158 000		18.10.1996 р.	263	Дніпропетровськ, вул. Ціолковського, 10
Донецька область							
118 (1)	Донецький акціонерний банк "ІКАР-БАНК"	БАТ	6 690 000		01.10.1991 р.	6	м. Донецьк
119 (2)	Акціонерний банк "ДОНВУГЛЕКОМБАНК"	БАТ	2 300 000		01.10.1991 р.	7	м. Донецьк
120 (3)	Макіївський акціонерний комерційний банк "ШАХТЕКОНОМБАНК"	БАТ	2 450 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	01.10.1991 р.	8	Донецька область
121 (4)	Акціонерно-комерційний банк "КАПІТАЛ"	БАТ	3 000 000		31.10.1991 р.	65	м. Донецьк
122 (5)	Акціонерний комерційний банк "АЗОВ-БАНК"	БАТ	2 500 000		31.10.1991 р.	67	Донецька область
123 (6)	ЗАТ з іноземними інвестиціями та участю українського капіталу "ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК"	ЗАТ	23 000 000		23.12.1991 р.	73	м. Донецьк
124 (7)	Донецький комерційний біржовий банк "ДОНБІРЖБАНК"	ТОВ	8 100 000		27.12.1991 р.	78	м. Донецьк
125 (8)	Донецький акціонерно-комерційний МІСЬКИЙ БАНК	ЗАТ	35 732 000		06.04.1992 р.	99	м. Донецьк
126 (9)	Акціонерний банк "ТРАСТ"	ЗАТ	1 236	Банк перебуває у стадії ліквідації	25.03.1993 р.	159	м. Донецьк
127 (10)	СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИЙ акціонерний банк	БАТ	6 700 154		19.05.1993 р.	170	м. Донецьк
128 (11)	Акціонерно-комерційний банк "ПРОМЕКОНОМБАНК"	БАТ	6 700 019		25.08.1993 р.	194	м. Донецьк
129 (12)	Комерційний банк "ПОЛІС"	ТОВ	300 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	22.10.1993 р.	203	м. Донецьк
130 (13)	Акціонерний комерційний банк "ДОНКРЕДИТИНВЕСТ"	ЗАТ	8 100 237		24.11.1993 р.	214	м. Донецьк
Житомирська область							
131 (1)	Комерційний банк "АМАСКО"	ТОВ	3 000 000		01.04.1993 р.	161	Житомирська область
Закарпатська область							
132 (1)	Закарпатський акціонерний комерційний банк "ЛІСБАНК"	БАТ	762 823	Банк перебуває у стадії ліквідації	04.10.1991 р.	14	м. Ужгород
133 (2)	Комерційний кооперативний інвестиційний банк "КООПІНВЕСТБАНК"	ТОВ	5 600 000		16.12.1992 р.	135	м. Ужгород
Запорізька область							
134 (1)	Акціонерний комерційний банк "ІНДУСТРІАЛБАНК"	БАТ	10 411 260		16.10.1991 р.	36	м. Запоріжжя
135 (2)	Акціонерний банк "АВТОЗАЗБАНК"	БАТ	8 100 000		25.05.1991 р.	43	м. Запоріжжя
136 (3)	Комерційний акціонерний банк "СЛОВ'ЯНСЬКИЙ"	БАТ	16 640 542		21.10.1991 р.	44	м. Запоріжжя
137 (4)	Акціонерний банк "ТАВРИДА-БАНК"	БАТ	3 514 700		21.10.1991 р.	45	м. Запоріжжя
138 (5)	Акціонерний банк "МЕТАЛУРГ"	ЗАТ	11 623 590		12.07.1993 р.	182	м. Запоріжжя
139 (6)	Акціонерний банк "ЕЛІТА"	БАТ	12 707 000		17.11.1993 р.	211	м. Запоріжжя
Івано-Франківська область							
140 (1)	Акціонерний комерційний банк "ПРИКАРПАТТЯ"	БАТ	7 500 000		22.10.1991 р.	46	м. Івано-Франківськ
141 (2)	Акціонерний комерційний банк "ЗАХІДБУДГАЗБАНК"	БАТ	7 500 000		22.10.1991 р.	47	м. Івано-Франківськ
Кіровоградська область							
—	—	—	—	—	—	—	—
АР Крим і м. Севастополь							
142 (1)	Акціонерний комерційний банк "ТАВРІЯ"	БАТ	10 500 000		24.10.1991 р.	51	м. Сімферополь
143 (2)	Азово-Чорноморський комерційний банк "АЗЧЕРКОМБАНК"	ТОВ	100 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	24.10.1991 р.	52	м. Феодосія
144 (3)	Акціонерний банк "ТАВРІКА"	БАТ	8 100 000		24.10.1991 р.	53	м. Севастополь
145 (4)	Акціонерний комерційний банк "КРИМ-БАНК"	ЗАТ	1 067 601	Банк перебуває у стадії ліквідації	25.10.1991 р.	54	м. Сімферополь
146 (5)	Акціонерний комерційний банк "ІНТЕРКОНТБАНК"	ЗАТ	2 500 000		13.12.1991 р.	71	м. Сімферополь
147 (6)	"ОБ'ЄДНАНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК"	БАТ	5 865 640		23.12.1991 р.	74	м. Сімферополь
148 (7)	Відкрите акціонерне товариство "НЕВІКОН-БАНК"	БАТ	8 100 000		20.01.1992 р.	82	м. Севастополь
149 (8)	Акціонерний банк "КРИМКРЕДИТ"	БАТ	4 180 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	21.02.1992 р.	86	м. Сімферополь
150 (9)	Кримський комерційний ЦЕРКОВНИЙ БАНК "ККЦБ"	ТОВ	200 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	07.05.1992 р.	108	м. Севастополь
151 (10)	Комерційний банк "ЧОРНОМОРСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА РЕКОНСТРУКЦІЇ"	ТОВ	3 700 000		22.06.1992 р.	118	м. Сімферополь
152 (11)	Акціонерний банк "АБСОЛЮТ"	ЗАТ	2 430 200		26.11.1993 р.	215	м. Сімферополь
153 (12)	Кримський комерційний банк "КРИМ-ЮРТ"	ТОВ	2 126 890	Банк перебуває у стадії ліквідації	20.01.1994 р.	225	м. Сімферополь
154 (13)	Акціонерний Сімферопольський банк "АКСІ-БАНК"	БАТ	4 138 453		26.01.1994 р.	229	м. Сімферополь
155 (14)	Акціонерний банк "МОРСЬКИЙ"	БАТ	8 112 720		17.05.1994 р.	246	м. Севастополь
156 (15)	Акціонерний комерційний банк "ЯЛТАБАНК"	ЗАТ	2 400 000		09.07.1996 р.	261	м. Ялта, вул. Гагаріна, 10
Луганська область							
157 (1)	Комерційний банк "УКРКОМУНБАНК"	ТОВ	4 112 000		10.08.1993 р.	187	м. Луганськ
158 (2)	Комерційний "СХІДНО-ПРОМИСЛОВИЙ БАНК"	ТОВ	5 600 000		13.09.1995 р.	253	м. Луганськ
Львівська область							
159 (1)	Акціонерний комерційний банк "ЕЛЕКТРОН БАНК"	БАТ	7 000 000		10.10.1991 р.	25	м. Львів, вул. Слобідська, 10
160 (2)	Селянський комерційний банк "ДНІСТЕР"	БАТ	6 750 000		14.10.1991 р.	27	м. Львів, вул. Слобідська, 10
161 (3)	Акціонерно-комерційний банк "ЛЬВІВ"	ЗАТ	4 150 754		14.10.1991 р.	28	м. Львів, вул. Слобідська, 10
162 (4)	Міжнародний банк "КАРПАТИ"	БАТ	8 102 500		14.10.1991 р.	29	м. Львів, вул. Слобідська, 10

КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ

220	м. Дніпропетровськ, просп. Кірова, 46/1	166	23.06.1998 р.	1,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,26,27,28,29,30
236	м. Дніпропетровськ, просп. Пушкіна, 15	113	23.06.1998 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,27,28,29,30
247	м. Дніпропетровськ, вул. Леніна, 10	160	23.06.1998 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
248	м. Дніпропетровськ, Набережна ім. Леніна, 29	153	23.06.1998 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,26,27,28,29,30
251	м. Дніпропетровськ, вул. Калініна, 75	—	—	Ліцензію відкликано згідно з постановою Правління НБУ № 366 від 14.09.1998 р.
254	м. Дніпропетровськ, просп. К.Маркса, 39-а	110	25.01.1999 р.	1,3,4,9,12,15,16,17,19,20,28,30
263	Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Щолковського, 7	177	12.01.1999 р.	1,4,8,9,12,26,28,29,30
6	м. Донецьк, просп. Ілліча, 100-а	55	23.06.1998 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
7	м. Донецьк, вул. Артема, 63	18	02.10.1998 р.	1,3,4,5,8,9,10,12,14,15,16,17,18,19,21,28,30
8	Донецька обл., м. Макіївка, вул. Гаврилова, 3	—	—	Ліцензію відкликано згідно з постановою Правління НБУ № 78 від 23.02.1999 р.
65	м. Донецьк, вул. Артема, 110	122	23.06.1998 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
67	Донецька обл., м. Мариуполь, просп. Леніна, 35	87	03.12.1998 р.	1,3,4,9,12,30 (операція № 9 — без фінансового лізингу)
73	м. Донецьк, вул. Університетська, 2-а	8	23.06.1998 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
78	м. Донецьк, просп. Миру, 59	145	23.06.1998 р.	1,3,4,5,8,9,10,12,13,15,16,17,18,19,20,21,22,23,27,28,29,30
99	м. Донецьк, вул. Пушкіна, 20	85	23.06.1998 р.	1,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
159	м. Донецьк, пр. Миру, 8	—	—	—
170	м. Донецьк, вул. Артема, 125	104	23.06.1998 р.	1,4,8,9,10,11,12,13,14,15,16,19,26,27,28,29,30
194	м. Донецьк, Ленінський проспект, 4	182	15.10.1998 р.	1,4,8,9,12,30,5,10,13,14,15,16,19,21,26,27,28,29,17,18,20,22
203	м. Донецьк, просп. Ілліча, 109-а	—	—	—
214	м. Донецьк, просп. Титова, 8-б	155	19.01.1999 р.	1,4,5,8,9,10,12,15,16,19,28,29,30,3,13,14,21,27,17,18,20,22
161	Житомирська обл., м. Бердичів, вул. Нізгурецька, 16	74	23.06.1998 р.	1,4,8,9,10,12,16,19
14	м. Ужгород, вул. Волошина, 52	—	—	—
135	м. Ужгород, вул. Гайди, 10	105	23.06.1998 р.	1,3,4,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,26,27,29
36	м. Запоріжжя, вул. Сакко і Ванцетті, 3	126	15.10.1998 р.	1,4,8,9,10,11,12,13,15,16,19,26,29,30,5,14,21,27,28,17,18,20,22
43	м. Запоріжжя, просп. Леніна, 8	106	23.06.1998 р.	1,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,27,28,29,30
44	м. Запоріжжя, вул. Кремлівська, 8	36	23.06.1998 р.	1,2,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,27,28,29,30
45	м. Запоріжжя, вул. 40 років Радянської України, 60-б	84	23.06.1998 р.	1,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
182	м. Запоріжжя, вул. Добролюбова, 19	69	23.06.1998 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
211	м. Запоріжжя, вул. Добролюбова, 22	42	23.06.1998 р.	1,2,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
46	м. Івано-Франківськ, вул. Василіянов, 48	96	23.06.1998 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
47	м. Івано-Франківськ, вул. Незалежності, 67	101	23.06.1998 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
—	—	—	—	—
51	м. Сімферополь, вул. Севастопольська, 4	139	23.06.1998 р.	1,4,5,7,8,9,10,11,12,13,15,16,17,18,19,20,21,22,26,28,29,30
52	м. Феодосія, вул. Р.Люксембург, 4	—	—	—
53	м. Севастополь, вул. Рєпіна, 1	167	23.06.1998 р.	1,4,8,9,10,11,12,13,15,16,17,18,19,20,21,22,30
54	м. Сімферополь, вул. Крілова, 37	—	—	—
71	м. Сімферополь, вул. Гоголя, 9/16	95	02.10.1998 р.	4,8,15,16,19,30
74	м. Сімферополь, вул. К.Лібкнехта, 5	120	23.06.1998 р.	1,2,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
82	м. Севастополь, пл. Нахімова, 2	187	23.06.1998 р.	1,4,9,12,26,30
86	м. Сімферополь, вул. Куйбишева, 60/24	—	—	Ліцензію відкликано згідно з постановою Правління НБУ № 412 від 02.10.1998 р.
108	м. Севастополь, вул. Леніна, 25	—	—	—
118	м. Сімферополь, вул. Більшовицька, 24	164	23.06.1998 р.	1,4,5,7,8,9,10,11,12,13,15,16,19,28,29,30
215	м. Сімферополь, вул. Гагаріна, 14-а	150	23.06.1998 р.	1,3,4,7,8,9,10,11,12,13,15,16,19,26,29,30
225	м. Сімферополь, вул. К.Маркса, 30/9	—	—	Ліцензію відкликано згідно з постановою Правління НБУ № 412 від 02.10.1998 р.
229	м. Сімферополь, вул. Самокиша, 30	140	23.06.1998 р.	1,4,8,9,12,13,15,16,19,26,28,30
246	м. Севастополь, вул. Брестська, 18-а	168	23.06.1998 р.	1,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,28,29,30
261	м. Ялта, вул. Руданського, 8	12	23.06.1998 р.	1,4,8,9,10,11,12,13,14,15,16,19,21,26,27,29,30
187	м. Луганськ, вул. В.Шевченка, 18-а	149	23.06.1998 р.	1,4,7,8,9,10,12,13,15,16,19,26,29,30
253	м. Луганськ, вул. Оборонна, 112-а	77	23.06.1998 р.	1,3,4,8,9,10,11,12,15,16,19,26,29,30
25	м. Львів, вул. Грабовського, 11	31	23.06.1998 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
27	м. Львів, пл. Галицька, 15	94	23.06.1998 р.	1,4,8,9,10,11,12,15,16,17,18,19,20,21,26,29,30
28	м. Львів, вул. Сербська, 1	54	15.10.1998 р.	1,3,4,8,9,10,11,12,13,15,16,19,26,29,30 (операція № 16 — без агентських угод)
29	м. Львів, вул. Окуневського, 1	107	23.06.1998 р.	1,3,4,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,28,29,30

КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ

163 (5)	Комерційний банк "ГАЛС"	ТОВ	604 422	Банк перебуває у стадії ліквідації	14.10.1991 р.	30	м. Львів, в.
164 (6)	Акціонерний комерційний банк "ГАЛИЦЬКИЙ"	ВАТ	219 009	Банк перебуває у стадії ліквідації	15.10.1991 р.	31	м. Львів, в.
165 (7)	Акціонерне товариство "ЗАХІДНО-УКРАЇНСЬКИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК" (АТ ЗУКБ)	ВАТ	7 321 568		31.03.1992 р.	96	м. Львів, в.
166 (8)	Акціонерне товариство "ІНДУСТРІАЛЬНО-ЕКСПОРТНИЙ БАНК"	ВАТ	6 600 000		10.02.1993 р.	149	м. Львів, в.
Миколаївська область							
167 (1)	Миколаївський комерційний акціонерний банк розвитку промисловості і соціальної сфери "МИККОМБАНК"	ВАТ	398 003	Банк перебуває у стадії ліквідації	29.04.1992 р.	105	м. Миколаїв, в.
Одеська область							
168 (1)	Комерційний банк "ОДЕСА-БАНК"	ТОВ	3 600 000		17.10.1991 р.	38	м. Одеса, в.
169 (2)	Акціонерний комерційний банк "ПОРТО-ФРАНКО"	ВАТ	6 335 010		17.10.1991 р.	39	м. Одеса, в.
170 (3)	Акціонерний комерційний "ГЕНЕРАЛЬНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК"	ВАТ	2 882 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	26.02.1992 р.	87	м. Одеса, в.
171 (4)	Акціонерний комерційний банк "ІНВЕСТБАНК"	ЗАТ	4 301 150		31.03.1992 р.	95	м. Одеса, в.
172 (5)	Комерційний банк "ФЕБ"	ТОВ	7 500 000		29.01.1993 р.	147	м. Одеса, в.
173 (6)	Комерційний банк "МІСТО-БАНК"	ТОВ	2 360 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	23.07.1993 р.	184	м. Одеса, в.
174 (7)	Акціонерний комерційний банк "АРКАДІЯ"	ЗАТ	2 260 000		11.08.1993 р.	192	м. Одеса, в.
175 (8)	Акціонерний банк "АРМАНД"	ЗАТ	2 355 000		05.11.1993 р.	206	м. Одеса, в.
176 (9)	Акціонерний комерційний "МОРСЬКИЙ ТРАНСПОРТНИЙ БАНК"	ВАТ	11 814 000		05.11.1993 р.	207	Одеська обл., в.
177 (10)	Акціонерний банк "ПІВДЕННИЙ"	ЗАТ	8 100 000		03.12.1993 р.	218	м. Одеса, в.
178 (11)	Акціонерний комерційний банк "ФІНБАНК"	ВАТ	4 500 000		24.12.1993 р.	223	м. Одеса, в.
179 (12)	Комерційний банк "КОНТАКТ БАНК"	ТОВ	260 000		02.02.1994 р.	238	м. Одеса, в.
180 (13)	Акціонерний комерційний банк "ІМЕКСБАНК"	ВАТ	12 000 000		29.03.1994 р.	241	м. Одеса, в.
Полтавська область							
181 (1)	Полтавський акціонерний банк "ПОЛТАВА-БАНК"	ВАТ	5 500 000		16.10.1991 р.	37	м. Полтава, в.
182 (2)	Акціонерний комерційний банк "МТ-БАНК"	ВАТ	16 100 000		27.12.1991 р.	77	Полтавська обл., в.
183 (3)	Акціонерний комерційний банк "АВТОКРАЗБАНК"	ВАТ	6 005 737		07.07.1993 р.	179	Полтавська обл., в.
Рівненська область							
184 (1)	Комерційний банк "ЗОРЯ"	ТОВ	2 803 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	27.05.1992 р.	115	Рівненська обл., в.
185 (2)	Комерційний банк "КНЯЖИЙ"	ТОВ	6 300 000		08.04.1994 р.	242	м. Рівне, в.
Сумська область							
186 (1)	Акціонерний комерційний банк "СЛОБОЖАНЩИНА"	ВАТ	7 199 665		06.02.1992 р.	84	м. Суми, в.
Тернопільська область							
187 (1)	Акціонерний банк "ЄВРОЦЕНТР"	ВАТ	2 500 000		20.01.1994 р.	226	м. Тернопіль, в.
188 (2)	Акціонерний банк "ТЕРНАВА"	ЗАТ	20 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	31.01.1994 р.	235	м. Тернопіль, в.
Харківська область							
189 (1)	Акціонерний комерційний інноваційний банк "УКРСИББАНК"	ВАТ	90 000 000		28.10.1991 р.	57	м. Харків, в.
190 (2)	Східно-Український енергетичний банк "МЕГАБАНК"	ВАТ	10 672 769		28.10.1991 р.	58	м. Харків, в.
191 (3)	Акціонерний комерційний регіональний банк "РЕГІОН-БАНК"	ВАТ	7 800 000		28.10.1991 р.	59	м. Харків, в.
192 (4)	Акціонерно-комерційний банк РЕАЛ БАНК	ВАТ	9 303 600		29.10.1991 р.	60	м. Харків, в.
193 (5)	Харківський акціонерний комерційний ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	ВАТ	11 000 000		29.10.1991 р.	61	м. Харків, в.
194 (6)	Акціонерний східно-український біржовий банк "ГРАНТ"	ЗАТ	9 000 000		29.10.1991 р.	62	м. Харків, в.
195 (7)	Акціонерний комерційний банк "БАЗИС"	ВАТ	2 500 000		15.04.1992 р.	103	м. Харків, в.
196 (8)	Акціонерний комерційний банк "МЕРКУРІЙ"	ВАТ	8 100 000		18.11.1992 р.	129	м. Харків, в.
197 (9)	Акціонерний банк "ПРИВАТ-ЕКСЕЛ"	ВАТ	4 410 000		01.12.1992 р.	131	м. Харків, в.
198 (10)	Інвестиційно-комерційний акціонерний банк "ЕРА"	ВАТ	6 476 776		21.01.1993 р.	144	м. Харків, в.
199 (11)	Акціонерний комерційний банк "ЄВРОПЕЙСЬКИЙ"	ВАТ	2 710 470		03.03.1993 р.	152	м. Харків, в.
200 (12)	Акціонерний комерційний Український банк ТОРГОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	ВАТ	6 000 000		23.03.1993 р.	156	м. Харків, в.
201 (13)	Акціонерно-комерційний КРЕДИТНО-ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	ВАТ	21 351 500		10.08.1993 р.	190	м. Харків, в.
202 (14)	Акціонерно-комерційний банк "ЗОЛОТИ ВОРОТА"	ВАТ	6 700 000		18.08.1993 р.	193	м. Харків, в.
Херсонська область							
203 (1)	Акціонерний комерційний банк "ГАРАНТ"	ВАТ	7 000 000		24.03.1993 р.	157	м. Херсон, в.
Хмельницька область							
204 (1)	Акціонерний банк "ВІКТОРІЯ"	ВАТ	2 400 000		17.10.1991 р.	40	м. Хмельницький, в.
205 (2)	Акціонерний банк споживчої кооперації Хмельницької обл. "ПОДІЛЛЯ"	ВАТ	4 000 000		23.02.1993 р.	151	м. Хмельницький, в.
Черкаська область							
206 (1)	Комерційний банк "ЧЕРКАСИ"	ТОВ	21 195	Банк перебуває у стадії ліквідації	10.08.1993 р.	188	м. Черкаси, в.
207 (2)	Акціонерний банк "ЛЕВАДА"	ВАТ	2 825 760		31.01.1994 р.	234	м. Черкаси, в.
Чернігівська область							
208 (1)	Акціонерний банк "ЧЕРНІГІВБАНК"	ВАТ	8 100 000		30.10.1991 р.	64	м. Чернігів, в.
209 (2)	Комерційний акціонерний банк "ДЕМАРК"	ВАТ	7 656 620		10.07.1992 р.	122	м. Чернігів, в.
210 (3)	Акціонерний комерційний селянський банк "АГРОІНВЕСТБАНК"	ВАТ	1 290 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	04.12.1992 р.	132	м. Чернігів, в.
211 (4)	Акціонерний комерційний банк "ЗАХІДІНВЕСТБАНК"	ВАТ	6 000 000		21.01.1993 р.	145	м. Чернігів, в.
212 (5)	Акціонерний комерційний банк "ПОЛІКОМБАНК"	ЗАТ	8 400 000		18.08.1994 р.	249	м. Чернігів, в.
Чернівецька область							
213 (1)	Комерційний банк "БУКОВИНА"	ТОВ	7 500 000		21.05.1992 р.	114	м. Чернівці, в.

КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ

30	м. Львів, вул. Зелена, 149-а	—	—	—
31	м. Львів, вул. В.Гнатюка, 11	—	—	—
96	м. Львів, вул. Наукова, 7-а	43	23.06.1998 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
149	м. Львів, вул. Пекарська, 23	99	23.06.1998 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
105	м. Миколаїв, вул. Р.Люксембург, 52	—	—	—
38	м. Одеса, просп. Адміральський, 33-а	159	23.06.1998 р.	1,2,3,4,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
39	м. Одеса, вул. Пушкінська, 10	129	23.06.1998 р.	1,2,4,8,9,10,11,12,13,15,16,17,18,19,20,21,22,26,29,30
87	м. Одеса, вул. Єврейська, 4	—	—	—
95	м. Одеса, вул. Велика Арнаутська, 2-б	98	23.06.1998 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
147	м. Одеса, просп. Академіка Глушка, 13	143	23.06.1998 р.	1,3,4,8,9,10,11,12,13,15,16,17,18,19,20,21,22,26,29,30
184	м. Одеса, вул. Фонтанська дорога, 11	—	—	Ліцензію відкликано згідно з постановою Правління НБУ № 76 від 23.02.1999 р.
192	м. Одеса, просп. Маршала Жукова, 83	162	23.06.1998 р.	1,3,4,8,9,10,11,12,13,14,26,27,29,30
206	м. Одеса, пл. Куликове Поле, 1	137	25.06.1998 р.	1,4,8,9,12,13,30
207	Одеська обл., м. Іллічівськ, вул. Леніна, 28	66	23.06.1998 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,27,28,29,30
218	м. Одеса, Французький бульвар, 10	65	23.06.1998 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
223	м. Одеса, просп. Т.Шевченка, 4	121	23.06.1998 р.	1,3,4,8,9,10,11,12,13,15,16,17,18,19,20,26,27,28,29,30
238	м. Одеса, вул. Прохорівська, 45	124	23.06.1998 р.	1,4,8,9,12,15,16,17,18,19,20,21,22,30
241	м. Одеса, просп. Т.Шевченка, 8-а	157	23.06.1998 р.	1,3,4,8,9,10,12,13,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,29,30
37	м. Полтава, вул. Паризької Комуни, 40-а	73	30.10.1998 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30,7
77	Полтавська обл., м. Кременчук, вул. Бутирина, 59	142	23.06.1998 р.	1,2,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
179	Полтавська обл., м. Кременчук, вул. Київська, 8	147	23.06.1998 р.	1,2,4,8,9,10,11,12,13,15,16,17,18,19,20,21,26,27,28,29,30
115	Рівненська обл., с. Зоря, вул. Сморжівська, 45	—	—	—
242	м. Рівне, вул. Кавказька, 9-а	50	23.06.1998 р.	1,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
84	м. Суми, вул. Кірова, 4	169	23.06.1998 р.	1,4,5,7,8,9,10,12,13,15,16,19,26,28,29,30
226	м. Тернопіль, вул. С.Стадникової, 1	92	23.06.1998 р.	1,3,4,8,9,10,11,12,13,15,16,19,26,29,30
235	м. Тернопіль, вул. Лозовецька, 13	—	—	—
57	м. Харків, просп. Московський, 60	75	23.06.1998 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
58	м. Харків, вул. Артема, 30	163	15.10.1998 р.	1,4,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,28,29,30,5,27 (операція № 16 — без агентських угод)
59	м. Харків, вул. Дарвіна, 4	32	23.06.1998 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
60	м. Харків, просп. Леніна, 60-а	20	05.10.1998 р.	1,2,4,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30,3
61	м. Харків, вул. Чернишевського, 4	49	23.06.1998 р.	1,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,26,27,28,29,30
62	м. Харків, вул. Данилевського, 19	6	23.06.1998 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
103	м. Харків, вул. Сумська, 88	34	23.06.1998 р.	1,4,8,9,10,11,12,26,29,30
129	м. Харків, вул. Полтавський Шлях, 123	165	15.10.1998 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,26,27,28,29,30,22
131	м. Харків, вул. Червоножовтнева, 90	37	23.06.1998 р.	1,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
144	м. Харків, вул. Академіка Павлова, 120	—	—	Ліцензію відкликано згідно з постановою Правління НБУ № 361 від 11.09.1998 р.
152	м. Харків, Набережна Красношільна, 24	90	23.06.1998 р.	1,4,8,9,10,11,12,13,15,16,17,18,19,20,21,22,26,28,29,30
156	м. Харків, вул. Клочківська, 3	68	23.06.1998 р.	1,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,26,27,28,29,30
190	м. Харків, вул. Лермонтовська, 23	119	23.06.1998 р.	1,4,8,9,12,15,16,17,18,19,20,21,22,30
193	м. Харків, просп. Леніна, 36	83	15.10.1998 р.	1,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,26,27,28,29,30,22
157	м. Херсон, вул. Комкова, 76-а	154	06.11.1998 р.	1,3,4,8,9,10,11,12,14,26,28,29,30,5,13,15,16,19,21,27
40	м. Хмельницький, вул. Гагаріна, 5	76	23.06.1998 р.	1,3,4,8,9,10,11,12,13,26,29
151	м. Хмельницький, вул. Герцена, 10	64	23.06.1998 р.	1,4,8,9,10,11,12,13,15,16,17,18,19,20,21,30
188	м. Черкаси, вул. Гоголя, 224	—	—	—
234	м. Черкаси, бул. Т.Шевченка, 266/1	91	23.06.1998 р.	1,3,4,8,9,10,12,13,26,29,30
64	м. Чернігів, вул. Сервюжникова, 6	133	23.06.1998 р.	1,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
122	м. Чернігів, вул. Комсомольська, 28	47	23.06.1998 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
132	м. Чернігів, вул. Т.Шевченка, 103	—	—	—
145	м. Чернігів, вул. Леніна, 32	48	02.10.1998 р.	1,3,4,8,9,12,15,16,19,21,28,30
249	м. Чернігів, вул. Київська, 3	152	21.12.1998 р.	1,3,4,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30,2
114	м. Чернівці, вул. Шкільна, 1	175	23.06.1998 р.	1,4,8,9,10,12,26,28,30

Перелік операцій, які підлягають ліцензуванню Національним банком України

№ операції	Назва операції	Кількість банків, які одержали ліцензію на проведення операції
1	Касове обслуговування клієнтів	170
2	Перевезення грошово-валютних цінностей та інкасація грошових коштів	48
3	Відповідальне збереження цінностей клієнтів банку	105
4	Ведення рахунків клієнтів (резидентів) у грошовій одиниці України	175
5	Ведення рахунків банків-кореспондентів (резидентів) у грошовій одиниці України	106
6	Проведення операцій із касового виконання державного бюджету України, в тому числі ведення бюджетних рахунків клієнтів та рахунків державних позабюджетних фондів	7
7	Проведення операцій із касового виконання місцевого бюджету, ведення бюджетних рахунків клієнтів та рахунків місцевих позабюджетних фондів	41
8	Надання та отримання кредитів на міжбанківському ринку	169
9	Кредитування юридичних і фізичних осіб та фінансовий лізинг	171
10	Факторинг	153
11	Вкладення коштів у статутні фонди інших юридичних осіб	136
12	Залучення депозитів юридичних осіб	172
13	Залучення депозитів фізичних осіб	143
14	Емісія цінних паперів	114
15	Ведення рахунків клієнтів (резидентів та нерезидентів) у іноземній валюті та клієнтів-нерезидентів у грошовій одиниці України	159
16	Неторговельні операції з валютними цінностями	157
17	Ведення кореспондентських рахунків банків (резидентів і нерезидентів) у іноземній валюті	136
18	Ведення кореспондентських рахунків банків (нерезидентів) у грошовій одиниці України	135
19	Відкриття кореспондентських рахунків в уповноважених банках України в іноземній валюті та здійснення операцій за ними	159
20	Відкриття кореспондентських рахунків у банках (нерезидентах) у іноземній валюті та здійснення операцій за ними	135
21	Залучення та розміщення іноземної валюти на валютному ринку України	132
22	Залучення та розміщення іноземної валюти на міжнародних ринках	107
23	Валютні операції на міжнародних ринках	68
24	Операції з банківськими металами на валютному ринку України	3
25	Операції з банківськими металами на міжнародних ринках	2
26	Фінансування капітальних вкладень за дорученням власників або розпорядників інвестованих коштів	143
27	Видача поручительств, гарантій та інших зобов'язань за третіх осіб, що передбачають їх виконання у грошовій формі	117
28	Купівля, продаж цінних паперів та операції з ними	130
29	Управління грошовими коштами та цінними паперами за дорученням клієнтів	156
30	Купівля, продаж державних цінних паперів та операції з ними	166

Банки, вилучені з Книги реєстрації банків, валютних бірж та інших фінансово-кредитних установ (1991–1999 рр.)

За станом на 01.03.1999 р.

№ п/п	Назва банку*	№ реєстрації банку	Дата закриття банку	Підстава для закриття банку
1	"ПІВДЕННА УКРАЇНА"	102	24.06.1992 р.	Реєстрацію анульовано
2	"ДІСКОНТ"	116	27.11.1992 р.	Перетворено на філію банку "ІНКО"
3	"ЕКОНОМІКА"	119	21.12.1992 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНА"
4	"ЯНТАР"	106	05.03.1993 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНА"
5	"САМАРА-АГРО"	72	14.07.1993 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНА"
6	"ЗАХІДКООПБАНК"	48	27.09.1993 р.	Постанова Правління НБУ № 80 від 27.09.1993 р.
7	"АГРОПОСТАЧБАНК"	109	27.09.1993 р.	Постанова Правління НБУ № 80 від 27.09.1993 р.
8	"АГРОПРОГРЕС"	121	27.09.1993 р.	Постанова Правління НБУ № 80 від 27.09.1993 р.
9	"ПАРТНЕР"	90	29.12.1993 р.	Перетворено на філію банку "ІНКО"
10	"СУМИ-БАНК"	143	05.01.1994 р.	Постанова Правління НБУ № 3 від 05.01.1994 р.
11	"ПРИКАРПАТТОРГБАНК"	117	21.01.1994 р.	Перетворено на філію банку "УКООПСПІЛКА"
12	"ЕКОМЕДБАНК"	130	02.02.1994 р.	Постанова Правління НБУ № 19 від 02.02.1994 р.
13	"УНІВЕРСАЛБАНК"	136	08.02.1994 р.	Постанова Правління НБУ № 28 від 08.02.1994 р.
14	"НИВА"	137	08.02.1994 р.	Постанова Правління НБУ № 27 від 08.02.1994 р.
15	"БЛАГОБАНК"	196	08.02.1994 р.	Постанова Правління НБУ № 26 від 08.02.1994 р.
16	"ДОНБАС"	66	09.06.1994 р.	Постанова Правління НБУ № 111 від 09.06.1994 р.
17	"КОЛОС"	111	30.06.1994 р.	Перетворено на філію банку "АВАЛЬ"
18	"ПЕРСПЕКТИВА"	35	11.07.1994 р.	Перетворено на філію банку "УКРІНБАНК"
19	"РІВНЕСПОЖИВСПІЛКА"	200	11.07.1994 р.	Перетворено на філію банку "УКООПСПІЛКА"
20	"АВУАР"	150	09.08.1994 р.	Перетворено на філію банку "УКРІНБАНК"
21	"ЕБЛІМБАНК"	230	26.01.1995 р.	Перетворено на філію банку "АВАЛЬ"
22	КБ "ВОРСКЛА"	224	27.05.1996 р.	Перетворено на філію банку "УКРСОЦБАНК"
23	КБ "ХЕРСОНІНВЕСТБАНК"	173	27.05.1996 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНИЙ БАНК"
24	"ЕВІС"	237	09.07.1996 р.	Постанова Правління НБУ № 82 від 09.07.1996 р.
25	"БУККООПБАНК"	185	09.07.1996 р.	Перетворено на філію банку "УКООПСПІЛКА"
26	"ОЛЕВСЬКИЙ"	112	09.07.1996 р.	Перетворено на філію банку "АВАЛЬ"
27	"ДНІПРОБАНК"	49	09.07.1996 р.	Перетворено на філію банку "АВАЛЬ"
28	"ЄДНІСТЬ"	191	09.07.1996 р.	Постанова Правління НБУ № 82 від 09.07.1996 р. (Рішення зборів)
29	"ЛЬВІВ-ВЕСТ"	76	09.07.1996 р.	Перетворено на філію банку "ЕЛЕКТРОН"
30	АКБ "ПРУТ і К"	100	12.12.1996 р.	Перетворено на філію банку "ЗУКБ"
31	КБ "ПРОМІНЬ"	56	26.12.1996 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ № 188 від 26.12.1996 р.
32	АКБ "КОНГРЕС"	176	26.12.1996 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ № 187 від 26.12.1996 р.
33	КБ "ХЕРСОН"	98	30.01.1997 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ № 20 від 30.01.1997 р.
34	АБ "ВУГЛЕПРОГРЕСБАНК"	50	27.02.1997 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ № 28 від 27.02.1997 р.
35	АКБ "ЛЕГПРОДБАНК"	141	27.03.1997 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ № 58 від 27.03.1997 р.
36	КБ "ВІННИЦЯ"	42	27.03.1997 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ № 57 від 27.03.1997 р.
37	АБ "ХАРКІВЛЕГБАНК"	55	27.03.1997 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ № 56 від 27.03.1997 р.
38	КБ "ЕНЕРГІЯ"	107	27.03.1997 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ № 55 від 27.03.1997 р.
39	КБ "КООПЕРАТОР"	174	27.03.1997 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ № 54 від 27.03.1997 р.
40	АКБ "ХАРКІВ"	126	24.04.1997 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ № 95 від 24.04.1997 р.
41	АКБ "ДНІПРОСЕРВІСБАНК"	113	03.07.1997 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ № 135 від 03.07.1997 р.
42	АКБ "ЄВРОЦЕНТР"	178	30.10.1997 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ № 261 від 30.10.1997 р.
43	АКБ "ДНІПРО"	13	06.03.1998 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ № 306 від 06.03.1998 р.
44	КБ "ПАРИТЕТ"	146	13.03.1998 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ № 326 від 13.03.1998 р.
45	АКБ "РОСЬ"	85	13.03.1998 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ № 325 від 13.03.1998 р.
46	КБ "ФДС"	244	26.03.1998 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ № 345 від 26.03.1998 р.
47	КБ "ГЕОБАНК"	140	26.03.1998 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ № 347 від 26.03.1998 р.
48	АБ "МОНОЛІТБАНК"	233	16.04.1998 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ № 365 від 16.04.1998 р.
49	АБ "ЄВРОМЕТАЛБАНК"	208	25.06.1998 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ № 394 від 25.06.1998 р.
50	АБ "ЕКОНОМБАНК"	34	25.06.1998 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ № 393 від 25.06.1998 р.
51	АКБ "ФІАТБАНК"	97	30.07.1998 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ № 400 від 30.07.1998 р.
52	КБ "ДНІСТЕР-БАНК"	32	30.07.1998 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ № 401 від 30.07.1998 р.
53	АБ "ТЕРНОПІЛЬ-КРЕДИТ"	41	05.08.1998 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ № 402 від 05.08.1998 р.
54	КБ "КОНТИНЕНТ"	88	25.09.1998 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ № 417 від 25.09.1998 р.
55	АБ "ІНТРАСТБАНК"	154	27.11.1998 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ № 438 від 27.11.1998 р.
56	АБ "ЮНІВЕРС"	162	27.11.1998 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ № 437 від 27.11.1998 р.
57	АКБ "СТРИЖЕНЬ"	209	18.12.1998 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ № 449 від 18.12.1998 р.
58	АКБ "СЕРВІС"	186	31.12.1998 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ № 450 від 31.12.1998 р.
59	КБ "САНА"	91	29.01.1999 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ № 455 від 29.01.1999 р.

* Назви банків подано за орфографією реєстраційних записів.

Матеріал підготовлено управлінням безвізового нагляду департаменту пруденційного нагляду НБУ.

**Олександр
Дзюблюк**

Доцент кафедри грошового обігу і кредиту Тернопільської академії народного господарства.
Кандидат економічних наук

Однією з передумов формування в Україні повноцінних ринкових відносин є підвищення ролі комерційних банків як ключової ланки в системі господарювання. Саме банки, мобілізуючи тимчасово вільні грошові кошти і перетворюючи їх на капітал, здатні приносити прибуток, збільшують реальне багатство країни. Саме банки є тими центраторами, де розпочинається і завершується ділове партнерство численних учасників господарської діяльності. Одне слово, банківська система – це основа розвитку підприємницької діяльності, вирішальний фактор економічного зростання і підвищення життєвого рівня населення. Тому саме від ефективності та надійності роботи банків значною мірою залежить успіх у подоланні економічної кризи і проведенні ринкових реформ.

З огляду на це особливого значення набуває виважене теоретичне обґрунтування суті комерційних банків як основного елементу в системі ринкових відносин.

У статті відображені основні підходи щодо визначення суті комерційного банку з економічної та юридичної точок зору, розглянуто особливості і склад банківського продукту як результату здійснення пасивних, активних та комісійно-посередницьких операцій.

Думка вченого /

До питання про суть комерційного банку і специфіку банківського продукту

ЩО ТАКЕ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК?

Практика функціонування комерційних банків у країнах із розвинutoю ринковою економікою охоплює величезний спектр різноманітних операцій, що виконуються цими інститутами на фінансовому ринку. За деякими оцінками, комерційні банки європейських країн виконують понад 100 видів операцій з обслуговування клієнтури, банки США – понад 150, а фінансово-кредитні установи Японії – близько 300 видів. Зрозуміло, таке розмаїття операцій істотно ускладнює розуміння суті комерційних банків, зумовлюючи наявність досить відмінних (а часто – густо і діаметрально протилежних) підходів до цієї проблеми.

Одним із найпоширеніших серед них є трактування комерційних банків як інститутів кредитної системи, які не мають права емісії банкнот [1]. Таке розуміння, однак, більше вказує на головну відмінність комерційних банків від банку центрального, ніж подає справді ґрунтовне визначення суті комерційного банку. Ще більш загальним, а тому й менш прийнятним є тлумачення комерційних банків як усіх кредитних установ, крім центрального банку [2]. Та у цьому випадку практично ігнорується відмінність між комерційними банками та спеціалізованими кредитно-фінансовими інститутами як третьою важливою ланкою кредитної системи.

Точнішим є підхід, згідно з яким поняття комерційного банку трактується як установа чи підприємство, що виконує певний набір операцій або надає певні послуги. Наприклад, комерційний банк – це установа, що кредитує суб'єктів господарювання, приватних осіб і

виконує їх розрахунково-касове обслуговування [3]. Або комерційний банк – це організація, створена для залучення грошових коштів і розміщення їх від свого імені на умовах поверненості, платності і строковості [4]. Проте вадою визначень, побудованих за подібним принципом, є відсутність єдиного підходу щодо окреслення конкретного кола операцій комерційного банку, наведених у дефініції. Річ у тім, що воно може охоплювати досить широкий спектр фінансових послуг, причому тих, які притаманні не обов'язково саме банкам, а й іншим кредитно-фінансовим інститутам, що значно ускладнює правильне трактування суті банківських установ.

Якщо йдеться про юридичний аспект визначення суті комерційного банку, то у такому разі справді важливого значення набуває перелік операцій, які можуть виконуватися банківськими установами відповідно до законодавства тієї чи іншої країни. До такого переліку, як правило, входять операції, які згідно із чинними нормативними актами належать виключно до банківської діяльності: прийом коштів на вклади, надання різних видів кредиту, операції з цінностями, проведення безготівкових розрахунків і касове обслуговування. Законодавством США, наприклад, комерційними банками визнаються установи, що: 1) приймають вклади, які вкладник має право вилучити на вимогу; 2) надають комерційні позики [5]. В Україні відповідно до Закону “Про банки і банківську діяльність” банки визначаються як установи, функцією яких є кредитування суб’єктів господарської діяльності та громадян за рахунок залучення коштів підприємств, установ, організацій, населення та інших кредитних

ресурсів, касове і розрахункове обслуговування народного господарства, виконання валютних та інших банківських операцій.

Отже, на переліку операцій, які згідно із чинним законодавством може виконувати комерційний банк, базується юридичне тлумачення його суті. Проте не сам закон визначає суть комерційного банку, а економічний бік справи, природа банку, забезпечена законодавчим правом здійснювати відповідні операції. Оскільки безпосереднім проявом суті певної економічної категорії чи явища є його функції, то можна твердити, що в основі юридичного поняття комерційного банку лежить власне економічний аспект. Ідеться про функції економічної категорії як конкретні прояви її суті. Наприклад, усе, що виконує функції грошей, є гроші. За аналогією можна вважати прийнятним твердження, що в разі, коли та чи інша фінансова установа виконує основні функції комерційного банку, то її можна назвати комерційним банком. Однак у цьому випадку постає питання: які саме функції слід вважати базовими, визначальними для такої категорії, як "комерційний банк". Інакше кажучи, які функції дають підставу назвати банк банком у повному розумінні цього слова.

ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Основними функціями комерційного банку, які визначають його економічну суть, слід вважати: по-перше, посередництво у кредиті; по-друге, посередництво у розрахунках; по-третє, випуск кредитних знарядь обігу. Реалізація саме цих трьох функцій притаманна комерційним банкам, що відрізняє їх від інших інститутів кредитної системи.

Надаючи кредити клієнтам, банки реалізують себе як фінансові посередники, приймаючи гроші від вкладників, що володіють тимчасово вільними коштами, і надаючи їх позичальникам, тобто тим учасникам економічних відносин, які тимчасово потребують додаткового капіталу. У результаті виграють усі зацікавлені сторони. Тимчасово вільні кошти вкладників банк перетворює на капітал, що приносить реальний дохід у формі процента. Використання кредиту позичальниками сприяє прискоренню обігу їх капіталів, скороченню витрат виробництва і зростанню прибутків. Що ж до комерційних банків, то вони отримують дохід від зазначених операцій у вигляді маржі.

Стійка і динамічна економіка не мо-

же існувати й розвиватися без добре відлагодженого механізму грошових розрахунків, який пронизує усі сфери єдиного господарського організму і є його кровоносною системою. Підприємства, організації, населення, розміщуючи свої кошти на банківських рахунках, активно використовують їх як засіб взаєморозрахунків. Тому весь безготівковий платіжний оборот повністю проходить через установи банків, що визначає їх величезне господарське значення як організаторів розрахунків у економіці.

Спроможність комерційних банків створювати у процесі своєї діяльності додаткові засоби платежу є однією з найважливіших функцій, що відрізняє їх від інших інститутів кредитної системи. Ідеться, звичайно, не про випуск готівки, що є виключною прерогативою центрального банку, а про депозитну емісію, яка провадиться комерційними банками шляхом виконання позичкових та розрахункових операцій. Така емісія за умов правильного регулювання відіграє важливу роль у забезпечені еластичності грошового обігу в країні і підтриманні стійких темпів піднесення економіки.

Отже, **комерційний банк** доцільно визначити як **інститут кредитної системи, що є посередником у кредиті, розрахунках і випускає кредитні знаряддя обігу**. У даному визначенні наведено три основні функції комерційного банку, що охоплюють такі фундаментальні основи банківської діяльності, як акумуляцію тимчасово вільних грошових коштів, надання їх у позику на умовах платності і відшкодування, розрахунково-касове обслуговування клієнтів, а також депозитну емісію, засновану на кредитних і розрахункових операціях банку. Ці функції тісно пов'язані між собою та дають змогу комерційному банку виступати в ролі інституту, що емітує платіжні засоби для обслуговування всього кругообігу капіталу в процесі виробництва й обігу товарів.

Якщо фінансова установа не виконує однієї із зазначених функцій, вона не може вважатися комерційним банком. Зауважимо: лише сукупність трьох базових функцій є визначальною основою для діяльності банку. Річ у тім, що окрім із функцій можуть виконуватися й іншими інститутами кредитної системи. Наприклад, приймати вклади і видавати позики можуть спеціалізовані кредитно-фінансові інститути, а виконувати деякі види розрахунків — поштові відділення. Однак у сукупності дані функції виконуються лише банками, що їх визначає їх місце та роль у кредитній системі. Важливо також зазначи-

ти, що лише спроможність виконувати і розрахункову, і кредитну функції дає змогу комерційним банкам створювати за рахунок кредиту додаткові платіжні засоби шляхом збільшення залишків на поточних рахунках клієнтів. Усі інші інститути кредитної системи, крім центрального банку, не можуть використовувати емітовані кошти як джерело кредитних ресурсів. Водночас, як уже мовилося, комерційні банки не мають права самостійно емітувати готівкові грошові кошти, оскільки це є монополією центрального банку.

ВІДМІННОСТІ БАНКІВ ТА ІНШИХ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ УСТАНОВ

Окрім зазначених базових, комерційний банк може виконувати ряд інших функцій, конкретне коло яких визначається особливостями різних секторів ринку і потребами тих груп клієнтів, на які він орієнтує свою діяльність. У цьому, до речі, відмінність комерційних банків від спеціалізованих кредитно-фінансових інститутів, які надають обмежене коло послуг. Важливою особливістю комерційних банків є те, що, крім своїх традиційних функцій, вони, як правило, можуть виконувати функції усіх інших інститутів кредитної системи (крім центрального банку), а тому є по суті фінансово-кредитними установами універсального типу. Відмінність же спеціалізованих кредитно-фінансових інститутів від спеціалізованих комерційних банків полягає в тому, що останні, зосереджуючись на наданні кількох окремих видів послуг, у цілому зберігають універсальний характер своєї діяльності і не виключають із практики навіть потенційної можливості комплексного банківського обслуговування, тоді як спеціалізовані кредитні установи надають виключно ті види послуг, відповідно до яких визначено сферу їхньої спеціалізації.

Загалом комерційні банки в умовах ринкової економіки слід розглядати як самостійні суб'єкти господарювання, що виробляють і продають власний продукт із метою отримання прибутку. Тому для всебічного розкриття суті комерційного банку важливим також є правильне розуміння банківського продукту і його специфіки.

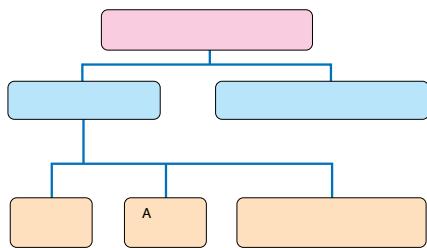
БАНКІВСЬКИЙ ПРОДУКТ І ЙОГО СПЕЦІФІКА

Функціонування банківських установ, як і інших суб'єктів господарювання, в ринкових умовах має

виробничий характер. І хоча результати цієї діяльності не набувають безпосереднього матеріального втілення у традиційному розумінні (як продукція промисловості чи сільського господарства), вони мають свою вартість, зумовлену суспільними витратами. Головним продуктом комерційного банку є різноманітні послуги у вигляді надання кредитів, здійснення розрахунків, управління майном та цінностями, надання гарантій, поручительств, консультацій тощо. Основою цього є торгівля грошима як особливим товаром — передумовою забезпечення економіки достатньою кількістю платіжних засобів.

Визначальними щодо суті банківського продукту є базові функції комерційних банків. Специфіка функціонування банківських установ полягає в тому, що їхнім продуктом є, з одного боку, надання різноманітних послуг шляхом проведення активних, пасивних і комісійно-посередницьких операцій, а з другого — створення безготівкових платіжних засобів, що значною мірою є результатом тих же операцій (див. схему 1).

Схема 1. Склад банківського продукту

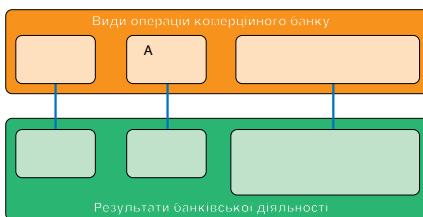

Безготівкові платіжні засоби створюються комерційними банками у процесі депозитної емісії на основі надання позик клієнтам і проведення розрахунків, що призводить до загального розширення грошової маси. При зростанні попиту на банківські кредити сучасний емісійний механізм дає змогу збільшувати грошову масу, а при зниженні попиту — зменшувати її. Тому здатність комерційних банків створювати гроші має важливе значення для економіки.

Другу складову банківського продукту становлять різноманітні послуги, що надаються комерційними банками, — депозитні, кредитні, розрахункові, касові, інвестиційні, трастові, валютні, консультаційні та інші. При цьому для з'ясування суті й специфіки банківського продукту важливо, на наш погляд, вивести чіткі термінологічні формулювання. Результатом банківської діяльності є саме надання послуг клієнтам. Із цією метою банки здійснюють операції різних видів. Інакше кажучи, власне “послуги” — це

кінцевий результат, готовий продукт банку, тоді як “операції” — це його виробничий процес (див. схему 2).

Схема 2. Класифікація результатів діяльності комерційного банку

Класифікацію цього процесу доцільно проводити з урахуванням особливостей формування й розміщення ресурсів комерційного банку, що зводиться до здійснення трьох основних груп операцій: пасивних, активних і комісійно-посередницьких. Пасивні операції полягають у залученні тимчасово вільних грошових коштів для формування своїх ресурсів. При проведенні активних операцій банки розміщують сформовані ними ресурси з метою отримання прибутку. Комісійно-посередницькі операції проводяться банком за дорученням і на користь клієнта за певну плату. Щодо останніх, то йдеться, власне, не про формування і розміщення ресурсів, а про переміщення вже наявних у банку коштів клієнта за його розпорядженням або про проведення інших операцій, безпосередньо не пов’язаних із рухом грошей (про так звані позабалансові послуги).

Отже, у результаті здійснення трьох названих груп операцій комерційні банки надають клієнтам різноманітні послуги, які у сукупності і становлять банківський продукт. Щоправда, існує кілька винятків. Так, пасивні операції комерційного банку, які проводяться з метою формування його власного капіталу, а також активні операції у сфері інвестицій не можна вважати (за визначенням вище термінологією) власне банківським продуктом. Це швидше послуги комерційного банку самому собі. У першому випадку вони відображають залучення капіталу, а в другому — його пропозицію.

Розвиток новітніх технологій у банківській справі та зростання рівня конкуренції на фінансових ринках спонукає до постійного пошуку нових видів банківського продукту, а відповідно й до розширення складу банківських операцій та зростання їх загального обсягу. Це виявляється у дедалі активнішому вторгненні банків у нетрадиційні для них сфери діяльності (страхування, туризм тощо). Однак при нинішній розмаїтості спектра банківських операцій

будь-яку з них можна віднести до однієї з трьох зазначених груп: пасивних, активних чи комісійно-посередницьких.

Загалом результати банківської діяльності мають чітко виражений продуктивний характер. При наданні депозитних послуг банки акумулюють тимчасово вільні від обігу кошти, перетворюючи їх на капітал, тобто “непрацюючі” ресурси примушують працювати на користь як окремих суб’єктів ринку, так і економіки в цілому. Використання банківських кредитів у виробництві є необхідною умовою процесу розширеного відтворення, а позики, видані на споживчі цілі, збільшують платоспроможний попит, що також сприяє економічному зростанню. Організація і своєчасне проведення банками розрахунків забезпечує умови неперервного товарообігу та створює можливості для ефективного перетікання капіталів у господарстві. Реалізація інших банківських послуг теж створює умови для нормальної підприємницької діяльності у різних секторах економіки та забезпечення належного життєвого рівня населення.

Чітке усвідомлення зазначених аспектів є особливо важливим з огляду на поширене у політичних колах упередження щодо “непродуктивного” характеру функціонування системи комерційних банків у нашій країні. Викладені вище положення могли б сприяти подоланню негативного стереотипу про банківські установи як про якусь “надбудову” на виробничому секторі вітчизняної економіки, адже від усвідомлення суспільством важливої ролі фінансового ринку і банків як його ключових суб’єктів значною мірою залежить успішність заходів, спрямованих на подолання економічного спаду та становлення і всебічний розвиток повноцінної ринкової економіки, спроможної забезпечити в Україні належний життєвий рівень населення й наблизити її до економічно розвинутих країн світу.

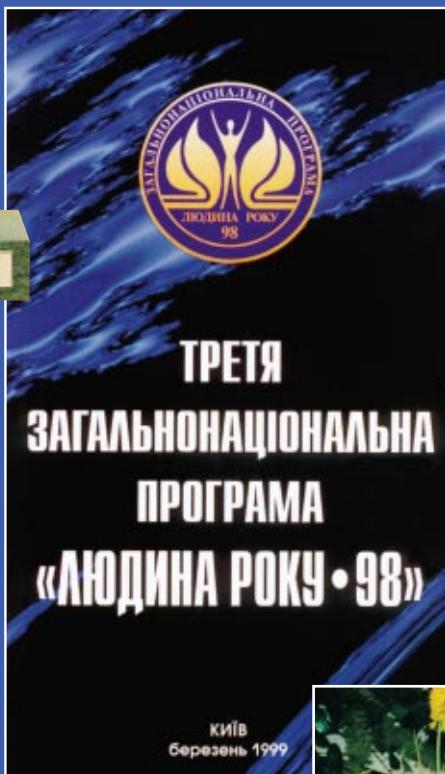
Література.

1. Банковский портфель-1 / Отв.ред. Ю.И. Коробов и др. — М.: СОМИНТЭК, 1994. — С.107.
2. Введение в банковское дело / Т.Амели и др. — М.: Мир и культура, 1997. — С.26.
3. Финансы. Денежное обращение. Кредит / Под ред. Л.А.Дробозиной. — М.: ЮНИТИ, 1997. — С.464.
4. Банковское дело / Под ред. В.И.Колесникова, Л.П.Кроливецкой. — М.: Финансы и статистика, 1995. — С.18.
5. Банковское право США / Пер. с англ. — М.: Прогресс, 1992. — С.35.

6 березня в Палаці “Україна” відбулося урочисте вшанування лауреатів третьої загальнонаціональної програми “Людина року-98”. Премії за вищі професійні та громадські досягнення вручено в 28 номінаціях. У трьох із них серед найяскравіших особистостей названо банкірів і фінансистів.

Як і слід було очікувати, в номінації “Банкір року” найвищий рейтинг знову отримав минулорічний володар премії “Прометей-престиж” Голова Національного банку України Віктор Ющенко. Це гідна оцінка високопрофесійних дій очолюваного ним центрального банку держави в умовах світової фінансової кризи. Віктор Андрійович отримав спеціальний приз від компанії “Філіп Морріс”, оскільки згідно з умовами програми премію “Прометей-престиж” не вручають двічі. А лауреатом став народний депутат України Ігор Юшко, який до обрання в березні 1998 року до Верховної Ради очолював правління Першого українського міжнародного банку — однієї з найстабільніших і найперспективніших фінансово-кредитних установ країни.

У номінації “Фінансист року” не було рівних голові Державної комісії із цінних паперів і фондового ринку Олегу Мозговому. Перемога цілком заслужена, адже, закладаючи цивілізовані основи розвитку фондового ринку, Олег Миколайович займається одним із найважливіших і найскладніших питань ринкової трансформації вітчизняної

економіки.

Найвищий рейтинг у номінації “Меценат року” удруге поспіль отримав Григорій Суркіс. А “Прометей-престиж” вручено відомому банкіру, народному депутату України Федору Шпигу. Саме з його легкої руки в нашій країні розпочалося відродження дитячого аматорського футболу, справою честі для Федора Шпига стала підтримка ветеранів, дітей-сиріт, талановитих художників.

Щиро вітаємо всіх лауреатів програми “Людина року-98”, зичимо нових здобутків і перемог.

Ігор Юшко — “Банкір року”.

Вітаємо!

“Людина року-98”: переможців гідні імена

У номінації “Фінансист року” переможцем визнано Олега Мозгового.

Номінація “Банкір року”

Віктор Ющенко — найвищий рейтінг

Ігор Юшко
Олександр Дубілет
Олександр Сорокін

“Прометей-престиж” — Федору Шпигу.

Номінація “Фінансист року”

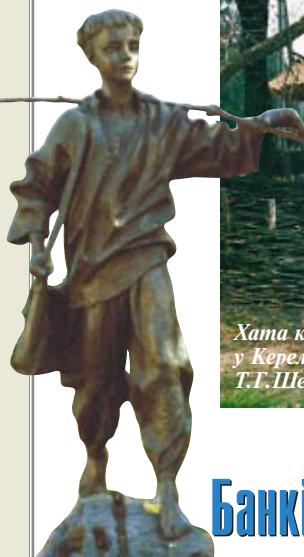
Олег Мозговий
Валерій Нілов
Сергій Оксанич

Номінація “Меценат року”

Григорій Суркіс — найвищий рейтінг

Федір Шпиг
Віктор Пінчук
Олександр Слободян

185-РІЧЧЯ
ВІД ДНЯ
НАРОДЖЕННЯ
Т.Г.ШЕВЧЕНКА

*Хата козака Копія
у Керелівці, де народився
Т.Г.Шевченко.*

Відродимо наші святині /

Банкіри—батьківщині Тараса Шевченка

Широкомасштабні святкування у найкраших залах столиці ювілеїв великого Кобзаря все-ляють упевненість у тому, що священні реліквії українського народу — хата, де народився поет, школа дяка, у якій він учився, — надійно зберігаються, підтримуються у належному стані. Так нам здається тому, що так воно і повинно бути. Проте...

Відвідавши понад рік тому рідні місця Т.Г.Шевченка, Голова Національного банку України В.А.Ющенко і світлої пам'яті голова біржового комітету УМВБ В.П.Гетьман були вражені реальним станом пам'яток історико-культурного заповідника "Батьківщина Тараса Шевченка". В особливо загрозливому стані опинилися приміщення музею і фондосховища. Розташовані на кругосхилі глибокого яру, що осувається, вони ось-ось могли впасти. Як і хата дяка — єдина автентична споруда, що збереглася з часів дитинства Тараса. Дерево, з якого вона зроблена, потрухлявіло. Хата якимсь дивом трималася на самій глині.

Квіти до могили матері поета. ▼

Усвідомлення відповідальності перед нащадками за збереження святынь нашого народу, на що, зауважимо, потрібні гроші, наштовхувалося на жорсткий режим економії коштів, якого дотримується НБУ. Тож Голова Національного банку України прийняв оптимальне рішення: наступні відвідини рідних місць Т.Г.Шевченка відбулися за участю багатьох керівників українських комерційних банків, яким було запропоновано взяти посильну участь у врятуванні пам'яток історико-культурного заповідника.

Від того дня ще не минуло й року. За цей короткий час банкіри допомогли хранителям святынь заповідника "Батьківщина Тараса Шевченка" вирішити цілу низку проблем, які не вирішувалися протягом десятиліть.

Унікальну хату дяка відреставрували за новітніми технологіями спеціалісти "Укрпроект-

*Відкриття нової експозиції у
музеї Т.Г.Шевченка.*

*Дерево на пам'ять
про благочинну акцію.* ▶

Фото Валерія Закусила.

реставрації". Профінансував ці дорогі роботи Приватбанк.

Коштом Промінвестбанку відремонтовано музей Т.Г.Шевченка.

Фінансування ремонту фондосховища взяв на себе Укrexимбанк.

Провести ремонт і реставрацію хати діда поета у Моринцях допоміг коштами Укросцібанк. Брокбінесбанк і банк "Аваль" профінансували будівництво вкрай необхідних для завідувача господарських об'єктів.

Фінансову допомогу на ремонт маєту пана Енгельгардта, який теж увійшов у історію з іменем Шевченка, надав Ощадний банк України.

У фінансуванні відновлювальних робіт у історико-культурному заповіднику "Батьківщина Тараса Шевченка" взяли участь також Український банк, банк "АЖІО", численні підприємства і фірми, залучені до цієї благодорігної справи обласними управліннями Національного банку України.

Благочинна акція комерційних банків України стала вагомим внеском у всенародну шану великого поета, 185-річчя від дня народження якого ми відзначили у березні цього року.

